

Wikipedias rolle i samfunnsfagundervisningen

En kartleggende studie av lærerers holdninger til Wikipedia og nettleksikonets ideelle rolle i samfunnsfagundervisningen.

Eivind Berg Leknes

Masteroppgave i Samfunnsfagdidaktikk

Trondheim, mai 2018

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)

Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap

Institutt for lærerutdanning

Innholdsfortegnelse

Forord.....	i
Liste over grafer.....	ii
1.0 Introduksjon.....	1
1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål.....	2
1.2 Begrunnelse for og struktur av oppgave.....	3
1.3 Refleksjon rundt føroppfatning.....	4
2.0 Studier og teori, Wikipedias rolle i samfunnet, og samfunnsfagdidaktisk relevans.....	5
2.1 Samfunnets økende digitalisering.....	5
2.1.1 Web 2.0.....	7
2.2 Wikipedias inntreden.....	8
2.2.1 Wikipedias nåværende rolle i skoleverket.....	8
2.2.2 Wikipedias misjon.....	9
2.2.3 Wikipedia på forskjellige språk.....	10
2.2.4 Wikipedia sett i forhold til andre nettleksikon.....	11
2.3 Tidligere studier av elever og lærerers holdninger til og bruk av Wikipedia.....	15
2.4 Årsaker til at Wikipedia er kontroversielt.....	18
2.4.1 Lisenser, delingskultur, Wikipedia og Store Norske Leksikon.....	19
2.4.2 Crowdsourcing som fenomen.....	20
2.5 Tillit til institusjoner.....	20
2.6 The Wikipedia education foundation.....	21
2.7 Kunnskapsløftet kontra L97 og økt fokus på ferdighetsutvikling.....	23
2.7.1 Utvikling av demokratisk medborgerskap.....	24
2.7.2 Samfunnsfag som diskusjonspreget fag.....	25
2.7.3 Læreplanverks målsetninger om digital kompetanse.....	26
2.7.4 Bruk av Wikipedia for bekjempelse av falske nyheter.....	28
2.8 Kommunalisme, Universalitet, Objektivitet og Organisert Skepsis.....	31
2.8.1 Habermas og kritisk samfunnsteori.....	32
2.8.2 Christian Fuchs og Wikipedias arbeidsprosess.....	36
3.0 Metodologi og forskningsdesign.....	38

3.1 Metodologi.....	38
3.2 Forskningsdesign.....	39
3.3 Survey.....	42
3.4 Intervju.....	44
4.0 Analyse og kontekstualisering.....	45
4.1 Survey.....	45
4.2 Analyse og kontekstualisering av intervju.....	61
4.2.1 Prosjektkoordinator i Wikimedia Norge.....	61
4.2.2 Lærerintervju.....	64
4.3 Wikipedias troverdighet.....	68
4.3.1 Wikipedias oppdateringsfrekvens.....	70
4.3.2 Wikipedia og kildekritisk sans.....	70
4.4 Wikipedias fremtidige rolle i skoleverket.....	72
4.4.1 Wikipedias fremtidige rolle i skoleverket sett i forhold til empiri.....	72
4.4.2 Arbeid med Wikipedia som samfunnsfagdidaktisk virkemiddel.....	74
5.0 Konklusjon.....	76
5.1 Anbefaling for fremtidig handling og forskning.....	83
Kilder.....	88

Forord

Det å endelig levere et ferdig sluttprodukt av min utdanning oppleves som en stor og viktig begivenhet. I så henseende oppleves det passende å vie noen ord for å fremvise min ærbødigste takknemlighet til de som har bidratt til at denne reisen har vært så behagelig som den kan bli. Første takk går til mine veiledere, Gunnar Grut og Trond Solhaug. Tilliten dere har fremvist og inspirasjonen og innspillene dere har bidratt med har vært en nødvendig fødselshjelp. Min elskverdige ektefelle, Anna Bil-Jaruzelska fortjener likeledes stor ære – innspurten ville vært betydelig tyngre uten din moralske og materielle støtte. Wikimedia Norge fortjener også min takknemlighet grunnet sin åpenhet og behjelpelighet – det er fint å se at organisasjonen lever opp til sine grunnprinsipper. Avslutningsvis vil jeg rette en stor takk til alle informanter som tok seg tid til å hjelpe meg med datainnsamlingen – jeg kunne ikke gjort dette uten dere, heller.

Liste over grafer

Viktigste informasjonskilde for politikk blant elever.....	6
Wikipedia på forskjellige språk.....	10
Hyppighet av google-søk etter «fake news» på verdensbasis.....	28
Survey – Kjønn.....	48
Survey - Høyeste oppnådde utdanningsnivå.....	49
Survey – Kan alle redigere Wikipedia?.....	50
Survey – Blir alle redigeringer på Wikipedia sjekket av andre bidragsytere?.....	50
Survey - Jeg bruker ofte Wikipedia for å finne ut av ting.....	51
Survey – Jeg redigerer selv Wikipedia.....	52
Survey - Jeg har tillit til informasjonen på Wikipedia.....	53
Survey- Jeg har tillit til informasjonen i Store Norske Leksikon.....	53
Survey – Jeg har tillit til informasjonen på norsk Wikipedia.....	54
Survey – Jeg har tillit til informasjonen på engelsk Wikipedia.....	55
Survey - Elevene mine bruker heller Wikipedia enn andre kilder.....	55
Survey – Jeg har brukt tid på å jobbe med elevers bruk av Wikipedia.....	56

1.0 Introduksjon

Skolehverdagen har, i relativ takt med samfunnsutviklingen for øvrig, blitt mer og mer digitalisert. Elevers informasjonsstrøm likeså. I følge barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet (2015) rapporterer et stort flertall at de har internett som sin viktigste kilde til nyheter, og hvis de ønsker å finne ut av noe, så 'googler' de det. En undersøkelse gjennomført av Marte Blikstad-Balas (2016) påviser at disse søkene gjerne leder elevene rett til Wikipedia, som ofte kommer øverst på listen over treff.

Wikipedia ble lansert den 15. januar 2001. Det er et nettbasert leksikon som baserer seg rundt samskriving av tekst fra frivillige bidragsytere. Et av særtrekkene ved wikipedia er at hvem som helst, når som helst, kan redigere en hvilken som helst artikkel. (Wikipedia:Om) Wikipedia har i dag over 35 millioner artikler, noe som gjør det til verdens største leksikon. Den norske utgaven har i per 10. mai 2018 487 972 artikler. I januar 2001 var det ti brukere som redigerte artikler på verdensbasis, i oktober 2017 hadde dette tallet steget til nær 32 millioner, med over 134 000 som jevnlig bidrar. (Wikipedia)

For norsk ungdom er Wikipedia den første kilden de går til når de skal finne ut av noe, fordi de opplever at det er den kilden som er best tilpasset deres behov og søkevaner. (Blikstad-Balas 2016:1) Med tanke på hvor eksplosiv bruken av nettstedet har vært de siste ti årene er det lite som peker mot at Wikipedia er på vei bort – det later til å være mer sannsynlig at bruken vil øke.

Fra lærerhold ser man derimot et motsetningsforhold. Samtidig som mange stiller seg negative til elevers bruk av Wikipedia, bruker lærere selv hyppig nettstedet for å lete opp informasjon. Hilde Brox har gjennomført studier av lærerstudenter hvor det ble avdekket at 97% av de selv brukte Wikipedia – samtidig som de selv sier at de «vet» at det er «dårlig». (Brox, 2012: 2)

Wikipedias særtrekk, det at hvem som helst når som helst kan redigere hvilken som helst artikkel, gjør at nettstedet angripes som uetterrettelig. Blikstad-Balas' studie indikerer at flere lærere har fått et negativt inntrykk av nettstedet grunnet enkeltilfeller hvor de har sett feilinformasjon som var lagt inn med vilje. (Blikstad-Balas & Høgenes 2014: 11) Samtidig gir det samme særtrekket nettstedet et fortrinn. Den lave terskelen for å redigere artikler gjør at Wikipedia oppdateres nær sagt umiddelbart.

Som samfunnsfaglærer er dette en veldig interessant problemstilling. Samtidig som argumentet om Wikipedia's mulige uetterrettelighet fremstår som en gyldig motforestilling, er det flere indikatorer på at Wikipedia har visse fortrinn over andre informasjonskilder med tanke på tilgjengelighet, oppdateringsfrekvens, og omfang.

I tillegg er det flere samtidsaktuelle forhold som gjør wikipedia særlig interessant, og spesielt fra et samfunnsfagperspektiv. Har nett-leksikonets produksjonsmåte en egenverdi som vi ønsker å støtte opp under? Hvordan kan denne produksjonsmåten ses i forhold til kunnskapssyn som skolen promoterer? Representerer nettstedet noen trekk ved fellesskap, dugnadsånd, demokratisering og tilgjengeliggjøring av kunnskap som vi som kunnskapsarbeidere bør støtte opp under? Er det mer problematisk eller positivt at alle kan delta uten noen at det stilles krav til deres kredensialer? I løpet av denne studien ønsker jeg å vie tid til disse delspørsmålene.

1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål

Denne studien har som problemstilling:

Hvordan brukes Wikipedia i samfunnsfagundervisningen, og hvordan bør Wikipedia brukes i en fremtidig samfunnsfagundervisningskontekst?

For å undersøke sammenhenger knyttet til denne problemstillingen har jeg utarbeidet følgende forskningsspørsmål:

Hva er Wikipedias særtrekk sammenlignet med andre nettleksikon, og hvilke aspekt ved nettleksikonet gjør det relevant for en undervisningskontekst?

Hva er lærerers holdninger til Wikipedia, og deres holdninger til elevers Wikipedia-bruk?

Kan arbeid med Wikipedia være et hjelpemiddel for måloppnåelse med tanke på utvikling av digitale ferdigheter og demokratisk medborgerskap? Dette delspørsmålet vil relateres til Robert Mertons normer for vitenskapsproduksjon såvel som Jürgen Habermas sin kritiske samfunnsteori.

Problemstillingen er todelt. Med hensyn til spørsmål nummer en; hvordan Wikipedia brukes i samfunnsfagundervisningen, har den som formål å kartlegge elevers bruk av Wikipedia samt lærerers holdninger til nettstedet. Med hensyn til spørsmål nummer to, hvordan Wikipedia bør

brukes i en fremtidig samfunnsfagundervisningskontekst, forsøker studien å komme med anbefalinger til Wikipedias fremtidige rolle i samfunnsfaget basert på aspekter ved samfunnsutviklingen, læreplanverk for samfunnsfaget og skolens mandat, og anvendelsen av kritisk teori for å i så stor grad som mulig skape et samfunn som i størst mulig grad lever opp til de verdiene vi idealiserer.

1.2 Begrunnelse for og struktur av oppgave

Både Hilde Brox (2012) og Marte Blikstad-Balas (2016) har publisert studier hvor de påpeker motsetningsforholdet i lærerers holdninger til Wikipedia og lærerers bruk av Wikipedia. Det eksisterer en oppfatning i diverse utdanningsinstitusjoner om at Wikipedia ikke er en kilde som kan brukes i akademisk arbeid. Det anerkjennes i liten grad som en gyldig kilde, særlig på universitetsnivå, (Brox 2012: 1) Mange lærere på videregående nivå advarer og forbyr bruk av nettstedet også – men her er det større holdningsspredning. (Blikstad-Balas & Høgenes 2014:3) Samtidig anerkjenner både lærere og studenter at de selv bruker Wikipedia for innhenting av informasjon – i Norge rapporterte 80% av studenter at de brukte det på en daglig eller ukentlig basis. (Brox 2012:1) Dette motsetningsforholdet mellom nettstedets popularitet blant akademikere og dårlige rykte innen academia er forskningsmessig interessant. Hilde Brox adresserer denne problematikken i sin studie «The Elephant in the Room: A Place for Wikipedia in Higher Education?» (2012), en studie som har inspirert mitt eget arbeid.

Det er to hovedårsaker til at jeg oppfatter det som forskningsmessig relevant å bygge videre på både Brox og Blikstad-Balas sine funn – begge disse årsakene vil utdypes i større grad i løpet av teksten. For det første blir internett i økende og økende grad den viktigste informasjonskilden til de oppkommende generasjonene, og Wikipedia fremgår av tidligere studier som den klart mest brukte informasjonskilden man finner på internett. (Blikstad-Balas & Høgenes 2014:4) For det andre ser både Brox og Blikstad-Balas på Wikipedia brukt i en generell skolekontekst. Min studie skiller seg fra disse fordi den forsøker å plassere Wikipedia i en samfunnsfagdidaktisk kontekst, den tid Wikipedia har visse særtrekk sammenlignet med andre leksikon som jeg vil fremvise at har særlig relevans fra et samfunnsfagdidaktisk perspektiv.

Denne studien skal ta for seg de overnevnte tre forskningsspørsmålene for så å sammenflette dem i en samfunnsfagdidaktisk kontekst. For det første forskningsspørsmålet er det

relevant å utgreie om hva som er Wikipedias særtrekk, samt å ettergå studier som undersøker nettstedets troverdighet sammenlignet med andre kilder – en avdekking av at det ikke holder mål faglig vil få konsekvensen at det ikke bør brukes i en utdanningskontekst. Det andre forskningsspørsmålet begrunnes i at lærerers holdninger ikke eksisterer i et vakuum – som Blikstad-Balas & Høgenes (2014: 9) påpeker blir elevers syn på nettstedet farget av inntrykkene de får fra lærerhold. Hvis disse holdningene ikke er tilpasset realiteten er det ønskelig om mer informasjon som kan påvirke deres syn på Wikipedia blir tilgjengeliggjort offentligheten.

For forskningsspørsmål nummer tre fremstår utviklingen av digitale ferdigheter og demokratisk medborgerskap som sentrale kompetansemål for samfunnsfaget som har særlig samtidsaktualitet. Disse særegne aspektene ved samfunnsfaget gjør det relevant å se på hvorvidt bruk av Wikipedia kan plasseres i en samfunnsfagdidaktisk kontekst heller enn å se på hvordan Wikipedia brukes i skolen for øvrig. Her er det også viktig å analysere det kunnskapsteoretiske bakteppet som ligger til grunn for hvilke ferdigheter, kompetanser og kunnskaper skolen skal arbeide for at elever skal tilegne seg. På dette feltet vil studien i stor grad basere seg på Habermas sin kritiske samfunnssteori.

1.3 Refleksjoner rundt egne før-oppfatninger

Fullstendig transparens med tanke på artikkelskapelsesprosessen er et av Wikipedias grunnprinsipp. I samme ånd fremstår det rederlig å være åpen om at jeg i utgangspunktet har en positiv grunnholdning til Wikipedia. Hvis jeg selv ønsker å finne ut av noe, er det ofte den første kilden jeg går til. Jeg finner at Wikipedias raison d'être, som vil beskrives i større detalj senere i studien, korresponderer med alle de verdiene som har gjort at jeg selv har oppsøkt læreryrket. Som kunnskapssøkende menneske har jeg selv oppfattet meg selv som særdeles privilegert som har fått muligheten til å vokse opp i et samfunn hvor all verdens informasjon har blitt meg tilgjengeliggjort uten at jeg behøver å forlate soverommet mitt, eller sågar mens jeg sitter på bussen. Følgelig opplever jeg at jeg nærmest står i takknemlighetsgjeld til Wikipedia-prosjektet og til alle de frivillige bidragsyterne som har som fremste hobby å dele sin egen kunnskap med andre. De har ikke bare tilgjengeliggjort informasjonen for meg – men for alle andre med internettforbindelse, uavhengig av hvorvidt de kommer fra en bokrik familie, hvor i verden de bor, eller deres økonomiske situasjon. Selv om jeg er tydelig på at jeg ikke skal være selektiv i

min datainnhentingsprosess, at all data jeg innhenter skal likebehandles, og at jeg ikke bevisst går inn for å fremstille Wikipedia i et bedre lys enn det fortjener, bør også denne studien leses med en forståelse av at jeg har et positivt grunnsyn til nettstedet – og at min bevissthet har ikke fullstendig kontroll over min underbevissthet.

Med dette bakteppet har jeg utviklet en grunnhypotese om at Wikipedia har enkelte særtrekk og kvaliteter som gir nettstedet et betydelig didaktisk potensial – særlig innen samfunnsfaget. Denne studien vil undersøke om denne grunnhypotesen holder mål, og hvilke grep som eventuelt bør fattes for at Wikipedias potensial fra et samfunnsfagdidaktisk perspektiv – om studien finner at det har dette potensialet er reelt – best kan realiseres.

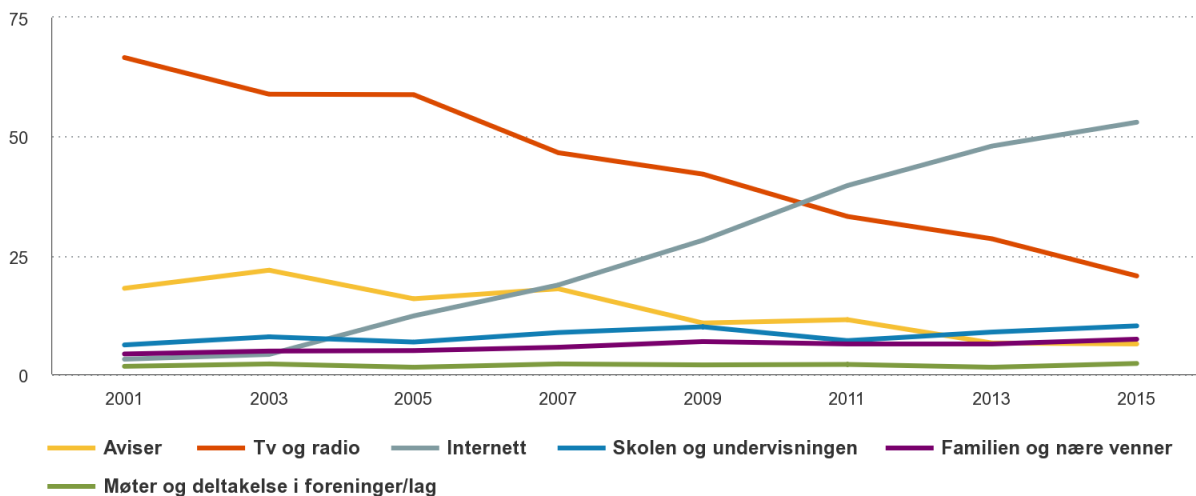
2.0 Studier og teori, Wikipedias rolle i samfunnet, og samfunnsfagdidaktisk relevans

Dette kapittelet vil presentere et overblikk over tidligere studier, teori og forskning som er relevant for denne studien, for å danne bakteppe for senere drøfting. Først vil jeg beskrive en samfunnsutvikling som gjør tematikken relevant. Deretter fremviser jeg Wikipedias nåværende rolle, både i skoleverket og som internett-fenomen, for så å relatere nettstedet til en bredere undervisningskontekst. Her vil jeg undersøke Wikipedias rolle i forhold til både den generelle delen av læreplanen, samt i forhold til samfunnsfagets læreplan spesifikt. Jürgen Habermas sin kritiske teori vil også anvendes i forhold til Wikipedias samfunnsfagdidaktiske potensial.

2.1 Samfunnets økende digitalisering

Internett har blitt en større og større del av menneskers hverdag, og dette gjør seg særlig gjeldende for den yngre generasjonen. Dette merkes på hvordan elever kommuniserer med hverandre, hvordan de tilegner seg informasjon, og hvordan de holder seg oppdatert. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har kartlagt utviklingen i hvordan elever i videregående innhenter informasjon om politikk. (2015)

Viktigste informasjonskilde for politikk blant elever i videregående skole. 2001–2015.
Prosent.

Kilde: Skolevalgundersøkelsene 2001–2015.

Som denne grafen viser er det en sterk tendens til at internett blir en viktigere og viktigere kilde for politikk blant elever i videregående skole. I 2007 var det bare 18.8% av videregående elever som hadde internett som viktigste informasjonskilde for politikk, i 2015 hadde dette tallet økt til 53%. Aviser, tv og radio har hatt en tilsvarende nedgang. Det må bemerkes at denne undersøkelsen ikke differensierer mellom aviser og nettaviser, eller tv og nett-tv, så det kan tenkes at en del av respondentene som svarte internett egentlig har nett-aviser og nett-tv som viktige kilder for politisk informasjon. Man har også faktorer som at nettavis-artikler deles i sosiale medier – her er det vanskelig å vite hvorvidt respondenter mener at det er nettaviser eller sosiale medier som er deres kilde til politikk – og kanskje de anser nettaviser som aviser, men sosiale medier som internett. Selv om man kan stille spørsmål ved de faktiske prosentene er tendensen uansett klar, det kan observeres en jevn økning i antallet elever som bruker internett for å danne nyhetsbildet sitt, og det er lite som tyder mot at denne trenden stopper.

Denne tendensen har stor relevans for samfunnsfagene, og er en ytterligere årsak til at fokuset på digitale ferdigheter i en samfunnsfagkontekst er viktig. Ettersom flere og flere danner nyhetsbildet sitt via internett-kilder blir det viktigere at de klarer skille legitime fra illegitime kilder, for eksempel ved at de får innsikt i hva som kan gjøre en kilde troverdig og en annen kilde mindre troverdig. Dette igjen kan uttrykkes på forskjellige vis; kilder som bevisst konstruerer en falsk virkelighet, som har fått betegnelsen 'falske nyheter', og kilder som gir en skjev fremstilling av virkeligheten, hvor overdreven partiskhet er en mer treffende beskrivelse.

En undersøkelse fra 2015, hvor forskerne riktignok presiserte at empirien var for mangelfull til at de kunne komme med endelige konklusjoner, indikerte at mange nettbrukere slet med å skille innholdsmarkedsføring – reklame som kan se ut som journalistikk – med faktisk journalistikk. (Jensen, 2015) Selv i de tilfellene hvor nettstedene tydelig hadde markert at artikkelen var en annonse, var det mange respondenter som ikke evnet å skille innholdsmarkedsføring fra vanlige artikler. Det er flere tegn på at den gjengse internettbruker ikke har tilstrekkelig kompetanse til å skille troverdig informasjon fra mindre troverdig informasjon, og samfunnsfaget – som det faget som i størst grad befatter seg med nyhetsbildet – bør være en fornuftig arena å takle denne problemstillingen på fra skolehold.

2.1.1 Web 2.0

Time magazine kåret i 2006 ‘deg’ til årets person. Dette ble illustrert av en datamaskin med et speil, som skulle reflektere en kritisk samfunnsutvikling – at det brukergenererte internettet hadde gjort sin entré. Dette ‘nye internettet’ har blitt beskrevet som Web 2.0. (Anderson: 4) Denne utviklingen kan eksemplifiseres av inntredenen til nettsteder som youtube og facebook, som i all hovedsak er plattformer for at folk skal kunne laste opp eget innhold. Denne studien går ikke dypere inn på forskjellene mellom ‘Web 1.0’ og ‘Web 2.0’, men kort beskrevet består denne overgangen ut på at internett gikk fra å hovedsaklig bestå av hjemmesider som var designet av enkeltpersoner som ble besøkt av andre som ønsket å konsumere innholdet disse personene hadde tilgjengeliggjort, til at de mest besøkte sidene ble kjennetegnet av at gjorde det lett for enkeltpersoner å laste opp eget brukergenerert innhold. Denne utviklingen har også gjort sin inntreden med hensyn til utviklingen av nettleksikon – hvor Wikipedia har blitt det suverent mest besøkte. I følge Alexa, et selskap som måler internett-trafikk, er Wikipedia den femte mest besøkte nettsiden på internett (Alexa:2017) – bak google og baidu, to søkemotorer, og youtube og facebook – som er en god illustrasjon på overnevnte utvikling: Internett i dag består i stor grad av brukergenerert innhold. Encyclopedia Britannica, til sammenligning, ligger i November 2017 på plass nummer 1837. (Alexa:2017)

2.2 Wikipedias inntreden

Wikipedia ble lansert i 2001. Innledningsvis hadde det en liten brukerbases, og nesten alle artiklene som ble skrevet ble skrevet på engelsk. Statistikk for den engelskspråklige versjonen viser at antallet artikler vokste fra 19700 første januar 2001 til 1 560 000 den første januar 2007, og de påfølgende ti årene har antallet økt med ytterligere fire millioner – i november 2017 har antallet økt til 5 511 000. (Wikipedia:Size)

2.2.1 Wikipedias nåværende rolle i skoleverket

Wikipedia har i løpet av de siste ti årene etablert seg som et av verdens mest populære nettsted. Til tross for dette er det stor uenighet om hvilken rolle det bør ha i en utdanningskontekst.

(Blikstad-Balas & T.Høgenes, 1) Mange lærere stiller seg skeptiske til nettstedet og anbefaler heller elevene å bruke andre kilder, mens andre opplever at det kan være en god faglig ressurs. I følge Marte Blikstad-Balas og Tora Høgenes er det gjennomgående slik, både i nasjonale og internasjonale studier, at Wikipedia er svært godt likt blant elevene. (Ibid, 2)

Blikstad-Balas og Høgenes gjennomførte en studie av 168 elever i videregående skole hvor de spurte om hva som var de største fordelene og ulempene ved bruk av Wikipedia. I tillegg gjennomførte de intervju med fire lærere, hvor de fikk skapt et bedre inntrykk av hva som var årsaken til deres motforestillinger mot nettstedet.

Disse intervjuene avdekket at det var store forskjeller i holdningene disse lærerne hadde. En av de er tydelig på at han selv aldri bruker Wikipedia, med begrunnelsen at han 'er vel gammeldags da... Har litt fordommer mot det'. (Ibid. 10) En annen sier eksplisitt at hun ikke stoler helt på Wikipedia – grunnet at det bruker å være for overfladisk, og at hun har hørt rykter om at det er veldig mange som kan gå inn og legge inn stoff der. (Ibid.) Tredjemann fremviser en viss skepsis – han poengterer at både Internett og Wikipedia er veldig bra, men er også påpasselig med å innprente en skepsis hos elevene, ved å vektlegge at det er mye tøv, og mye rart der. (Ibid. 11) Den siste informanten er mest positiv, og han problematiserer at Wikipedia ikke har noe redaktøransvar, men mener at dette er en overkommelig utfordring.

Disse lærerne integrerer Wikipedia i undervisningen i ulik grad. To av de har en mer advarende holdning, integreringen i hovedsak går ut på at de påpeker at de selv må etterprøve den informasjonen de finner på nettstedet. En forteller at Wikipedia kan være et godt utgangspunkt for å jobbe med nytt stoff eller oppklare begreper, men at hun ikke har brukt nok

tid på å snakke om kilder med elevene sine. Derimot er hun tydelig på at hun skal begynne å fokusere mer på å undervise i kildekritikk – fordi hun «opplever at elevene er så glade i Wikipedia». (Ibid.) Den siste informanten var den eneste som inkluderer Wikipedia i lærerstyrt undervisning, og han forteller eksempelvis om at han og elevene sammen ser på hvordan Wikipedia-artikler bygges opp, hvilke kilder de benytter seg av, før de enkelte ganger sammenligner med Store Norske Leksikons artikkel om samme tema. (Ibid. 12)

2.2.2 Wikipedias misjon

Jimmy Wales, grunnleggeren av Wikipedia, har uttalt at Wikipedias formål er «å skape og utgi en så god som mulig flerspråklig encyklopedi til alle verdens mennesker på deres eget språk». (Wales 2005)

Wikimediastiftelsen har følgende formålsparagraf:

«Wikimediastiftelsen er dedikert til utviklingen og vedlikehold av fritt og åpent nettilgjengelige leksika, sitatsamlinger, lærebøker og andre samlinger av dokumenter, informasjon og andre informasjonelle databaser på alle verdens språk som vil bli distribuert omkostningsfritt til publikum gjennom en fri dokumentasjonslisens slik som Free Documentation License.»

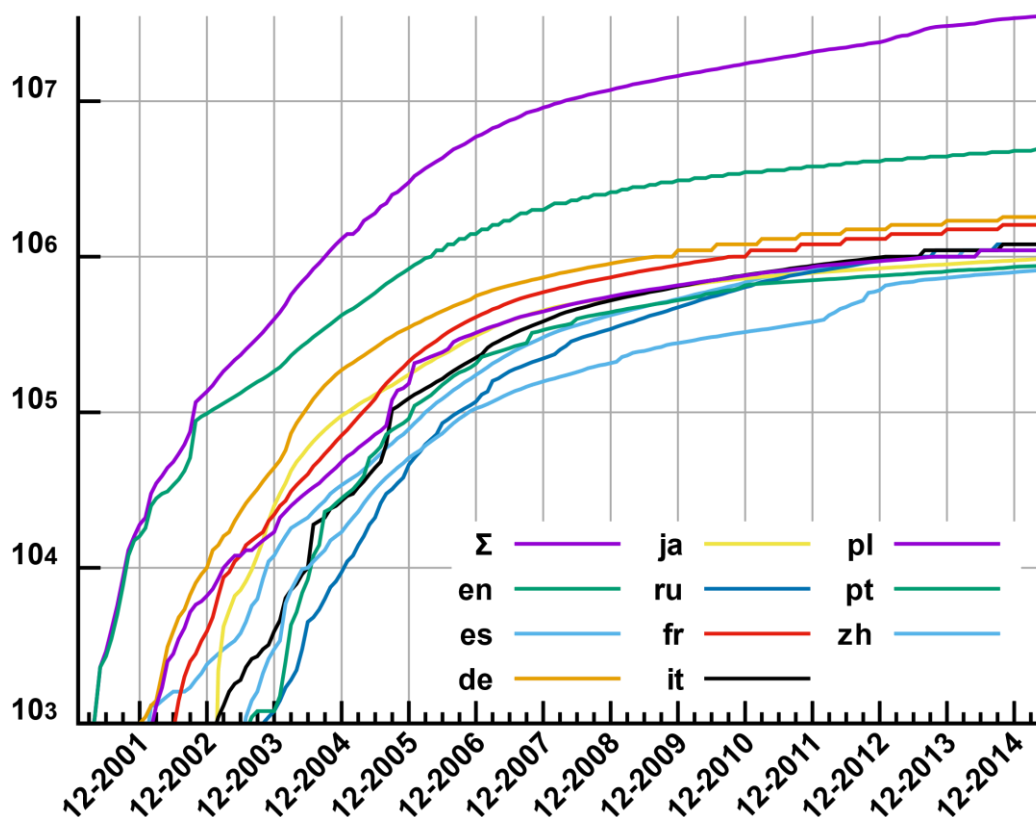
(Wikimedia Foundation)

Stiftelsens mål er å stimulere veksten og utviklingen av wiki-baserte prosjekter med åpent innhold og å sørge for at innholdet av disse prosjektene er tilgjengelig for offentligheten, gratis, og uten reklame. (ibid)

Jimmy Wales har videre uttalt at Wikipedia ikke er anti-elitistisk eller anti-ekspert på noe som helst vis. Samtidig er han klar på at Wikipedia er svært negative til at prinsippet om at kunnskap behøver en attest – hvis noen produserer innhold som er godt nok, behøves det ingen tittel for å underbygge det. Det at noen med doktorgrad velger å bidra til Wikipedia-prosjektet anses som positivt, og som bevis på prosjektets kvalitet – men folk med doktorgrad må også akseptere alle element ved samskrivingsprosessen, inkludert at en førsteårsstudent kan redigere artikkelen deres og fjerne et avsnitt som anses som mindre relevant. Målsetningen med hensyn til kvalitet ble alt i 2005 definert som 'Britannica eller bedre', og alle regler for artikkelproduksjon begrunnes i dette formålet. Fullstendig åpenhet rundt hvem som på hvilket tidspunkt har redigert hva anses som uunværelig for å lykkes med dette målet. (Wales 2005)

2.2.3 Wikipedia på forskjellige språk

Denne grafen (Wikipedia:Size) viser hvordan Wikipedias artikkelmengde har utviklet seg over tid for de ti mest populære språkene.

Det er viktig å poengtere at denne grafen er logaritmisk – ‘10⁶’ representerer her ti ganger så mange artikler som ‘10⁵’ gjør. Sigma – den øverste, fiolette linjen, representerer alle språkene. Som man kan se av dette var det i 2001 nesten bare produsert artikler på engelsk – disse overlapper nesten helt, mens man i 2014 ser at det har blitt større og større avstand mellom totalen og de engelskspråklige artiklene, noe som indikerer at totalen av de andre språkene vokser forttere enn det den engelskspråklige versjonen gjør. Man kan også se at det totalt sett var 100 ganger så mange artikler i midten av 2007 som det var ved starten av 2002 – dette representerer en eksplosiv utvikling. Den norske versjonen kom opp i 10 000 artikler den 12.

oktober 2004, 100 000 artikler den 24. februar 2007, og har i November 2017 kommet opp i over 478 000. (Wikipedia:Om. 2017)

Som Jimmy Wales har bemerket, har Wikipedia en misjon om å skape en så god som mulig encyclopedi til alle mennesker på deres eget språk. Dette poenget har stor relevans for denne studien. Mine egne data, som vil beskrives i større detalj senere, indikerer at mange har inntrykk av at den norske varianten er dårligere enn den engelske varianten. Dette stemmer nok også på mange vis. Som studien vil avdekke mer i detalj senere, blir Wikipedia-sider bedre jo flere som bidrar, og et av Wikipedias åpenbare fortrinn er at nær sagt alt står der. Engelsk har blitt et verdensspråk, og det er over hundre ganger så mange som har det som førstespråk som tilfellet er for norsk – dette reflekteres naturlig nok også i hvor mange bidragsytere man finner. Samtidig har man i Sverige en betydelig mer utfyllende versjon av Wikipedia enn det vi ser i Norge. Der hvor Engelsk november 2017 har 5500000 artikler, og den norske versjonen har 475000, har den svenske versjonen kommet opp i 3788000. (Wikimedia Meta-Wiki)

Om man bare tar hensyn til befolkningstall er det forståelig at den svenske versjonen har dobbelt så mange som den norske, men det dreier seg om rundt 8 ganger så mange – størrelsen på den svenske versjonen indikerer at det bør være mulig for den norske å ekspandere betydelig. Her er det riktignok på sin plass å påpeke at et betydelig antall artikler for den svenske Wikipedia-siden har blitt skapt av programvare (en såkalt 'bot'), som er programmert til å ta informasjon om eksempelvis geografiske steder, planter eller dyr (altså, bare tema hvor det ikke finnes noen kontroverser) fra andre kilder og føre dette inn på en måte tilpasset Wikipedias artikkeldesign. (Guldbrandsson: 2013)

2.2.4 Wikipedia sett i forhold til andre nettleksikon

Internasjonale studier indikerer at Wikipedia ikke har særlig større feilprosent enn eksempelvis Encyclopedia Britannica. En studie fra Nature fra 2005 som tok for seg 42 forskjellige vitenskapelige artikler at feilprosenten var sammenlignbar: I gjennomsnitt var det fire unøyaktigheter i en Wikipedia-artikkel, mot tre unøyaktigheter i en artikkel fra Encyclopedia Britannica. (Nature 2005)

Dette var også en mye yngre versjon av nettstedet, som i mindre grad hadde utviklet virkemidler for utluking av vandalisme. Like fullt, denne studien fant at bidrag som var

selvpromoterende eller på annet vis lite genuine var unntak; som regel ble Wikipedias visjon støttet opp under av de frivillige bidragsyterne.

I senere studier har Wikipedia kommet bedre ut. Imogen Casebourne med flere (2012) gjennomførte en studie som i likhet med nature sin famøse sammenligning forsøkte å sammenligne Wikipedia sett i forhold til andre nettleksikon. Den fant sted 7 år senere og gikk dypere til verks.

Denne studien fra 2012 har relevante funn. Riktignok presiserer studien selv at datagrunnlaget er for lite til at resultatene er konklusive, men på generell basis viser de kvantitative resultatene for artiklene brukt som sammenligningsgrunnlag at Wikipedia-artiklene får bedre resultat enn de andre artiklene med hensyn til nøyaktighet, referanser, lesbarhet, og en samlet vurdering. Dessuten indikerer resultatene at ingen av leksikonene av akademikere anses som særlig gode å bruke som kildehenvisninger for akademiske publikasjoner. Wikipedia gjorde det bra sammenlignet med Encyclopedia Britannica med hensyn til nøyaktighet, referansebruk og samlet vurdering, men ikke noe bedre når man sammenlignet stil og generell kvalitet. (Casebourne et al 2012)

Videre var Wikipedia ansett som bedre til å gi kildehenvisninger for både humaniora-baserte og samfunnsvitenskapelige artikler, men med noe lavere resultat på lesbarhet. Artikler som befattet seg med legevitenenskap var hvor Wikipedia gjorde det skarpest, der var resultatet betydelig bedre på nøyaktighet, referanser og samlet vurdering. (Ibid.: 7)

De kvalitative resultatene fikk jevnt over lignende resultat – men de vektla viktigheten av at artiklene hang godt sammen og hadde god struktur. Samtidig som mange Wikipedia-artikler fikk gode tilbakemeldinger, var det også enkelte artikler som fikk kritikk for dårlig sammenheng, interne motsetninger og at de gjentok seg selv. (Ibid.) Dette er nok en legitim utfordring som kan komme opp ved samskrivingsprosesser, særlig ved lengre artikler hvor det ikke er så mange som leser hele artikkelen. Utover dette var det poengtert at studiedeltakerne særlig satte pris på artikler som fokuserte på engasjerende og sammenhengende artikler – mens for mye detaljinformasjon ikke ble vektlagt like høyt.

Denne studien anbefalte mer forskning med hensyn til hva som er hensiktsmessig å forvente fra innholdet på et nettbasert leksikon. Mange akademikere snakket varmt om en høy andel av artiklene de evaluerte, men de var anså samtidig ikke disse kildene som mulige kilder for akademiske publikasjoner ved siden av fagfelleverderte journaler eller bøker – dette gjaldt

ikke bare Wikipedia, men også de andre nett-leksikonene. Studien avslutter med å poengtere at selv om de ikke kan komme med konklusive funn, fant de jevnt over at Wikipedia var vel så bra som andre nett-leksikon, og at de artiklene som ble gjennomgått var svært oppdaterte og med stor kilderikdom. (Ibid.) Dette gjelder riktignok den engelske varianten, som må sies å være mer utfyllende og gjennomarbeidet enn den norske er.

Interessant nok har faktisk Wikipedia en utfyllende artikkel om sin egen reliabilitet, hvor de også påpeker flere av tilfellene hvor vandaler har lyktes med å legitimere feilinformasjon.

(Wikipedia)

Eksempelvis hadde de en artikkel omhandlende en sør-amerikansk vaskebjørn, hvor en 17 år gammel student, som en spøk, hadde lagt til forskjellige kallenavn til dyret. Et av disse var 'brasiliansk jordsvin', og dette navnet sto i 6 år før det ble oppdaget og fjernet. I løpet av denne tidsperioden hadde denne informasjonen blitt gjentatt av hundrevis av websider og flere aviser – en av disse avisene ble igjen brukt som kilde av Wikipedia. Dette er åpenbart problematisk, og det skal ikke underkjennes. Det later dog til at det i hovedsak bare er svært esoterisk feilkunnskap som blir stående såpass lenge.

Av andre relevante eksempler skrev Robert Fjellstad i 2008 en masteroppgave hvor han utforsket denne problemstillingen. Han la med vilje inn feil på flere wikipedia-artikler for å se hvor lang tid det tok før det var oppdaget og korrigert. Disse feilene var av en faglig karakter, og de var gjerne lagt inn midt i en ellers korrekt setning. Eksempelvis hadde han funnet en artikkel som inkluderte en oppramsing av forskjellige herbivore pattedyr, og lagt inn «gris» som et av 10 eksempler, selv om grisen regnes som altetende. (Fjellstad 2008: 43) Studien hans fant liten forskjell mellom prosenten feil som ble rettet opp i den engelske eller den norske utgaven, og han mente selv at det tok urovekkende lang tid før de ble opprettet. Denne studien fant riktignok sted i 2008 og befattet seg bare med biologiske artikler, så det har ikke veldig stor relevans for min egen studie, men den belyser like fullt at Wiki-modellen kan være sårbar mot herværk som går mer vitenskapelig til verks, som befatter seg med feil man må ha fagkunnskap for å identifisere, og hvor de innlagte feilene stilistisk sett ikke skiller seg fra resten av artikkelen.

Shane Greenstein og Feng Zhu gjennomførte i 2014 en studie hvor de forsøkte å gjøre en dypere sammenligning av Wikipedia og Encyclopedia Britannica, som på mange måter er mer relevant for denne studien. Der hvor Nature sin sammenligning av nettstedene baserte seg på realvitenskapelige artikler, og hvor den forsøkte å sammenligne troverdigheten ut i fra antall

faktafeil, går Greenstein og Zhu mer samfunnsfaglig til verks, og forsøker å ettergå mer samfunnsfaglig tematikk. Deres studie forsøker å etablere hvorvidt eksperter eller en kollektiv intelligens har større grad av bias. (Greenstein & Zhu 2014) Hvor Wikipedias artikler produseres ved crowdsourcing, blir artikler i Encyclopedia Britannica produsert via konsultasjon mellom eksperter og redaktører. Greenstein og Zhu baserer analysen sin på 3918 artikkelpar omhandlende amerikansk politikk fra begge nettstedene. Resultatene fra denne studien indikerte at det er visse forskjeller, men at det er vanskelig å konkludere noe bastant. (Ibid.) I 2005 var det fortsatt en viss forskjell i kvalitet, særlig sett ut i fra feilprosent, men denne later til å ha blitt mindre i løpet av de siste 12 årene. Jo flere bidragsytere, jo større er muligheten for at målet nås.

Et annet funn ved Greenstein og Zhus studie er i mindre grad gjeldende i en norsk kontekst, men det er like fullt interessant. Studien evaluerte hvorvidt artikler tenderte mot demokratiske eller republikanske synspunkt, samt i hvilken grad de tenderte noen som helst vei. Metodologien her baserte seg på en studie av 500 forskjellige unike fraser brukt av demokrater (eksempelvis tax breaks, minimum wage, fuel efficiency) og republikanere (eksempelvis death tax istedet for estate tax, border security, war on terror). Deretter evaluerte de 4000 artikler som fantes både i Encyclopedia Britannica og Wikipedia for å se hvor mange av disse frasene som ble benyttet. Her fant man at 73 prosent av Wikipedia-artiklene hadde eksempler på disse kodeordene, mens det bare gjaldt for 34 prosent av de man fant i Britannica. Videre fant man at Wikipedia i større grad identifiserte seg med demokratiske holdninger og utsagn. (Greenstein & Zhu)

Det var derimot en annen tendens, som gikk ut på at Wikipedia-artikler fikk *mindre* bias enn Encyclopedia Britannica-artiklene etter at de kom over en viss størrelse. Måten de målte bias på, ved at man så om artiklene inneholdt ord som var assosiert med et av de politiske partiene, var uavhengig av artikkellengde. Siden Wikipedia-artiklene jevnt over var lengre enn de i Encyclopedia Britannica er dette en forklaring på at de i større grad inneholdt de kritiske frasene – men hvis man sammenlignet artiklene og tok hensyn til ordlengde så fant man ikke bevis for større bias hos Wikipedia enn hos Encyclopedia Britannica. Dette bekrefter i stor grad tanken om at Wikipedia behøver mange bidragsytere for å være like bra som tradisjonelle leksikon – men også tanken om at hvis de har det, så kan det være vel så bra, om ikke bedre. Feng Zhu kommer her dog med et viktig poeng: Disse funnene sier ingenting om hvilken kilde som i størst grad er *korrekt*, bare at Wikipedia, i en amerikansk kontekst, lener lengre til venstre.

2.3 Tidligere studier av lærerers og elevers holdninger til Wikipedia

Wikipedia har i løpet av de siste ti årene etablert seg som et av verdens mest populære nettsteder.

Til tross for dette er det stor uenighet om hvilken rolle det bør ha i en utdanningskontekst.

(Blikstad-Balas & T.Høgenes, 1) Mange lærere stiller seg skeptiske til nettstedet og anbefaler heller elevene å bruke andre kilder, mens andre opplever at det kan være en god faglig ressurs. I følge Marte Blikstad-Balas og Tora Høgenes er det gjennomgående slik, både i nasjonale og internasjonale studier, at Wikipedia er svært godt likt blant elevene. (Ibid, 2)

Samtidig som dagens elever har stor kompetanse med henting av informasjon fra internett, har de ikke nødvendigvis kompetansen som kreves for å skille troverdig fra mindre troverdig kunnskap. (Ibid). Denne studien vil argumentere for at denne tematikken i enda større grad har blitt relevant i løpet av de tre årene etter at Blikstad-Balas og Høgenes' artikkel ble publisert, særlig grunnet fremveksten av 'fake news'. Samfunnsfaget er den naturlige arenaen for å hankses med utfordringer knyttet til utviklingen av nye medievaner, og derav er dette meget relevant fra et samfunnsfagdidaktisk perspektiv.

Blikstad-Balas og Høgenes gjennomførte en studie av 168 elever i videregående skole hvor de spurte om hva som var de største fordelene og ulempene ved bruk av Wikipedia. Et av hovedfunnene ved gjennomgangen av elevsvarene var at så å si samtlige uttrykker positive holdninger til Wikipedia – noe som også samsvarer med tidligere forskningslitteratur. (Ibid. 8) Studien presenterer visse utsagn som gjennomgående anses som toneangivende for hvordan elever opplever nettstedet: Et slikt elevutsagn var «Lett tilgjengelig oppslagsverk i digital form, tilgjengelig på mange språk og jevnt over høy kvalitet på innholdet. Hva er det ikke å like?» Et annet typisk utsagn var «Wikipedia er en enkel søkemotor, som alltid har informasjon». Et tredje var at «Wikipedia er både lett, enkelt, rent og relevant». Studien poengterer også at beskrivelsene av fordelene er betydelig mer omfattende enn beskrivelsene av ulempene, hvilket antyder at helhetsinntrykket er positivt. (Ibid.)

Samtlige elever som sammenlignet Wikipedia med lærebøker gjør dette på en måte som favoriserer Wikipedia, men det er et stort mangfold i begrunnelsene som gis. Av konkrete fordeler som nevnes er varianter av at Wikipedia er enkelt, lett og oversiktlig de som oftest går igjen. Flere nevner at det er «lett å søke» eller «lett å navigere», mens andre fokuserer på lesbarheten. (Ibid.)

Videre oppgis det blant annet at Wikipedia er «betydelig mer konkret og ‘rett på sak’ enn læreboken», og «Wikipedia gir et klarere svar på hva noe er, mens bøkene og andre artikler bruker lengre tid på å komme til et klart svar». Samtidig er det andre elever som anser et av Wikipedias fortrinn at det er mer omfattende, og at de kan gi mer detaljert informasjon enn det de finner i skolebøkene. (Ibid. 9). Studien poengterer også at mange elever later til å ha et pragmatisk forhold til nettleksikonet – selv om informasjonen kan være unøyaktig oppleves det like fullt som den enkleste og raskeste måten å få orientert seg om et emne, og at de feilene som eventuelt eksisterer jevnt over dreier seg om detaljer.

Samtidig som disse funnene fremviser at det er mange forskjellige årsaker til at elever foretrekker Wikipedia ovenfor lærebøkene, kan disse årsaksforklaringene ved første øyekast fremstå noe motstridende. Hvordan kan det ha seg at elever både mener Wikipedia er mer utfyllende og at den går mer rett på sak? Blikstad-Balas og Høgenes peker selv på en årsaksforklaring – at elevene selv kan velge hvor mye de vil fordype seg. (ibid, 9). Disse funnene kan relateres til at elever i stor grad er tilvent bruk av digitale medier, da fortrinnsvis internett, for innhenting av informasjon. Muligheten til å søke på spesifikke kodeord for deretter å tas direkte til det relevante avsnittet i teksten gjør at det går mye raskere å finne fram til akkurat den biten med informasjon de leter dette, selv om det også totalt sett er mer informasjon i Wikipedia-artikkelen enn det man finner i tilsvarende artikkel i læreboken.

Av ulemper med bruk av Wikipedia er elevene mer samstemte, og det er særlig to forskjellige holdninger som gir seg til uttrykk: Informasjonen som står der kan være feil eller mangelfull, og de opplever at lærere er skeptiske. Denne studien indikerer at det andre poenget nok i enda større grad oppleves som problematisk fra elevhold – flere elever anser lærerskepsis som den eneste ulempen ved Wikipedia-bruk. (Ibid. 9) Som Blikstad-Balas og Høgenes formulerer det: «Det kan altså virke som flere elever i realiteten ikke frykter å få upålitelig informasjon, men snarere frykter kritikk for kildevalget sitt.

Det man også ser er at lærerens holdning til en kilde har mye å si for elevens holdning til samme kilde. Dette gjør problematiseringen av lærerens delte syn på wikipedia særlig relevant; hvis det er slik at wikipedia egentlig er en god kilde til kunnskap, vil overførselen av lærernes negative holdning til nettstedet kunne medføre at elever anser det som mindre troverdig enn det egentlig er. (Ibid.)

Et punkt som kan være verdt å ta inn over seg er hvordan negative lærer-holdninger kan påvirke villigheten til å vandalisere. Terskelen for å vandalisere kan bli mindre om elever får innprentet fra lærerhold at 'Wikipedia er ikke en troverdig kilde fordi alle kan redigere og legge inn hva som helst'. Holdningen lærerere står for blir gjerne selvforsterkende – elever kan få skapt et inntrykk av at siden ikke er troverdig, og at det dermed ikke er så farlig å legge inn tullebidrag, som igjen gjør den mindre troverdig, som får lærere til å få et forsterket inntrykket av at den ikke er troverdig. Dette punktet adresseres videre i kontekstualiseringen av survey-svarene som har blitt innhentet, i kapittel 4.1.

Blikstad-Balas & Høgenes' artikkel går videre inn på viktigheten av gode leseferdigheter. Leseferdigheter forstås ikke her bare som en individuell ferdighet som beskriver hvor raskt og feilfritt man er i stand til å lese og forstå en tekst, men på å kunne forstå det som leses i en sosial kontekst. Kunnskapsløftet (2005) har hatt et tilsvarende fokus. Blikstad-Balas og Høgenes argumenterer videre for at en elevs valg av Wikipedia som utgangspunkt for egen skriving ikke bare er et individuelt valg, men en handling påvirket av den sosiale konteksten. (Blikstad-Balas & Høgenes, 3)

Det er funnet tydelige motsetninger mellom hvordan lærer og elev forholder seg til Wikipedia i skolehverdagen. (Ibid. 3). Elever er gjerne begeistret for nettstedet, mens en del lærere både advarer mot, og forbyr bruk. Et av delmålene for min studie er å undersøke hvorvidt det har vært en utvikling på dette feltet siden 2014 – en studie som henvises til fra 2011 påstår at Wikipedias popularitet stadig er økende.

Disse funnene anses som svært relevante for min egen studie og danner noe av bakteppet for at jeg forsøker å se på bruk av Wikipedia fra et perspektiv hvor jeg ser det i sammenheng med utviklingen av elevers digitale ferdigheter. Som studien ellers peker på er det lite som indikerer at elever kommer til å gå bort i fra internett som sin hovedkilde for informasjon, og et kjennetegn ved elevers bruk av internett er at de baserer seg på det som er raskest tilgjengelig. Dette igjen kjennetegnes gjerne av at man 'googler' noe, som gjerne resulterer i Wikipedia som et av de øverste resultatene, og dermed en av de første kildene man går videre til. (Blikstad-Balas 2016)

2.4 Årsaker til at Wikipedia er kontroversielt

Henk Eijkman (2010) hevder kontroversen er knyttet til tre punkt: selve innholdet, elever og studenters bruk eller misbruk av informasjonen, og Wikipedias kunnskapsproduksjonsmodell. Som Eijkman beskriver i sin forskningshypotese er det en teori om at Web 2.0+, sett som en plattform oppbygd rundt kunnskap som en sosial konstruksjon, er i et motsetningsforhold til den mer konvensjonelle makt-kunnskaps balansen hvor akademikere står som nøkkelholdere til kunnskap.

Eijkmans funn demonstrerer at selv om Wikipedia er kontroversielt blant akademikere, særlig innen samfunnsvitenskap, er det ikke så kontroversielt som man kan bli forledet til å tro. Mange akademikere bruker wikipedia på en 'ekstensiv, men forsiktig' måte, og er tilsvarende aksepterende til at studenter selv bruker det på en forsiktig måte. Eksempler på dette er å bruke Wikipedia for å øke sin kunnskap om et tema og som kilde til andre kilder, men å bruke Wikipedias egne kilder som kildehenvisning, heller enn å linke til selve Wikipedia-siden.

Som tidligere etablert, har Jimmy Wales vært tydelig på at innenfor Wikipediamodellen gis ikke kunnskap eller en påstand større gyldighet basert på hvem som kommer med påstanden. Alt må kildebelegges. Store Norske Leksikon og Encyclopedia Britannica, begge to nett-leksikon som i løpet av denne studien vil sammenlignes med Wikipedia, inneholder jevnt over ingen kildehenvisninger utover artikkelforfatteren, som *er* en referanse i kraft av sin utdanning. Akademikere av tilstrekkelig høy rang opplever at de som konsekvens av sin utdanning er godkjente kilder – det blir derav forståelig at en justering av denne kunnskaps-maktbalansen kan oppfattes negativt av disse akademikerne.

Denne studien mener ikke å fremlegge noen påstand om at akademikere eller fagfolks motstand mot Wikipedia som kilde er illegitim eller forårsaket av egoisme. Men det er like fullt relevant å problematisere hvordan Wikipedia stiller seg i forhold til andre kunnskapsdatabaser og hva som kan danne et bakteppe for positive eller negative holdninger.

Det er videre et interessant poeng at Wikipedia er mer kontroversielt blant samfunnsvitere enn det er blant realfagslærere. Denne studien har som del-hypotese at Wikipedias særtrekk sammenlignet med andre kunnskapsdatabaser kan ha særlig relevans fra et samfunnsfagdidaktisk synspunkt, en hypotese som vil detaljeres mer i kapittel 2.8.

2.4.1 Lisenser, delingskultur, Wikipedia og Store Norske Leksikon

Creative commons er en internasjonal organisasjon med formålet å fremme en delingskultur hvor opphavspersoner og brukere lett kan finne fram til hverandre og hverandres verk, og derigjennom spre og gjenbruke verkene. Denne studien går ikke dypere inn i rettighetslovgivning, men akkurat creative commons lisenseringen er et ganske sentralt element ved Wikipedia. Et av grunnprinsippene hos Wikipedia er at alle artikler som produseres fritt skal kunne gjenbrukes av alle andre som ønsker det – såfremt det ikke kommersialiseres på noe vis. Dette gjelder også bilder og andre kulturprodukt som linkes via Wikipedia-artikler. Creative commons lisenseringsprogrammet muliggjør dette.

Her må jeg etablere visse aspekter ved Wikipedia og dets særegenheter. Wikipedia sammenstilles gjerne med Store Norske Leksikon, som fra lærerhold gis større kredibilitet, noe som i hovedsak tilskrives at Store Norske Leksikon er utarbeidet av fagfolk. Dette må utdypes noe – Store Norske Leksikon var innledningsvis bak en betalingsmur og alle artikler var utarbeidet av fagfolk, men de har siden 2009 delvis adoptert Wikipedias kunnskapsproduksjonsmodell. Det er nå mulig for alle å bidra til Store Norske Leksikon, men artikler må gjennomgås og godkjennes av fagansvarlige før de publiseres. (Store Norske Leksikon) Ved produksjon av artikler for Store Norske Leksikon bestemmer man selv om man ønsker at de skal lisenseres etter creative commons-prinsipp, hvilket innebærer fri gjenbruk på lik linje med Wikipedia, eller om materialet skal publiseres etter et prinsipp om begrenset gjenbruk. Begrenset gjenbruk innebærer her at foreningen Store Norske Leksikon får retten til å publisere bidraget i alle sine utgivelser, og til å viderelisensiere materialet til sine samarbeidspartnere, men andre aktører utover dette har ikke rett til å gjengi innholdet uten en særskilt avtale med artikkelforfatteren. (Store Norske Leksikon)

Creative commons sitt grunnprinsipp er at hvis kreativt arbeid er gratis tilgjengelig for alle får man bygd en mer rettferdig, tilgjengelig og oppfinnsom verden. De ønsker å åpne opp internettets fulle potensial for å fremprodusere en ny era av vekst, utvikling og produktivitet. (Creative commons) Dette representerer en tilgjengeliggjøring av kulturelle produkter og kreativ kunnskap som går hånd i hånd med Wikipedias målsetning om å skape et gratis leksikon som på samme måte skal være tilgjengelig for alle, alltid.

2.4.2 Crowdsourcing som fenomen

Crowdsourcing defineres som at store mengder anonyme mennesker bidrar til et prosjekt med sin kollektive kunnskap. Web 2.0 baserer seg i stor grad rundt dette. Jonathan Hua og Atreyi Kankanhalli (2017) har identifisert flere elementer som øker muligheten for at et prosjekt basert på crowdsourcing vil være vellykket. Eksempelvis fungerer tillit til prosjektet, utvikling av egne ferdigheter, autonomi og hvor mye glede man får ut av arbeidsprosessen som positive motivasjonsfaktorer. Wikipedia er eksempel på vellykket crowdsourcing som har lyktes med å involvere store mengder bidragsytere uten monetær kompensasjon. Som utdypet både i kapittel 2.8.2 og 4.2.1 er Wikipedia-redaktører fullstendig autonome, de har stor glede av av arbeidsprosessen, de opplever at de får utviklet sine egne ferdigheter, og de har jevnt over stor tillit til prosjektet.

2.5 Tillit til institusjoner

De siste par årene har synliggjort en ny skillelinje i befolkningen; tiltroen til etablerte autoriteter. Dette er et stort tema som kunne rettferdiggjort en egen masteroppgave, og denne studien skal ikke gå for mye inn på årsaksforklaringer, men det har blant annet blitt satt i sammenheng med nedgangen til tradisjonelle medier og overgangen til internett som hovedkilde for informasjon. Jeg har for øvrig ikke klart å finne noen studier som evaluerer dette spesifikt for Norge, men Edelman Trust Barometer har tatt for seg tilliten til institusjoner (næringsliv, media, politiske institusjoner og ikke-statlige organisasjoner) og sett at i 2017 registrerte man en global nedgang til alle disse. (Edelman Trust Barometer 2017) Norge var ikke del av studien, men Sverige var et av de landene hvor skillet mellom den velutdannede delen av befolkningen og den generelle befolkningmassen var størst. Edelman Trust Barometer definerer den veutdannede offentligheten som voksne med høyskole- eller universitetsutdannelse, som er i de øverste 25% inntektsmessig, og som er faste mediakonsumenter. I dagligtale vil man trolig beskrive dette skillet som 'eliten' versus 'folk flest'. (Edelman Trust Barometer 2014)

Det går nok ikke an å trekke en direkte parallell mellom Norge og Sverige på dette feltet. Kjersti Thorbjørnsrud poengterer at folk er mer skeptiske til media om de er innvandringskritiske, og at man har lavere tiltro til journalistikken jo lengre ut på høyresiden

man kommer. (Hofset 2017) Sverige hadde andre erfaringer med flyktningekrisen enn vi hadde i Norge, og det virker plausibelt at det kan ha påvirket folks tillit negativt, særlig om man måler polariseringseffekten.

Likefullt, til tross for at vi nok ikke kan trekke noen klar parallell fra Sverige til Norge, er den økende mistilliten en global tendens som Norge trolig ikke er helt forskånet fra. Denne utviklingen, særlig mistillit til media, har blitt knyttet opp mot et fenomen beskrevet som en *ekkokammereffekt*. Kombinasjonen av mistro mot media og offentlige institusjoner samt mulighetene internett gir for dannelsen av virtuelle møteplasser har skapt nettsteder og nettsamfunn hvor alternative samfunnsbeskrivelser deles ukritisk, hvor alle de involverte er enige, og hvor man ender opp med å forsterke heller enn å utfordre allerede etablerte virkelighetsforståelser. Her må det presiseres at ekkokammereffekten ikke er en gangbar beskrivelse av 'nettdebatten' som sådan, (Christensen, A. 2015 & Wollebæk et al. 2014) bare enkelte forgreninger av den. Uansett, denne utviklingen har videre blitt knyttet opp mot økt polarisering, hvilket igjen kan føre til økt mistillit. Hvis denne negative spiralen først får grobunn i samfunnet, er det tilsynelatende vanskelig å reversere den.

2.6 The Wiki Education Foundation

I USA og Canada har Wikipedia lenge involvert seg på skoleplan. Siden 2010 har over 36000 studenter i USA og Canada redigert Wikipedia-artikler som ledd i undervisningen deres. Dette er redigeringer med substans – de har til sammen lagt til mer en 30 millioner ord (to tredjedeler av den siste papirversjonen av Encyclopedia Britannica) innenfor en rekke akademiske tema som enten var underutviklede eller som i sin helhet glimtet med sitt fravær. (Blumenthal 2017)

Zach Mcdowell fra University of Massachusetts Amherst har gjennomført en studie av studentene som deltok ved Wikipedias skoleprosjekt høsten 2016. Denne studien oppdaget at Wiki-baserte oppgaver forbedret studentene sine digitale leseferdigheter og deres kritiske forskningssans, stimulerte evnene deres til å skrive for et publikum, promoterte samarbeid, samt motiverte de mer enn tradisjonelle oppgaver gjorde. (Ibid.)

96% av instruktørene opplevde Wikipedia-oppgaven som mer eller mye mer verdifull med tanke på utviklingen av digitale leseferdigheter enn tradisjonelle oppgaver, og 85% mente Wikipedia-oppgaven var bedre eller mye bedre for å lære studenter om troverdigheten til nettbaserte kilder. En student beskrev prosessen med å skrive for Wikipedia og det at studenten

var nødt til å forstå retningslinjene for kildehenvisning som «det øker forståelsen av hva som er god og hva som er dårlig informasjon, og man får opparbeidet en mer spørrende mentalitet som gjør deg mer bevisst på gyldigheten av informasjonen du leser». (Ibid)

Videre fant studien at 79% av instruktørene mente Wikipedia-oppgaven var bedre eller mye bedre for å lære studentene hvordan man best skal skrive forståelig for den generelle allmuen. Når studenter skriver for Wikipedia forstår de at det de produserer kanskje skal leses av mange andre mennesker fra mange forskjellige bakgrunner. Studien fastslår også at arbeid med Wikipedia økte samarbeidsevnen. (Ibid) Samarbeidsevne er også en ferdighet som i større grad etterspørres i arbeidslivet.

Med hensyn til motivasjon fant man at det å bidra til Wikipedia påvirket motivasjonen på to forskjellige vis. For det første, siden studentene visste at deres bidrag ville bli lest av andre, ble det viktigere at deres bidrag var både nøyaktig og troverdig enn det som var tilfellet for annet skrivearbeid. Samtidig var det mange som følte en stolthet med hensyn til opplevelsen av at det de hadde produsert kunne være til hjelp for andre, at det fikk et liv utenfor klasserommet. Som en student beskrev det: «Når du tenker på at noen andre skal lese bidraget ditt, så har du ikke lyst til at det skal være noen feil der, og du ønsker at det skal være relevant. Det oppmuntret meg til å gå tilbake og få feedback fra andre folk, og skrive det på nytt, og på nytt, og på nytt». Denne typen ansvarsfølelse kombinert med stolthet over det man har produsert og publisert gjorde at arbeidet ble mer gjennomarbeidet enn det studentene vanligvis arbeidet med.

Videre indikerte studien at prosjektdeltakerne fikk et bedre inntrykk av Wikipedia som kilde i etterkant av arbeidet med det, særlig fordi de opplevde at redigeringer ble hyppig gjennomgått. I tillegg opplevde de at arbeidet med Wikipedia i større grad gjorde de i stand til å bruke Wikipedia på en måte som gjør at informasjonen de hentet ut derfra var troverdig. Det er nok en realitet at poenget med at redigeringer ble hyppigere gjennomgått enn studentene hadde inntrykk av i forkant i større grad gjelder for den engelske versjonen av nettstedet. Samtidig er det ingen forskjell mellom hvordan den norske og den engelske versjonen er bygd opp – årsaken til at den engelske versjonen på mange vis fremstår som bedre og mer troverdig er en konsekvens av at de har mange flere bidragsytere.

Der hvor denne studien, og dette gjelder både fra instruktør-hold og deltaker-hold, var tydeligst på at arbeid med Wikipedia var nyttig, var med hensyn til å øke studentenes digitale leseferdigheter. Det bør her påpekes at ved gjennomgang av datamaterialet ser man en forskjell

på hvordan instruktørene svarte i forhold til hvordan deltakerne svarte. Hvor 96% av instruktørene opplevde at arbeidet med Wikipedia var bedre eller mye bedre enn tradisjonelle arbeidsmetoder for å øke studentenes leseferdigheter, svarte bare 70% av studentene det samme. Dette misforholdet kan dog forklares ved at studentene omtaler sin egen opplevelse, mens instruktørene forholder seg til hele studiegruppen.

2.7 Kunnskapsløftet kontra L97 og økt fokus på ferdighetsutvikling

En viktig skillelinje mellom L97 og KL06 er hvordan de forholder seg til kunnskapsbegrepet. Der hvor L97 hadde klare føringer for hva slags kunnskap elever burde tilegne seg, fokuserer KL06 i større grad på at elever skal tilegne seg visse former for kompetanse. Dette illustreres særlig ved fokuset på utvikling av grunnleggende ferdigheter, som anses som en forutsetning for at elever selv skal kunne tilegne seg ny kunnskap ettersom de får behov for det. Dette settes i sammenheng med en utvikling hvor samfunnet forventes å endres raskere enn det som tidligere har vært tilfellet, hvilket vil gjøre det viktigere for de individene dette samfunnet består av å være endringsdyktige, både privat og i jobbsammenheng.

Professor ved institutt for pedagogikk, UiO, Sten R. Ludvigsen, beskriver denne diskusjonen på følgende vis:

«I utformingen av generell del av læreplanen for fremtidens skole står spørsmålet om hvilke kompetanser elevene bør utvikle sentralt. I den faglige og utdanningspolitiske diskusjonen om skolens formål og innhold har det stor betydning hvilke begrep som velges. Distinksjonen mellom kunnskap og kompetanse er et eksempel på dette. Ved å bruke kunnskapsbegrepet signaliserer man at innholdet er avgjørende for skolens mandat. Velger man derimot å bruke kompetansebegrepet innebærer det et bredere syn på hvilke ferdigheter man ser det som viktig at elever skal tilegne seg.» (Ludvigsen 2016)

Kompetansebegrepet tar inn over seg at fagkunnskap alene ikke er tilstrekkelig for å lykkes i dagens og fremtidens samfunn. Dette har sammenheng med at kunnskap i stadig økende grad tilgjengeliggjøres oss alle til ethvert tidspunkt; det har relativt sett blitt viktigere å ha gode strategier for å raskt kunne tilegne seg, forstå og behandle kunnskap, enn det er å ha kunnskap.

Samtidig som kunnskapen har blitt tilgjengeliggjort på helt nye måter, har også mye av kunnskapen vi eksponeres for blitt mindre troverdig. Dette gjelder særlig for den yngre garden, som i større grad bruker internett som sin plattform for innhenting av kunnskap – som beskrevet i kapittel 2.1. Utover dette har nye, digitale medieplattformer muliggjort helt nye måter å dele kunnskap på.

Ludvigsen peker på at læreboken har gått fra å være den viktigste kilden til kunnskap i klasserommet, til at den nå heller har en forankringsrolle hvor den gir oss en ordnet sekvensiell struktur for læringsarbeidet – men at mye av kunnskapstilegnelsen finner sted via andre læringsplattformer. Han peker videre mot at forskning bør ligge flere år foran hverdagen i skolen om vi skal kunne gi gode råd om hva teknologier kan bidra med i elevers læring. (ibid) Ikke alle teknologier fremmer nødvendigvis elevers læring, studier finner blant annet at de aktivitetsskiftene digitale plattformer gjerne inkluderer er kognitivt og sosialt krevende. De fem ferdighetene som ble vektlagt av kunnskapsløftet er lesing, skrivning, regning, muntlige ferdigheter, og digitale ferdigheter. Tanken er at disse grunnleggende ferdighetene anses som en forutsetning for fremtidig læring, og at ettersom samfunnet utvikler seg forttere enn tidligere er god læringsevne en forutsetning for at man også i fremtiden skal ha relevant kunnskap.

2.7.1 Utvikling av demokratisk medborgerskap

Der hvor Kunnskapsløftet på generell basis vektlegger utvikling av grunnleggende ferdigheter, fokuserer samfunnsfaget spesifikt på utviklingen av demokratiske medborgere. I kunnskapsløftets formålsseksjon for læreplanen i samfunnsfag er følgende første avsnitt: «I et demokratisk samfunn er verdier som **medvirkning og likeverd** viktige prinsipper. Sentralt i arbeidet med samfunnsfaget står forståelse av og oppslutning om grunnleggende menneskerettigheter, demokratiske verdier og likestilling. Faget skal stimulere til og gi erfaring med **aktivt medborgerskap og demokratisk deltakelse**. » (Utdanningsdirektoratet)

Videre står det at «Samfunnsfaget... skal **fremme evnen til å diskutere, resonere og løse problemer** i samfunnet ved å påvirke lysten og evnen til å søke kunnskap om samfunn og kulturer. Gjennom kunnskap om samfunnet omkring seg blir elevene undrende og nysgjerrige og stimulert til refleksjon og **skapende arbeid**. Slik kan den enkelte forstå seg selv og andre bedre, mestre og påvirke verden vi lever i, og bli motivert til ny innsikt og livslang læring. »

Demokratisk medborgerskap behøver ytterligere avgrensning. Emil Sætra skiller mellom opplæring om demokratisk deltagelse, opplæring for demokratisk deltagelse, og opplæring gjennom demokratisk deltagelse. (Sætra 2016) Wikipedia er ikke særlig relevant fra et perspektiv om opplæring *om* demokratisk deltagelse, men det kan ha relevans for opplæring *gjennom* demokratisk deltagelse.

Emil Sætra beskriver hvordan lærere jevnt over har problemer med å gjennomføre disse tre forskjellige aspektene ved opplæring i demokratisk deltagelse. Han beskriver en virkelighet hvor lærere opplever at tiden satt til samfunnsfagundervisning ikke er tilpasset de brede kompetansemålene for samfunnsfaget. (Sætra 2015) Med aktivt medborgerskap og aktiv demokratideltakelse menes det ikke bare at man skal stemme på sitt foretrukne politiske parti ved valg. Det menes også at man skal ta del i det offentlige ordskiftet, og at man skal ta del i forskjellige former for aktivisme.

2.7.2 Samfunnsfag som diskusjonspreget fag

Kompetansemålene etter Vg1/Vg2 i samfunnsfag vektlegger evnen til å diskutere. Av 35 individuelle kompetansemål for disse trinnene, nevner 23 av kompetansemålene eksplisitt at man skal kunne diskutere eller drøfte et tema. (Utdanningsdirektoratet 2013) Dette tydeliggjør et sentralt element ved samfunnsfaget; at man skal evne å se en situasjon fra flere forskjellige synspunkt. Tematikk som tas opp defineres sjelden som rett eller galt, det handler i større grad om å få økt sin forståelse. I biologi er det sjelden rom for diskusjon rundt fotosyntesen eller klassifisering av en dyreart, i matematikk er to pluss to fire, men i samfunnsfaget er det lagt opp til at elever vil være uenige, og læreren påberoper seg i liten grad rollen som forvalter av sannheten.

For å ta to konkrete eksempler, har «Utforskeren» som eget punkt at det er et mål for opplæringen at eleven skal kunne «drøfte samfunnsfaglige tema i digitale diskusjonsforumer og vurdere egne forståelser i lys av andres innlegg». (ibid) Videre skal eleven kunne bruke varierte digitale søkestrategier for å finne og sammenligne informasjon som beskriver problemstillinger fra ulike synsvinkler, og vurdere kildenes formål og relevanse. (ibid)

2.7.3 Læreplanverks målsetninger om digital kompetanse

I følge læreplanverket er «digitale ferdigheter en viktig forutsetning for videre læring og for aktiv deltakelse i et arbeidsliv og et samfunn i stadig endring». (Læreplanverk for samfunnsfag 2016) Denne studien har et delfokus på utviklingen av digitale ferdigheter. I følge en rapport fra 2014 vektlegges digitale ferdigheter i varierende grad ved skolene, og graden av fokus varierer veldig fra lærer til lærer. (Wendelborg et al: 16)

Et refleksjonsnotat fra en Masterstudie i IKT-støttet læring problematiserer dette. Rammeverket for grunnleggende ferdigheter definerer digitale ferdigheter slik: «Digitale ferdigheter vil si å kunne bruke digitale verktøy, medier og ressurser hensiktsmessig og forsvarlig for å løse praktiske oppgaver, innhente og behandle informasjon, skape digitale produkter og kommunisere. Digitale ferdigheter innebærer også å utvikle digital dømmekraft gjennom å tilegne seg kunnskap og gode strategier for nettbruk.»

Som overnevnte refleksjonsnotat beskriver det; for mange lærere blir dette utfordrende å forstå, og enda vanskeligere å gjennomføre, grunnet at deres egen digitale kompetanse er begrenset. Terskelen for å ta i bruk IKT i undervisningen blir høy, og mange lærere vegrer seg for å ta i bruk digitale ressurser som del av opplæringen. (Aas 2014)

Hilde Brox gjennomførte i 2012 en studie hvor 97% av lærerstudenter svarte at de selv brukte wikipedia for å finne informasjon. (Brox, 2012) Lærerstudenter er riktignok jevnt over yngre enn det den gjennomsnittlige læreren er, derav sannsynligvis mer tilbøyelig til å ha internett som sin hovedkilde for informasjon, og jevnt over høyere IKT-kompetanse. Men surveyen jeg selv har gjennomført, som dog har noe svakere datagrunnlag, og som jeg kommer mer tilbake til senere, fant at 83% av lærere brukte Wikipedia månedlig eller oftere, og at nesten 44% brukte det på en ukentlig eller daglig basis, og bare 1.8% - som i min survey korresponderer til én lærer – brukte det aldri. Dette kan indikere at Wikipedia er et nettsted som kunne hatt større didaktisk poensial enn mange andre digitale virkemidler, grunnet at lærere allerede selv har kompetansen som behøves for å bruke det. Denne tematikken vil til en viss grad adresseres senere i studien.

Blikstad-Balas har for øvrig også problematisert den manglende kompetansen og endringsvilligheten, eller kanskje mer presist, endringsevnen. Det er ikke nødvendigvis slik at skolepersonell er negativt innstilt til internett og den nye informasjonsstrømmen, men heller slik

at de ikke har den nødvendige kompetansen for å basere undervisningen sin på hjelpemidlene som finnes på internett. (Blikstad-Balas 2014)

I følge Blikstad-Balas er en av de viktigste grunnene til at IKT i mange klasserom ikke bidrar til økt læring, er at det er vanskelig å integrere IKT i fagene. (Ibid) Selv om teknologien har blitt tilgjengeliggjort og elevene har tilgang på hvert sitt nettbrett, brukes ofte IKT som underholdning eller avkobling, og elevene kan lett bli distrauert, heller enn at teknologien benyttes på en læringsfremmende måte. Senter for IKT i utdanningens egen rapport, Monitor, fremla i 2013 at nesten halvparten av elevene på Vg2 beskriver bruken av datamaskin på skolen som forstyrrende. (Monitor: 15) I følge samme rapport sier 56.6% av samme elevgruppe at lærerne ikke vet hva elevene faktisk gjør på datamaskinen/nettbrettet. (Ibid, 16)

Læreplanverket for Kunnskapsløftet (heretter LK06) fokuserer som nevnt på utvikling av grunnleggende ferdigheter. Dette argumenteres for basert på at den oppvoksende generasjonen forventes å ta del i et samfunn som vil være i stadig raskere utvikling, og hvor det vil være en tendens til at folk tilbringer kortere tid i hver jobb. Evnen til å tilegne seg ny informasjon blir da på mange vis viktigere enn å tilegne seg faktisk kunnskap. Det menes ikke her å sette disse verdiene opp mot hverandre, og kunnskap bygges gjerne lagvis, men fokuset på grunnleggende ferdigheter er et virkemiddel for å gjøre elever mer endringsdyktige og fleksible. LK06 fremlegger digitale ferdigheter som en av disse grunnleggende ferdighetene. Ettersom samfunnet i stadig større grad digitaliseres kan man forvente at digitale ferdigheter blir et stadig viktigere kompetansefelt. Som utdanningsdirektoratet selv formulerer det:

«Digitale ferdigheter er en viktig forutsetning for videre læring og for aktiv deltakelse i et arbeidsliv og et samfunn i stadig endring. Den digitale utviklingen har endret mange av premissene for lesing, skriving, regning og muntlige uttrykksformer. Derfor er digitale ferdigheter en naturlig del av grunnlaget for læringsarbeid både i og på tvers av faglige emner. Dette gir muligheter for nye læringsstrategier, men stiller også økte krav til dømmekraft.» (Utdanningsdirektoratet 2016)

Digitale ferdigheter i samfunnsfaget innebærer å kunne bruke digitale ressurser til å utforske nettsteder, søke etter informasjon, utøve kildekritikk og velge ut relevant informasjon om samfunnsfaglige tema. Utviklingen av digitale ferdigheter innebærer å lære seg å bruke

digitale verktøy, medier og ressurser. Med dette menes at elever skal evne å benytte disse digitale verktøyene til å tilegne seg faglig kunnskap og til å uttrykke egen kompetanse. I tillegg skal elevene tilegne seg evnen til å bruke disse hjelpemidlene selvstendig, og de bør utvikle dømmekraft til å benytte det riktige verktøyet ut i fra bruksområdet. (Ibid.)

Dette blir problematisk å gjennomføre for alle elevene om lærere ikke har den nødvendige kompetansen som behøves. Samtidig vektlegger dette avsnittet et par elementer som kanskje kan ha relevans for økt bruk av Wikipedia i skoleverket: Samskriving som læringsprosess, og kunnskap rundt Wikipedia-sider sin skapelsesprosess som innfallsvinkel for å øke elevens dømmekraft.

2.7.4 Bruk av Wikipedia for bekjempelse av falske nyheter

Noe av bakgrunnen for min egen studie er en opplevelse av at de siste par årene har vært preget av et stadig økende skille i befolkningen med tanke på hva de aksepterer som reelle fakta. Begrepet 'fake news' – falske nyheter – fikk i løpet av høsten 2016 stor relevans. Ved et søk på google trends kan man se at begrepet knapt brukes i en fire-års-perioed fra november 2012 til oktober 2016 – men at bruken deretter ekspoderer.

Denne grafen beskriver forholdstall. Som man kan se er begrepet knapt i bruk fram til november 2016, men siden den gang har det blitt flittig brukt.

Regina Rini fra Kennedy Institute beskriver «fake news» som falske nyheter som bevisst er villedende. (Rini 2017) Som hun beskriver det var fremveksten av falske nyheter en av de mest karakteristiske faktorene ved det amerikanske presidentvalget i 2016. Det bør nevnes at hvorvidt falske nyheter egentlig forsøkte å påvirke utfallet eller ikke er noe uvisst – i stor grad later de til å ha blitt produsert av i en mindre makedonsk by, Veles, og de later til å ha blitt motivert av økonomiske heller enn politiske faktorer. (Kirby 2016)

Årsaken til at at nyhetene som ble produsert i all hovedsak var positive i forhold til Donald Trump eller negative i forhold til Hillary Clinton handler tilsynelatende mer om at den amerikanske høyresiden i mindre grad har tiltro til tradisjonelle mediekanaler enn det den amerikanske venstresiden har. Denne studien forsøker ikke å anslå hvorvidt falske nyheter ble utslagsgivende for det amerikanske presidentvalget, men erfaringene fra valget gjør det betimelig å sette søkelys på problemstillingen; hvordan skal vi best hantes med fremveksten av bevisst villedende informasjon på internett? Den norske valgkampanjen i 2017 var riktignok relativt fri for denne formen for forsøk på å påvirke utfallet, men det er uansett en mulig, og sannsynlig, problemstilling for fremtiden. I og med at samfunnsfag har et bevisst fokus på å gjøre elever mer demokratisk kompetente, kan man argumentere for at det er naturlig at et fremtidig kompetansemål vil dreie seg rundt å lære elever å skille falske nyhetskilder fra reelle nyhetskilder.

Wiki Education foundation påstår selv at deres metoder og prosjekter er en god måte å oppdra elevers kritiske sans. Wikipedia har på mange vis mer erfaring med dette enn andre plattformer har, den tid spøkefugler har forsøkt å bruke Wikipedia som plattform for opprettelsen av falsk informasjon i årevis. Som forskjellige studier har kommet inn på, har de derimot i liten grad lyktes. Man kan diskutere hvorvidt Wikipedia er like troverdig som andre, mer tradisjonelle leksikon, men de studiene som har forsøkt å evaluere dette har jevnt over kommet fram til at hvis det er en forskjell, så er den ikke særlig stor, dette har blitt beskrevet mer i detalj i kapittel 2.2.4. Dette indikerer at Wikipedias modell har i stor grad lyktes med å luke ut de utsagnene som er bevisst misledende.

Wikipedia har retningslinjer for hva som aksepteres som troverdige kilder. (Wikipedia) Riktignok er det noen forskjeller mellom den norske og den engelske versjonen med tanke på

hvor strenge reglene er - den norske versjonen presiserer at det er snakk om anbefalinger, og ikke strenge retningslinjer, mens den engelske versjonen presiserer at Wikipedia-artikler skal være basert på troverdige, publiserte kilder som sørger for at alle de viktigste synspunktene kommer frem. Hvis man ikke kan finne troverdige kilder, skal ikke Wikipedia ha noen artikkel om temaet.

Med hensyn til hva som regnes som gode kilder er det ikke særlige forskjeller mellom språkene, men kildekravene for at et utsagn ikke skal fjernes er nok noe høyere for engelsk enn for norsk Wikipedia. Av kilder som anses som gode listes blant annet publiserte akademiske avhandlinger, oppslagsverk og ordbøker, undervisningslitteratur, offentlige myndigheters nettsteder og publikasjoner, og fagtidsskrifter. Løssalgsaviser, som eksempelvis Aftenposten og VG kan brukes – men med forsiktighet. Private nettsteder og blogger anses generelt som uegnet. I tillegg anses det som fordelaktig at kildene er oppdaterte.

Ved gjennomføring av Wikipedia-kurs får kursdeltakerne god innførsel i hva som regnes som akseptabel kildebruk. Aviser uten redaksjoner godkjennes ikke – det at noe har blitt publisert på internett er ikke i seg selv nok. Denne typen kursing gjør ikke bare deltakerne kapable til å publisere eller redigere Wikipedia-artikler – de hjelper de også med å identifisere en troverdig internett-kilde fra en mindre troverdig kilde.

En ny utvikling som er interessant sett i sammenheng med kampen mot falske nyheter og bevisst misledende informasjon, som gjerne spres via youtube eller facebook, er at begge disse gigantene har alliert seg med Wikipedia. Facebook kom den 3. april 2018 med en lansering av en oppdatering for å gi bakgrunnskontekst til nyheter som deles av brukere. Partnere av facebook, både akademiske og innen media for øvrig, har identifisert visse nøkkel-informasjons-elementer som hjelper å evaluere hvorvidt man kan stole på nyhetskilden. Basert på denne forskningen, har de kommet med en oppdatering som gjør det lettere å få bakgrunnskontekst for en slik artikkel – blant annet utgiverens Wikipediaside. I de tilfellene hvor nyhetskilden ikke har en Wikipediaside, fungerer også dette som verdifull bakgrunnskunnskap. (Wired.com & Washington Post)

2.8 Kommunalisme, Universalitet, Objektivitet og Organisert Skepsis.

I 1942 beskrev Robert Merton i teksten *The Social Structure of Science* fire forskjellige normer som han mente burde gjøre seg gjeldende for alt vitenskapelig arbeid. (Macfarlane & Cheng 2008: 68)

Den første av disse normene er kommunalisme. Med dette menes at alle forskningsresultater bør være felles eiendom for hele det vitenskapelige forskningsmiljøet. Som Merton beskriver det, bør en vitenskapsmanns eierskap til sitt eget åndsverk begrenses til anerkjennelse og forbedret selvfølelse. (ibid, 69)

Den andre av disse normene er universalitet. Dette begrepet brukes av Merton for å henvise til gyldigheten til etablerte upersonlige kriterier for å bedømme gyldigheten til kunnskapspåstander. Denne normen fremlegger viktigheten av at en vitenskapsmann har et distansert forhold til det datamaterialet som skal analyseres, slik at man kan lykkes med å skape universelle eller objektive sannheter. Denne normen postulerer at sannhetspåstander bare relateres til objektive data, og at de ikke påvirkes av rase, klasse, politiske eller religiøse skillelinjer. (ibid)

Den tredje normen er objektivitet. Her henvises det til forventningen om at vitenskapsmenn skal være følelsesmessig og økonomisk frakoblet fra sitt eget arbeid. Merton selv fremhevet integriteten til de vitenskapsmenn som lot seg motivere av anerkjennelse heller en økonomiske gevinster. I følge Merton er vitenskapsmenn interesserte i å finne ut av sannheten, selv om denne sannheten beviser at man i utgangspunktet tok feil. (ibid)

Den fjerde normen er organisert skepsis. Dette krever at man forholder seg skeptisk til forskningsresultater, inkludert de potensielle manglene til sitt eget arbeid, fram til alle fakta har blitt etablert. Det impliserer forsiktighet med hensyn til å trekke konklusjoner, heller enn en overbevisning om at foreløpige forsøk med inkonklusive funn kan trekkes endelige slutninger ut i fra. Organisert skespsis henviser videre til forventningen om at alle akademikere kontinuerlig vil utfordre konvensjonell kunnskap innenfor deres egen disiplin. (ibid)

2.8.1 Habermas og kritisk samfunnssteori

Denne studien befatter seg med utdanning og utdanningens formål. Som ledd i dette er det hensiktsmessig å vise til introduksjonen av den generelle delen av læreplanen:

«Opplæringens mål er å ruste barn, unge og voksne til å møte livets oppgaver og mestre utfordringer sammen med andre. Den skal gi hver elev kyndighet til å ta hånd om seg selv og sitt liv, og samtidig overskudd og vilje til å stå andre bi. Opplæringen skal kvalifisere for produktiv innsats i dagens arbeidsliv, og gi grunnlag for senere i livet å kunne gå inn i yrker som ennå ikke er skapt. Den må utvikle de evner som trengs for spesialiserte oppgaver, og gi en generell kompetanse som er bred nok for omspesialisering senere i livet. Opplæringen må både gi adgang til dagens arbeids- og samfunnsliv, og kyndighet til å mestre skiftende omgivelser og en ukjent fremtid. Den må derfor tilføre holdninger og kunnskaper som kan vare livet ut, og legge fundamentet for de nye ferdighetene som trengs når samfunnet endres raskt. Den må lære de unge å se framover og øve evnen til å treffe valg med fornuft. Den må venne dem til å ta ansvar - til å vurdere virkningene for andre av egne handlinger og å bedømme dem med etisk bevissthet.» (Utdanningsdirektoratet)

Av dette kan man se en vektlegging på utviklingen av ferdigheter som muliggjør fremtidig utvikling, både på et personlig og yrkesmessig plan. I tillegg, som nevnt i foregående kapittel, fokuserer samfunnsfaget både på utvikling av demokratisk medborgerskap og diskusjonskompetanse. Alle disse tre elementene kan relateres til Habermas sin kritiske samfunnssteori.

Habermas sitt arbeid adresserer hele samfunnet, ikke bare et aspekt ved det. Som et resultat av omfanget brukes arbeidet hans som bakteppe for videre forskning innen felt som statsvitenskap, sosiologi og utdanning. For denne masteroppgaven er det særlig arbeidet rundt kritisk teori og forskjellige kunnskapssyn som er relevant. Kritisk teori tar inn over seg at mennesker både er et produkt av kulturen de lever i samtidig som de har evne til å forme kulturen de lever i. Der hvor empiri og fortolkningsbasert humaniora beskriver verden som den er, forsøker den kritiske teorien å forstå hvorfor den sosiale verdenen er som den er, og viktigere – den forsøker å se hvordan den burde være. (Ewert 1991, 345)

Et sentralt element ved Habermas sin metodologi er hans forsøk på å løse det empirisk-normative skillet, som antas å skulle skille fakta og verdier. Verdier som kan defineres som gode baseres på kunnskap om hva som utgjør gode handlinger. Derav, for å endre samfunnet i en retning som oppleves som god er man nødt til å ha utviklet en metodologi som gjør det mulig å finne ut hvordan den ideelle verden burde være. Habermas beskriver de normene som muliggjør den ideelle verden som man burde arbeide mot som rasjonelt funderte normer. (ibid, 358)

Som Habermas beskriver det har kritisk samfunnsteori frigjøring som formål. Det man her skal frigjøres fra er alle de faktorene som hindrer mennesket i å oppnå sitt potensial – det være seg sosiale strukturer, misoppfatninger og skjulte tvangsmekanismer. Metodologien for å oppnå frigjøring er via opplysning. Opplysning igjen tilbli via en refleksjonsprosess – enten på personlig plan, eller samfunnsplan. Her er tanken at man tar for seg et idealisert bilde av hvordan man selv, eller samfunnet man er del av, og kritisk evaluerer hvordan man selv eller samfunnet kommer til kort i forhold til dette idealet, før man reflekterer over hvordan dette idealet best kan oppnås. (ibid, 356)

Fordi kritisk sosial teori ikke bare beskriver den sosiale realiteten, men også kritiserer den og forsøker å endre den, må den endre sosiale vaner, som utdanning, for å ha gyldighet. På samme måte har kritisk utdanningsvitenskap som formål å endre utdanningspraksis. Karakteristikk ved positivistisk utdanningsforskning, som forsøker å forklare elementene de forsker på, eller hermeneutisk utdanningsforskning, som forsøker å forstå disse elementene, er bare aspekter ved denne endringsprosessen, heller enn å være mål på egen hånd. I følge Ewert vil en positivistisk fundert utdanningsreform fokusere på tekniske aspekt ved utdanningen, og en hermeneutisk fundert reform vil fokusere på utdanningspraksis. (ibid, 357) En kritisk utdanningsreform vil derimot fokusere på deltakelse og samarbeid, siden dette er aspekt ved samfunnet som den kritiske vitenskapen ønsker å gi større oppmerksomhet.

Habermas sin kritiske samfunnsteori beskriver i detalj hvilke grep som må fattes for å lykkes med den ønskede samfunnsendringen. Som nevnt, siden den kritiske samfunnsteorien har som formål å endre samfunnsnormer i de tilfellene hvor normene og verdiene ikke er tilstrekkelig rasjonelt funderte, blir det avgjørende at man har en metode for å avgjøre hvilke normer som er rasjonelt funderte. Dette gjennomføres ved anvendelse av kommunikativ rasjonalitet. For at rasjonaliteten skal bli gjeldende som styringsprinsipp, er det igjen en

forutsetning at man anvender teorien om kommunikativ handling. Dette er en stor komponent ved hans overordnede teori om forståelig rasjonalitet. (ibid, 358) Habermas beskriver linken mellom kommunikativ handling og rasjonalitet på følgende vis:

«I konteksten kommunikativ handling vil vi beskrive noen som rasjonell hvis personen makter å fremlegge en påstand, og hvis påstanden blir kritisert, å fremlegge ytterligere bevis for påstanden. Hvis personen følger en etablert norm og er i stand til, ved kritikk, å forsvare sine handlinger ved å dybdeanalysere den gitte situasjonen i lys av legitime forventninger, blir hans oppførsel riktig sett i relasjon til en normativ kontekst anerkjent som legitim.»

Kommunikativ handling handler grunnleggende om å være i stand til å diskutere seg fram til det som beskrives som et rasjonelt konsensus. Denne prosessen består av at man fremlegger argument som må være i stand til å motstå kritikk; hvis kritikken er mer velfundert enn argumentet, vil ikke argumentet være tilstrekkelig gyldig til at det kan utgjøre den rasjonelle konsensusen man forsøker å oppnå.

Rasjonalitet har mindre å gjøre med hva slags kunnskap man innehar enn hvordan subjekter tilegner seg og benytter seg av kunnskap. Hver vitenskapelig metode er en rasjonell og gyldig prosess for viten innenfor sitt kunnskapsdomene. Derimot mener Habermas at ideen om at alle former for menneskelig viten kan tilpasses en enkelt metodologi eller form for rasjonalitet er feilaktig. Han er særlig kritisk til anvendelsen av positivitisk eller hermeneutisk orientering som et eksklusivt kriterie for å avgjøre gyldigheten til alle slags former for kunnskap – han forneker på ingen måte gyldigheten til disse vitenskapsteoriene, men han poengterer at de har begrensede bruksområder. (Ewert 1991: 348)

Habermas sine metoder for oppnåelse av en rasjonell konsensus sin relevans for samfunnsfaget kan relateres til kapittel 2.7.1 og 2.7.2. Som beskrevet der er det en målsetning at samfunnsfaget skal fremme evnen til å diskutere og resonnerer. Disse ferdighetene er essensielle ferdigheter å utvikle for å oppfylle betingelsene for at den kritiske samfunnsteorien kan lykkes med sitt formål – at man ved diskusjon kan oppnå et rasjonelt konsensus om hvordan samfunnet best kan bli bedre. Disse målsetningene – økt diskurskompetanse – settes i sammenheng med målsetning om å stimulere til aktivt medborgerskap og demokratisk deltakelse. Derav framgår det som om læreplanen i samfunnsfag i høy grad vektlegger prinsippene framlagt av Habermas sin kritiske samfunnsteori i utformingen av formålene ved faget.

Den kritiske samfunnsteorien vektlegger viktigheten av undervisning som katalysator for samfunnsendringer, og den vektlegger kommunikativ handling som undervisningsmetode. Argumentasjon er essensielt for den kontinuerlige utviklingen av kunnskap. Kommunikative handlinger er koblet til legitimering (av de normer og verdier man ønsker å fremheve som positive) fordi de skiller mellom en rasjonell og en falsk konsensus. For Habermas oppnår man rasjonell konsensus «ved fri diskusjon mellom jevnbyrdige innenfor et rammeverk av det man kaller den idelle talesituasjon». (Ewert 1991: 362)

Den idelle talesituasjon beskriver at deltakere i diskursen må oppfølge symmetribetingelsen og gjensidighetbetingelsen for at man skal kunne si at enigheten de oppnår var rasjonelt betinget, altså bare avhengig av hvilken part som har det beste argumentet. (ibid) Symmetridimensjonen her si at hver deltaker må ha en lik sjanse til å initiere og fortsette kommunikasjonen, og hver deltaker må ha lik mulighet til å komme med påstander, anbefalinger, forklaringer, og til å utfordre andres forklaringer. Gjensidighetsdimensjonen sier at alle må ha lik mulighet som aktører til å uttrykke sine ønsker, følelser og intensjoner. Det må være lik mulighet til å beordre som til å nekte å adlyde ordre, til å love og til å nekte, til å holdes ansvarlig for sin oppførsel og til å kreve ansvarlighet fra andre.

Videre skiller Habermas mellom forståelse og enighet. Kommunikative handlinger og diskurs har en begrensning i det at det bare gjelder for de handlingene som har en rasjonell konsensus – altså en enighet- som formål. For å kunne oppnå enighet er det en betingelse at man oppnår en gjensidig forståelse. En gjensidig forståelse igjen betinges av at det må være mulig å kritisere kunnskapspåstander. Dette er viktige aspekt ikke bare for å kunne legitimere kunnskapspåstander som rasjonelle, men også for å kunne legitimere de som en læringsprosess. Argumentasjon er en viktig del av læringsprosesser, men det betinges av at de som argumenterer er rasjonelle. Habermas sin beskrivelse av en rasjonell person er en som kognitivt uttrykker rasjonelle meninger og som handler effektivt ut fra disse meningene – men for at det skal være mulig å bruke argumentasjon som læringsmetode, betinges det at man også har evnen til å lære fra feil og til å fornekte feilslåtte hypoteser. (ibid, 361)

2.8.2 Christian Fuchs og Wikipedias arbeidsprosess.

Christian Fuchs går inn for å analysere Wikipedias organisasjonsstruktur. I denne prosessen beskriver han hvordan Wikipedia representerer noe han beskrives som info-kommunisme. (Fuchs 2014: 324) Dette må ikke sammenblandes med politikken ført av de regimene som selv har beskrevet seg selv som kommunistiske, men det er heller en beskrivelse av en arbeidsorganisering og produksjonsmodell som har sterke fellestrekk med arbeidsorganiseringen og produksjonsmodellen som idealiseres av Marx og Engels. (ibid, 317) Selv om denne studien ikke følger hele resonnetet Fuchs fremlegger, og den befatter seg ikke med Wikipedias politiske økonomi eller dets implikasjoner for økonomisk demokrati, så gir like fullt Fuchs verdifull innsikt i Wikipedias organisasjonsstruktur og kunnskapsproduksjonsmetode.

Fire frigjørende element (frigjørende brukes her på samme måte som i Habermas sin kritiske samfunnssteori) ved Wikipedia vektlegges: For det første er det ingen markedsrelasjoner. Det er frivillig å delta, ingen betales for sine bidrag, og tilgangen er gratis. For det andre er det likeverdig deltakelse mellom alle bidragsytere. For det tredje er det en direkte deliberativ interaksjon mellom bidragsyterne for å oppnå et rasjonelt konsensus ved skapelsen eller redigeringen av artikler. For det fjerde har Wikipedia et demokratisk styresett og sammenfatning. (ibid, 319)

Det er flere årsaker til at Fuchs mener Wikipedia oppfyller betingelser som gjør at et kan beskrives som info-kommunisme. Kommunismen som beskrevet av Marx og Engels – ikke i den forstand samfunn har blitt organisert av stater som har beskrevet seg selv som kommunistiske – har klasseløshet, fraværet av hierarkiske strukturer – som et av sine hovedprinsipp. De som bidrar til produksjonen av Wikipedia-artikler er likeverdige bidragsytere. Videre er den idealiserte kommunismen basert på samarbeidsproduksjon, hvor produsenter sammen bruker produksjonsmidlene for å produsere verdier som nyttegjør alle, og hvor produsentene sammen tar avgjørelser med hensyn til produksjonsprosessen. (ibid) Wikipedia-artikler tilblir i en samskrivingsprosess, hvor man diskuterer seg frem til hvilke formuleringer som gir den beste fremstillingen, og hvilke informasjonsbiter som er mest essensielle i fremstillingen av et kunnskapsområde. Jevnt over er det slik at de formuleringene som får mest støtte fra flest personer blir stående som den endelige produserte kunnskapen.

I den info-kommunistiske produksjonsmetoden er arbeiderne selv ansvarlige for produksjonen. De tar alle avgjørelser sammen, og kontrollerer produksjonsprosessen, et uttrykk for deltakerdemokrati. (ibid, 327) De kan også demokratisk velge å delegere oppgaver til en gitt person eller gruppe personer. Wikipedianere avgjør i fellesskap reglene som strukturerer deres samhandling. Den samme debatt/konsensus beslutningstakingsprosessen som gjør seg gjeldende for produksjonsprosessen, gjør seg også gjeldende for organiseringen av the Wikimedia Foundation. Stort sett fattes beslutninger basert på et konsensus som tilblir i løpet av diskusjoner ved Wikipedias nettforum. Dette er nok en parallel til deltakerdemokrati. (ibid)

Fuchs fortsetter med å stille spørsmålet: Hvorfor arbeider Wikipedianere frivillig og uten betaling for prosjektet? Studier har vist at deres viktigste insentiv er at de oppnår glede fra intellektuelt og samarbeidende arbeid, og at de tror på viktigheten av å tilgjengeliggjøre leksikalsk kunnskap til verden som et felles gode. I 2011 sa 71 prosent av deltakende Wikipedia-redaktører at de bidrar til Wikipedia fordi de liker ideen om å frivillig dele kunnskap, og 69 prosent sa at en viktig motivasjon for de var at de syntes informasjon burde være fritt tilgjengelig. (ibid, 328) De avgjør selv når de skal arbeide, avhengig av sine egne preferanser samt hvor mye tid og ressurser de har til rådighet.

Samtidig fremlegger Fuchs noe av den vanligste kritikken mot Wikipedia – og denne er det viktig å ta med. For det første er fremstillingen av det som en organisasjon som er helt fri for hierarkiske strukturer noe misvisende. Det finnes brukere som bedriver bevisst vandalisme. Det finnes tema som dekkes av Wikipedia hvor uenighetene er svært sterke, hvor det resulterer i redigeringskriger. Disse faktorene har skapt et behov for å gjøre enkelte brukere til administratorer – som har mer makt enn andre brukere, og som følgelig har en posisjon høyere i det hierarkiske systemet. (ibid, 330)

José van Dijck gjør et poeng ut av en utvikling hvor automatiserte 'botter' har fått en større rolle med hensyn til opprydding av wikipedia-innhold. Dette har fått noen brukere til å ytre bekymring over at siden kan bli et halvautomatisert styresett som motarbeider motsetninger og fremarbeider konsensus fremfor varierte oppfatninger. Selv om Wikipedia selv påstår det ikke er en byråkratisk organisasjon, er det tilsynelatende flere stemmer som enten mener det har utviklet seg i den retningen, eller er i ferd med å gjøre det. (ibid)

Fuchs tar dog til motmæle mot noe av denne kritikken. Samtidig som det er en realitet at det eksisterer et hierarki innad i Wikipedia, er også disse brukerne demokratisk valgte. Enhver bruker kan bli administrator, og enhver bruker kan klage på jobben en administrator gjør. Hvorvidt en ny bruker kan bli administrator eller hvorvidt en administrator skal miste sin posisjon, baserer seg på et konsensus av alle Wikipedia-brukere (som velger å involvere seg i den spesifikke saken). (ibid, 332)

3.0 Metodologi og forskningsdesign

Dette kapittelet tar sikte på å beskrive mine metodiske valg og grunnlaget bak disse valgene.

3.1 Metodologi

Som nevnt i problemstillingen har studien to forskjellige komponenter. For det første forsøker den å kartlegge elevers bruk av Wikipedia samt lærerers holdninger til nettstedet. For å gjennomføre dette har jeg basert meg på tidligere litteratur, samt både kvantitativ og kvalitativ empiri. Her har det ikke vært en målsetning å komme med bastante konklusjoner, men heller å fremstille samfunnsfaglærerers holdninger til Wikipedia. Den kvantitative biten har forsøkt å kartlegge kunnskapen lærere har om Wikipedia og hvilket inntrykk de har av nettstedet, og den kvalitative biten har forsøkt å gå inn på årsaksforklaringer. Mer spesifikt har jeg gjennomført en survey med 57 respondenter, tre lærerintervju som søker å belyse visse aspekter ved bruk av og holdninger til Wikipedia blant lærere, samt et intervju med en prosjektkoordinator i Wikimedia Norge.

Surveyen jeg gjennomførte har flere fellestrekk med Hilde Brox' pilot-undersøkelse fra 2012 hvor hun spurte lærerstudenter om sine erfaringer med Wikipedia, noe som delvis skyldes at denne i utgangspunktet stilte spørsmål jeg opplevde som godt funderte, og delvis at jeg ville avdekke om det hadde vært noen særlig utvikling på feltet. I tillegg er studien delvis inspirert av Marte Blikstad-Balas og Tora Høgenes' artikkel 'Wikipedias inntog på kildelista – holdninger blant lærere og elever til Wikipedia i en skolekontekst'. Delspørsmål nummer en fokuserer i stor grad på hvorvidt eller i hvilken grad Wikipedia aksepteres som en gangbar kilde blant samfunnsfaglærere, samt å finne årsaksforklaringer på hvorfor forskjellige lærere har forskjellig syn på nettstedet.

For delspørsmål nummer to, hvordan, eller hvorvidt Wikipedia bør brukes i en fremtidig samfunnsfagundervisningskontekst, baserer studien seg på en analyse av litteratur omhandlende Wikipedia, Habermas sin kritiske samfunnsteori, læreplanverk, og de intervjuene jeg gjennomførte. For å adressere del to av problemstillingen ble det satt opp tre forskningsspørsmål, som i påfølgende kapittel vil få metodologiske fremgangsmåte forklart.

Denne todelte problemstillingen har blitt valgt grunnet flere kombinerte før-inntrykk: For det første bruker jeg selv Wikipedia som min foretrukne informasjonskilde. Hvis jeg har lyst til å lære meg noe om et tema, er gjerne Wikipedia den første kilden jeg går til. Her er jeg tilsynelatende i godt selskap, tidligere studier gjennomført av Marte Blikstad-Balas, Tora Høgenes, og Hilde Brox slo fast at lærere i betydelig større grad enn befolkningen som helhet benyttet seg av Wikipedia ved behov for å innhente informasjon om et tema de ønsket å lære mer om.

Et annet før-inntrykk jeg har hatt er at lærerstanden har et svært blandet forhold til elevers bruk av Wikipedia. Dette inntrykket bekreftes også av de samme studiene som indikerer at lærere i stor grad selv benytter seg av Wikipedia når de selv behøver å sette seg inn i et nytt tema. Disse studiene er beskrevet i større detalj i kapittel 2.3 – Tidligere studier av lærerers og elevers holdninger til Wikipedia. Dette misforholdet slo meg som en litt merkelig diskrepans: Før-inntrykket mitt var at ‘lærere’ – selv om dette selvfølgelig er stor og mangfoldig gruppe som vanskelig kan slås under en og samme kam – opplevde Wikipedia som godt nok for sin egen bruk, men ikke nødvendigvis godt nok for sine egne elever. I tillegg hadde jeg på forhånd lest en studie av Nature som beskrives mer i detalj i kapittel 2.2.4, som fastslo at Wikipedia var nær sagt like troverdig som Encyclopedia Britannica. Disse inntrykkene har inspirert denne studien. Jeg har hatt et ønske om å avdekke hvor bra Wikipedia egentlig er, i hvor stor grad det brukes av samfunnsfaglærere, og hva som er årsaker til at det eventuelt ikke brukes.

3.2 Forskningsdesign

Med hensyn til forskningsspørsmål nummer en, «hva er Wikipedias særtrekk sammenlignet med andre nettleksikon, og hvilke aspekt ved nettleksikonet gjør det relevant for en undervisningskontekst?» har jeg gjennomgått litteratur omhandlende Wikipedias organisasjonsstruktur og produksjonsmetode, den teknologiske utviklingen med hensyn til ungdoms vaner for innhenting av informasjon, og forsøkt å sette disse funnene i en bredere

samfunnsfagdidaktisk kontekst ved å se på læreplanverk for samfunnsfaget og det teoretiske fundamentet for samfunnsfaglig undervisning.

For å besvare det andre forskningsspørsmålet, hva som er lærerers holdninger til Wikipedia og deres holdninger til elevers wikipedia-bruk, har jeg selv innhentet data i form av en survey og intervju. I tillegg baserer jeg meg på tidligere data, spesifikt Hilde Brox' studie «The Elephant in the Room: A Place for Wikipedia in Higher Education?» og Marte Blikstad-Balas & Tora Høgenes studie «Wikipedias inntog på kildelista – holdninger blant lærere og elever til Wikipedia i en skolekontekst».

Disse studiene gir gode indikasjoner, men jeg har like fullt ansett det som hensiktsmessig å innhente egne data for å utfordre eller underbygge funnene. Studiene er også seks og fire år gamle, respektivt, og jeg mener det er plausibelt at noen holdningsendringer kan ha funnet sted i løpet av denne tidsperioden – særlig med hensyn til et nettsted som Wikipedia. Den engelske utgaven har økt fra 3800000 artikler til 5500000 artikler i samme tidsperiode – og mange artikler har blitt mer utfyllende. Dette indikerer at nettstedet på mange vis har blitt en bedre kilde til informasjon – dette gjør det interessant å se hvorvidt dette reflekteres i en holdningsendring. Denne studien ønsker å bidra til et mer utfyllende bilde, uten at den tar sikte på å finne banebrytende funn. Datainnsamlingen har bestått av intervju med tre lærere og gjennomføringen av en survey med 57 respondenter.

I tillegg har jeg sett på tidligere studier som har sammenlignet Wikipedia med andre leksikon, da særlig Encyclopedia Britannica. Dette har relevans for studien begrunnet i at hvis man finner at informasjonen på Wikipedia ikke er troverdig sammenlignet med andre leksikon gir dette stor legitimitet til holdningen om at elever ikke bør bruke nettstedet, men hvis man derimot finner at troverdigheten er rundt den samme, må man kanskje lete etter andre årsaksforklaringer for å forklare hvorfor holdningene til Wikipedia blant lærere er noe mer lunken.

Det må riktignok sies at i en norsk skole-kontekst er nok Store Norske Leksikon mer relevant å sammenligne med enn Encyclopedia Britannica – men her har man ingen relevante studier med hensyn til troverdighet. Denne studien tar dog for seg enkelte forskjeller ved Store Norske Leksikon og Wikipedia som har særlig relevans fra et samfunnsfagsperspektiv.

For forskningsspørsmål nummer tre, «kan Wikipedia være et hjelpemiddel for måloppnåelse med tanke på utvikling av digitale ferdigheter og demokratisk medborgerskap», har jeg forsøkt flere innfallsvinkler. For å se på hvorvidt det kan hjelpe med utviklingen av digitale ferdigheter har jeg analysert læreplanverk og beskrivelsene av de digitale ferdighetene elever forventer å tilegne seg og evaluert relevante internasjonale studier. I tillegg har jeg tatt opp tematikken i alle tre lærerintervju, samt i intervjuet jeg gjennomførte med en prosjektkoordinator i Wikimedia Norge. Her er det særlig fokus på utviklingen av elevers kritiske sans og kildekritikk som oppleves som relevant – tematikk som i løpet av de siste par årene har fått økt relevans, særlig fra et samfunnsfagperspektiv.

For å se på utviklingen av demokratisk medborgerskap analyseres læreplanverk for samfunnsfag med særlig fokus på utviklingen av demokratisk medborgerskap, og setter dette i sammenheng med hvordan arbeid med Wikipedia kan bidra til dette, fra et perspektiv som både ser på innhenting av kunnskap og egne tekstbidrag, her ved å analysere internasjonale studier omhandlende emnet. I tillegg settes bruk av Wikipedia og arbeid med Wikipedia i en kontekst hvor det analyseres ut i fra Habermas sin kritiske teori samt Christian Fuchs beskrivelse av Wikipedia som kommunitarianistisk prosjekt.

Med tanke på både forskningsspørsmål nummer tre blir 'bruk av Wikipedia' angrepet fra to forskjellige vinkler. På den ene siden har man Wikipedia som ren informasjonskilde. Her kan man tenkelig arbeide med elevers kritiske sans og evne til å være kildekritiske ved å fokusere på at de bør ettergå kildehenvisningene bak utsagn de finner på Wikipedia. Det går sågar an å finne et kontroversielt tema og ettergå endringshistorikken til en artikkel, for å finne ut hvordan den har blitt redigert frem og tilbake.

På den andre siden har man Wikipedia som redigeringsplattform. Wikimediastiftelsen har et prosjekt ved navn The Wikimedia Education Foundation som dreier seg rundt å gi elever og studenter opplæring i hvordan de selv kan redigere Wikipedia. Denne studien har utforsket tematikken ved å se på internasjonale forsøk hvor the Wikimedia Education Foundation har gitt skoler i Nord-Amerika innførsel i hvordan de skal gå frem for å redigere Wikipedia-artikler, for deretter å evaluere studentenes læring, da særlig med tanke på utviklingen av digitale ferdigheter. Jeg har satt disse funnene i en kontekst hvor læringen relateres til norske kompetansemål, for å utforske hvorvidt dette er noe som fortjener videre oppmerksomhet.

For øvrig, og dette gjelder for den helhetlige problemstillingen og alle forskningsspørsmålene, konsentrerer jeg meg om lærere og elever på videregående-nivå. Dette skyldes at jeg på et tidlig tidspunkt i studien opplevde at deler av de argumentene jeg så fra lærerhold mot Wikipedia-bruk (som nevnt ved flere anledninger har mange lærere en nokså lunken holdning til nettstedet) hadde betydelig større gyldighet på ungdomsskole-nivå. Min før-oppfatning har vært at Wikipedia *kan* være en god kilde til kunnskap – men at det behøves en viss kompetanse før det virkelig kommer til sin rett. Dette har sammenheng med de samme faktorene som gjør at Wikipedia fra mitt eget ståsted har høyt potensial: Det er enormt utfyllende. Der hvor andre kilder tilpasset bruk i skolen gjerne kondenserer informasjonen til det som er viktigst, og som er tilpasset elevenes forventede kunnskapsnivå, inkluderer Wikipedia-artikler informasjon som går langt utover det en ungdomsskoleelev vil ha behov for. Kunnskap bygges lagvis. For å klargjøre - jeg mener ikke påstå at ungdomsskoleelever ikke kan bruke wikipedia for å finne ut av informasjon – men jeg har ikke samme før-oppfatning av at Wikipedia kanskje burde brukes mer aktivt i samfunnsfagundervisningen på ungdomsskolenivå.

På videregåendenivå derimot, oppfatter jeg at elever i større grad kan ha kompetansen som betinges for å virkelig kunne nyttegjøre seg av Wikipedias fortrinn – og at de også kan ha bygd nok kompetanse til at de i mindre grad affiseres negativt av Wikipedias mulige problemer. Dessuten tror jeg at kurs i wikipedia-skriving – som jeg har sett på som en mulig innfallsvinkel for måloppnåelse både med tanke på utviklingen av digital dømmekraft og demokratisk medborgerskap – er for avansert for elever på ungdomsskolenivå.

3.3 Survey

Med hensyn til surveyen hadde jeg flere forskjellige delmål. For det første ønsket jeg å finne ut hvor stor kunnskap lærere hadde om Wikipedia og hvorvidt det var en relasjon mellom hvor mye de visste om Wikipedia og hvorvidt de var positivt eller negativt innstilt.

For det andre ønsket jeg å avdekke hvor stor tillit lærere har til informasjonen de finner på Wikipedia. Her satte jeg først Wikipedia opp mot Store Norske Leksikon, som i en norsk skole-kontekst er en relevant sammenligning.

For det tredje ønsket jeg å vite hvorvidt samfunnsfaglærere hadde forskjellig inntrykk av troverdigheten til den norske og den engelske versjonen av Wikipedia – dette fordi den engelske er betydelig mer omfangsrik og gjennomarbeidet – og følgelig også bedre.

For det fjerde ønsket jeg å vite hvorvidt samfunnsfaglærere opplevde at elevene foretrakk Wikipedia over andre kilder. Her er studien inspirert av Marte Blikstad-Balas, men siden hennes studie av elevers Wikipedia-vaner egentlig er den eneste i en norsk skole-kontekst, mente jeg at det var betimelig å tilføre mer data.

For det femte ønsket jeg å avdekke hvorvidt lærere har arbeidet med elevers bruk av Wikipedia. Det femte punktet handler om at den litteraturen jeg har lest, eksempelvis Hank Eijkmans studie fra 2010 og overnevnte Blikstad-Balas & Høgenes, indikerer at mange lærere og akademikere selv synes Wikipedia er bra, men at man må være forsiktig ved bruken av det. Her anså jeg det som relevant for studien å avdekke hvorvidt lærere brukte tid på å lære elevene hvordan de kunne bruke Wikipedia på en slik måte som de selv oppfattet som god eller ikke.

Avslutningsvis ønsket jeg å gi respondentene muligheten til å sette ord på hva de opplevde som de største fordelene og ulempene ved elevers Wikipedia-bruk, og derav stilte jeg to åpne spørsmål på slutten: «Hva ser du som den største ulempen ved elevers Wikipedia-bruk», og «hva ser du som den største fordelen ved elevers Wikipedia-bruk». Disse spørsmålene står sentralt i å avdekke hva som er lærerers holdninger til elevers Wikipedia-bruk, og i tillegg gir det å avslutte surveyen med to åpne spørsmål respondentene muligheten til å nevne ting jeg kanskje hadde oversett i løpet av surveyen for øvrig.

Samtidig gjorde jeg flere tabber i utformingen av surveyen, som gjorde at deler av den ikke gir særlig verdifull empiri. Dette er en betydelig svakhet ved studien. For det første har jeg hatt en hypotese om at det er en korrelasjon mellom alder, fartstid i skoleverket, og holdninger til Wikipedia. Men den tid surveyen verken inkluderte spørsmål om alder eller fartstid, ble dette umulig å evaluere. For det andre hadde jeg en klønete formulering i det jeg designet surveyen: spørsmålet «Blir alle Wikipedia-innlegg sjekket av andre bidragsytere før publisering» ble for en hovedvekt av respondentene sendt ut som «Blir alle Wikipedia-innlegg sjekket av andre bidragsytere». Dette var det viktigste spørsmålet for å finne korrelasjoner mellom kunnskap om Wikipedia og holdninger til Wikipedia, men grunnet disse feilene ble disse svarene ganske ubrukelige – og de svarene jeg fikk tydeliggjorde at respondentene ikke hadde forstått spørsmålet. Derav forkastet jeg delmål nummer en, å finne en korrelasjon mellom kunnskap om Wikipedia og holdning til nettstedet, grunnet at datasettet her var ubrukelig.

Det er også betimelig å komme med noen betraktninger rundt utvalget. Jeg sendte ut en forespørsel til samtlige offentlige videregående skoler i Norge som tilbyr studiespesialisering,

hvor jeg ettersøkte samfunnsfaglærere som kunne tenke seg å delta i surveyen min. Jeg fikk totalt kontaktinformasjonen til 118 lærere som underviste i samfunnsfag, og av disse var det 33%, eller 39 stk, som besvarte henvendelsen. Senere ble også en klasse med masterstudenter i samfunnsfagdidaktikk kontaktet, hvilket økte det totale antallet respondenter til 57. Denne fremgangsmåten ble valgt fordi jeg ønsket et så bredt datautvalg som mulig, men den kan like fullt problematiseres på noen vis. I utgangspunktet tror jeg det er en viss mulighet for at jeg i større grad får de ‘minst nøytrale’ stemmene ved å søke så bredt og uten å spisse meg inn mot noen spesifikk skole. Jeg ser for meg at hvis jeg hadde besøkt noen individuelle skoler og personlig presentert meg selv og oppgaven, heller enn å ta det digitalt, så kunne jeg fått svar fra nær sagt alle lærerne ved de skolene jeg besøkte. Dette er ingen absolutt påstand, kanskje er utvalget mitt faktisk ganske representativt, men slik jeg ser det, er det både for lite og for spredt til at jeg kan påstå at surveyen har kommet fram til mange konklusive funn.

Samtidig som jeg har begått visse betydelige feil i utformingen av surveyen, har den også gitt verdifulle data for enkelte av spørsmålene. Særlig svarene på de åpne spørsmålene har gitt verdifull innsikt, og det samme kan sies for sammenligning av tillit til informasjonen man finner i Store Norske Leksikon og Wikipedia. Dette vil adresseres mer i detalj ved analyseseksjonen.

3.4 Intervju

Lærerintervjuene ble gjennomført i etterkant av at survey-resultatene hadde blitt innhentet – men ingen av lærerne som ble intervjuet hadde besvart surveyen. Intervjuene ga meg uansett muligheten til å bygge videre på noen av holdningene surveyen hadde avdekket, til å forsøke å grave dypere, og til å få satt bedre ord på noen av de holdningene som surveyen avdekket.

Jeg fikk gjennomført tre lærerintervju. Helst burde jeg nok hatt et par respondenter til, men lærerne jeg intervjuet hadde en viss spredning med hensyn til oppfatninger til nettstedet. To av respondentene var mer positivt innstilt enn det den gjennomsnittlige læreren er, mens en av respondentene nok lå rundt gjennomsnittet. Jeg skulle gjerne hatt en respondent som jevnt over var negativt innstilt, svarene jeg fikk på surveyen bekrefter at det fortsatt er noen lærere som ikke ønsker at elevene bruker Wikipedia i det hele tatt, for å få bedre innsikt i hvorfor de har den holdningen, men det lot seg ikke gjennomføre. Her er det ikke snakk om et bevisst valg fra min side, men at jeg ikke fikk flere respondenter. Samtidig fikk jeg gode, nyanserte svar fra de tre

lærerne som stilte opp. I tillegg har surveyen gitt flere gode utsagn om hva lærere oppfatter som problematisk ved elevers Wikipedia-bruk, så studien sier like fullt noe om dette – men det hadde vært fordelaktig om det også kunne blitt adressert i en intervju-setting.

I tillegg til lærerintervjuene gjennomførte jeg et intervju med en prosjektkoordinator i Wikimedia Norge. Intervjuet med prosjektkoordinatoren fant sted tidlig i skriveprosessen. Dette ble gjennomført for å gi meg selv økt kunnskap om Wikipedia, Wikimedia, og for å få vite mer om hva som driver den gjengse wikipedia-bidragster. Dette intervjuet hadde også verdi med hensyn til det tredje forskningsspørsmålet; hvorvidt arbeid med Wikipedia kan være et hjelpemiddel for måloppnåelse med tanke på utvikling av digitale ferdigheter og demokratisk medborgerskap.

Lærerintervjuene ble gjennomført for å gi en dypere forståelse av alle tre forskningsspørsmål, dog demokratiseringsaspektet ved spørsmål tre ble ikke tatt opp. For det første skulle det utdype funnene i surveyen omhandlende lærerers holdninger til Wikipedia. Her ønsket jeg å avdekke mer konkret hvordan lærere selv brukte Wikipedia og hvordan elever brukte det – hvor surveyen i større grad dreide seg rundt det å etablere et holdningsmønster. Her spurte jeg eksempelvis om hvorvidt de fant informasjonen de fant på Wikipedia troverdig, om de brukte Wikipedia i undervisningsøyemed, og hvorvidt de selv utforsket kildene som oppgis. For det andre var intervjuene en gangvei for å utforske om lærere oppfattet arbeid med Wikipedia som en mulig kilde til digital dannelse, og en utforskning av deres oppfattelse av hvorvidt skolen gjorde en god nok jobb på dette punktet.

4.0 Analyse og kontekstualisering

Dette kapittelet går inn for å flette sammen de separate funnene mine til en mer helhetlig samfunnsdidaktisk kontekst.

4.1 Survey

Hilde Brox gjennomførte i 2012 en pilot-undersøkelse omhandlende wikipedia-bruk og holdninger blant lærerstudenter. Denne studien avdekket at samtidig som lærerstudenter jevnt over var svært positive til Wikipedia og selv brukte det for å finne ut av informasjon (97% sa at de brukte Wikipedia, 80% sa at de brukte det månedlig eller oftere), hadde de jevnt over liten

kunnskap om nettstedet. 40% av respondentene visste ikke at de selv kunne redigere artikler, 28% trodde bidragsyttere måtte godkjennes av Wikipedia før de fikk lov til å redigere artikler, 53% trodde bidragsyttere måtte bruke fullt navn, og 79% trodde at man måtte registrere seg før man kunne redigere. Alle disse tok feil. (Brox 2012)

Spørsmålene omhandlende bruk og hyppighet og hvorvidt alle kan redigere artikler ble gjentatt av min egen survey. Disse spørsmålene ble valgt fordi de er gode indikatorer på lærerers interesse for og kunnskap om Wikipedia, hvilket jeg mente var relevant å sammenligne med deres andre besvarelser. Surveyen fikk dog færre respondenter enn jeg hadde håpt på, og grunnet feilene begått ved survey-designet, som beskrevet i kapittel 3.3, vil ikke en korrelasjonsanalyse fremgi svar som har noen særlig verdi. Videre er det betimelig å problematisere noen av spørsmålene og gjennomføringen av selve surveyen.

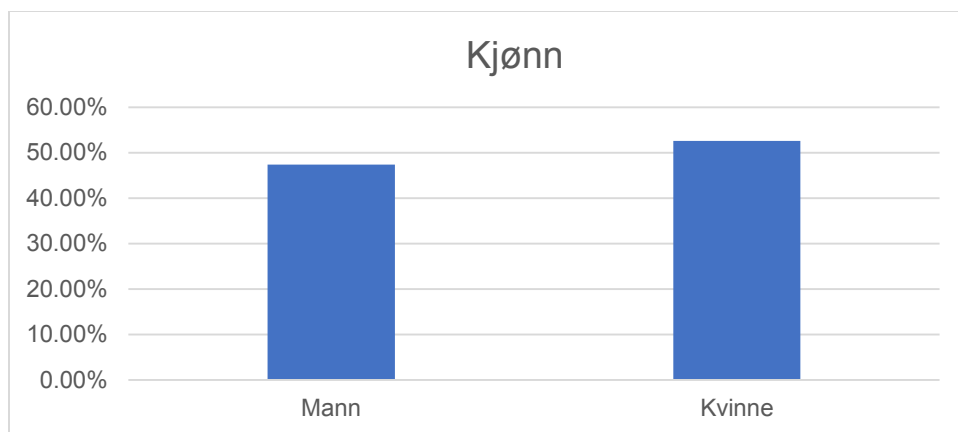
Surveyen besto av 4 spørsmål hvor jeg først spurte om kjønn og høyeste oppnådde utdanning, før jeg ønsket å etablere noe om basiskunnskapen de hadde om wikipedia. Dette gjorde jeg fordi jeg ønsket å se om det var noen sammenheng mellom hvor positivt innstilte folk er og hva de faktisk vet om nettstedet. Basiskunnskapen ble undersøkt ved å først spørre om alle kan redigere artikler på wikipedia, før jeg deretter spurte om alle redigeringer blir sjekket av andre bidragsyttere. Her ser jeg etter survey-gjennomføringen at jeg umiddelbart må ta selvkritikk på to punkt. For det første tror jeg det hadde vært relevant å vite både alderssammensetningen og fartstiden i skoleverket. Jeg har hatt et før-inntrykk av at yngre, mer nyutdannede lærere er mer positivt innstilt enn det eldre lærere er, uheldigvis sier ikke surveyen min noe som helst om det. For det andre er spørsmålet «blir alle redigeringer sjekket av andre bidragsyttere?» dårlig formulert for de første 60% av survey-respondentene. Det jeg her mente å spørre om var hvorvidt de blir sjekket *før publisering*, men siden jeg ikke gir noen tidsramme, er det nok vanskelig for survey-deltakerne å vite hva jeg mente. 29.8% svarte ja, 38.6% svarte nei, og 31.6% svarte «vet ikke» på dette spørsmålet, noe som trolig indikerer at det var vanskelig å forstå. Det riktige svaret på mitt tenkte spørsmål, om redigeringer blir sjekket før publisering, er 'nei', og ved å kryss-sjekke svarene til et noen respondenter som utmerket seg som veldig positivt innstilte og som forøvrig har god kunnskap om Wikipedia ser jeg at disse har svart ja. Derav har jeg inntrykk av at spørsmålet, grunnet den dårlige formuleringen, har blitt misforstått, og at dette funnet ikke har noen verdi. Samtidig har jeg sett at av de som svarte på spørsmålet

etter at 'før publisering' ble presisert, så svarer rundt 80% nei. Denne gruppen var dog for liten til at de kan regnes som en representativ gruppe.

Samtidig korresponderer disse svarene godt med de Hilde Brox fikk i sin pilotundersøkelse av lærerstudenter. Der fant hun at 28% trodde Wikipedia måtte godkjenne nye brukere før de fikk muligheten til å publisere innlegg.

Det er betimelig med noen ytterligere kommentarer før funnene evalueres. Ved utsagn tre, «Jeg har tillit til informasjonen på Wikipedia», kan det ha vært vanskelig for lærerne å vite hvorvidt de skulle evaluere den norske eller den engelske versjonen, og jeg ser at det her er varierende svar. Noen har satt samme tillitsgrad på svaret om 'Wikipedia' som de har satt på norsk Wikipedia, noen har satt samme tillitsgrad som de har satt på engelsk Wikipedia, og et par respondenter valgte en mellomting. Dette er egentlig uproblematisk, den tid surveyen her ønsker å finne to forskjellige svar. Jeg forsøker ikke å kvantifisere hvor høy tillit lærere har til Wikipedia sett i et vakuum, men hvor stor tillit de har i forhold til Store Norske Leksikon. Derfor kommer disse to spørsmålene etter hverandre, slik at survey-respondentene vil evaluere Wikipedia som helhetlig kilde sammenlignet med Store Norske Leksikon som helhetlig kilde. Det samme gjelder for de påfølgende to spørsmålene – jeg ønsker å avdekke hvor stor tillit de har til den norske versjonen i forhold til deres tillit til den engelske versjonen.

Grunnet overnevnte feil vil jeg si at spørsmål 3, hvorvidt alle kan redigere artikler på Wikipedia, er det eneste som sier noe direkte om hvilken kunnskap lærerne har om Wikipedia. En av mine hypoteser er at de som kan mest om det er mest positivt innstilt, og kryss-sjekking av de gitte svarene indikerer at det her er en positiv sammenheng. Samtidig opplevde jeg ikke at dette spørsmålet alene var en god nok indikator på kunnskap om Wikipedia til at en korrelasjonsanalyse ville hatt særlig verdi. Utvalget var også for lite til at det kan gi konklusive funn som kan beskrives som gjeldende for norske samfunnsfaglærere som helhetlig gruppe.

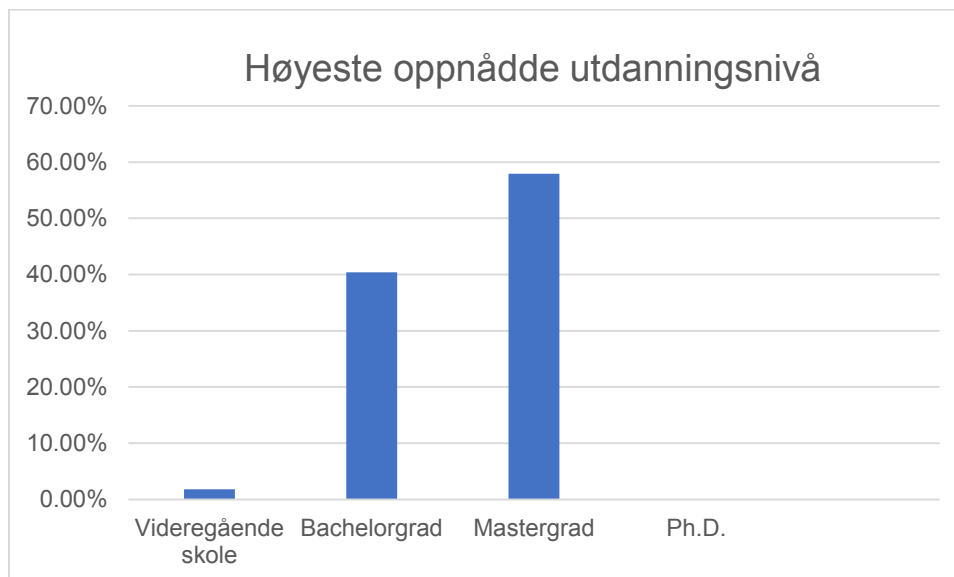

Kjønnssammensetningen blant respondentene var nesten helt jevn. Sammenligner man svarene på de andre spørsmålene var det ingen betydelig forskjell mellom kjønnene, med ett betydelig unntak – 75% av respondentene som selv redigerte artikler var menn. Denne forskjellen er dog mindre enn den er for Wikipedia-artikler på generell basis – ulike undersøkelser har fremvist at rundt 10-20% av Wikipedias bidragsytere er kvinner. (Mong-Nybo 2016:46) En global undersøkelse fra 2010 som baserte seg på 169 796 respondenter viste at kvinner bare utgjorde 12.64% av bidragsyterne. (Ibid.) I Norge og Sverige har lignende undersøkelser fremvist lignende resultater. Som Mong-Nybos studie påpeker er det vanskelig å vite hvilken grad Wikipedias kjønnsubalanse påvirker innholdet (Ibid.: 47), men det er flere indikasjoner på at det har innvirkning. Artikler om tema forbundet med kvinner (eksempelvis chick flick-filmer, komedier rettet mot en kvinnelig målgruppe) har mindre omfattende artikler enn for eksempel actionfilmer. (Ibid.) Wikimedia Norge har også problematisert dette, blant annet ved å påpeke at det er betydelig flere mannlige biografier enn kvinnelige biografier. Dette misforholdet kan fremstå som et demokratisk problem, den tid Wikipedia har vokst til å bli en av de viktigste informasjonskildene for befolkningen som helhet, og hvis tema som befatter kvinner i mindre grad behandles enn tema som befatter menn, kan dette bli del av en selvforsterkende sirkel hvor disse temaene blir ansett som mindre viktige. Mong-Nybos studie poengterer videre at det har blitt påvist en forskjell i ordvalg i beskrivelser av kvinner og menn, en hvor det opprettholdes en langvarig tradisjon med å beskrive kvinner med ord som relaterer til deres seksualitet mens menn beskrives med ord som relater seg til deres kognitive prosesser.

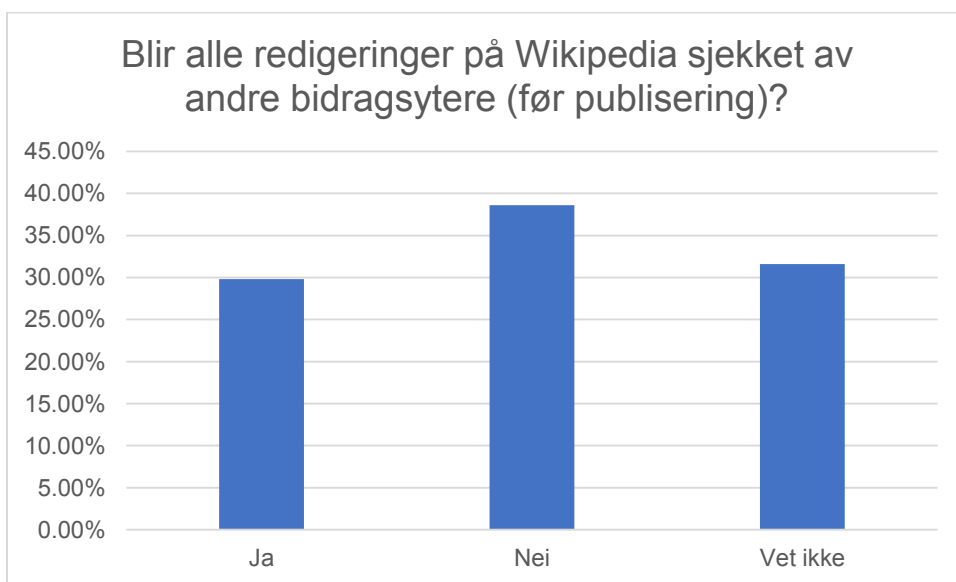
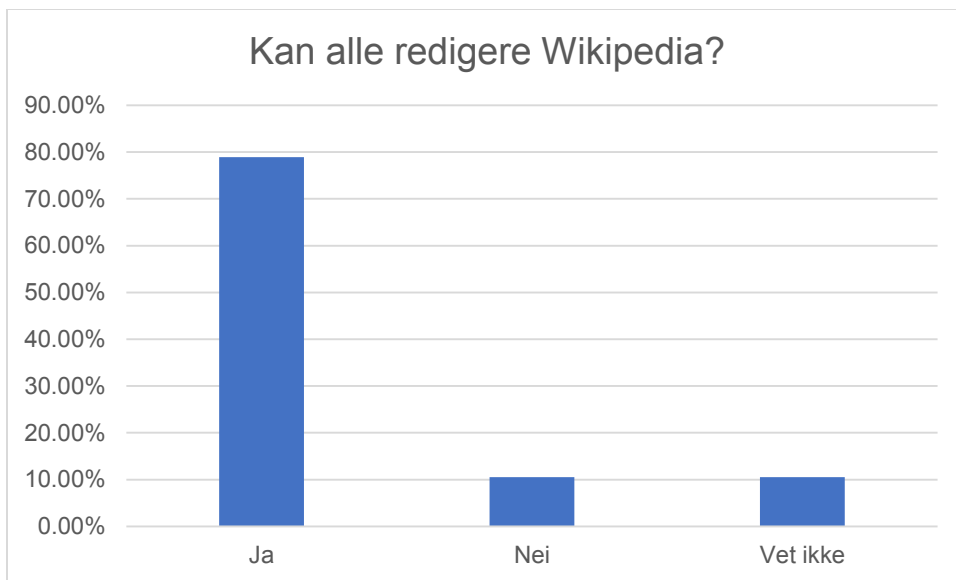
Studien til Mong-Nybo nevner dog at siden Wikipedia alltid skal basere seg på andre kilder kan man argumentere for at dette misforholdet i større grad reflekterer de allerede eksisterende kildene – ikke at Wikipedia selv genererer denne ubalansen. Det har også blitt

poengtert at retningslinjene for skriving av Wikipedia-artikler påpeker at man skal gjengi kildenes viktigste innhold i sine egne ord, noe som indikerer at denne språklige kjønnsbalansen kanskje ville minket hvis flere Wikipedia-bidragstere var kvinner,

Selv om min egen studie i liten grad har fokusert på kjønn som element er denne kjønnsbalansen absolutt et relevant argument for å utdanne elever i hvordan de kan redigere wikipedia-artikler, den tid man kan forvente at man treffer en ganske så kjønnsbalansert gruppe hvis man eksempelvis retter Wikipedia-skriveverksted mot 'elever i videregående' som helhetlig gruppe.

To tredjedeler av respondentene hadde en mastergrad og 30% hadde en bachelorgrad. Studien har dog ikke avdekket noen betydningsfull forskjell mellom holdninger til Wikipedia og utdanningsnivå.

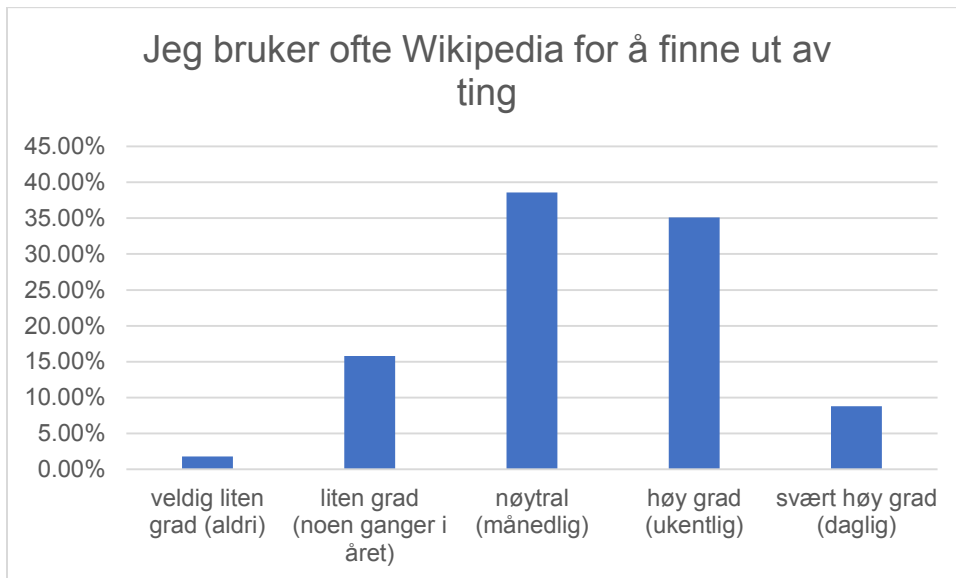

Som nevnt tidligere var det problemer med surveydesignet som gjør at disse spørsmålene i liten grad er relevante for studiens helhetlige problemstilling. Datagrunnlaget er for smalt til at en korrelasjonsanalyse av kunnskap om Wikipedia og holdninger til Wikipedia, basert på det ene spørsmålet om alle kan redigere Wikipedia, vil ha noen særlig verdi. Ellers er funnene ganske sammenlignbare med Hilde Brox sin pilotundersøkelse av lærerstudenter fra 2012 (Brox, 2012), som fant at 28% trodde bidragsyttere måtte godkjennes av Wikipedia i forkant – her er det 25% som svarte nei eller vet ikke på et lignende spørsmål med noe forskjellig ordlyd.

Den neste seksjonen besto av 8 spørsmål som forsøker å undersøke visse aspekt ved lærers holdninger til wikipedia. Her ble respondentene bedt om å evaluere i hvilken grad de er enig i de forskjellige utsagnene. Her fikk de svaralternativene «veldig liten grad», «liten grad»,

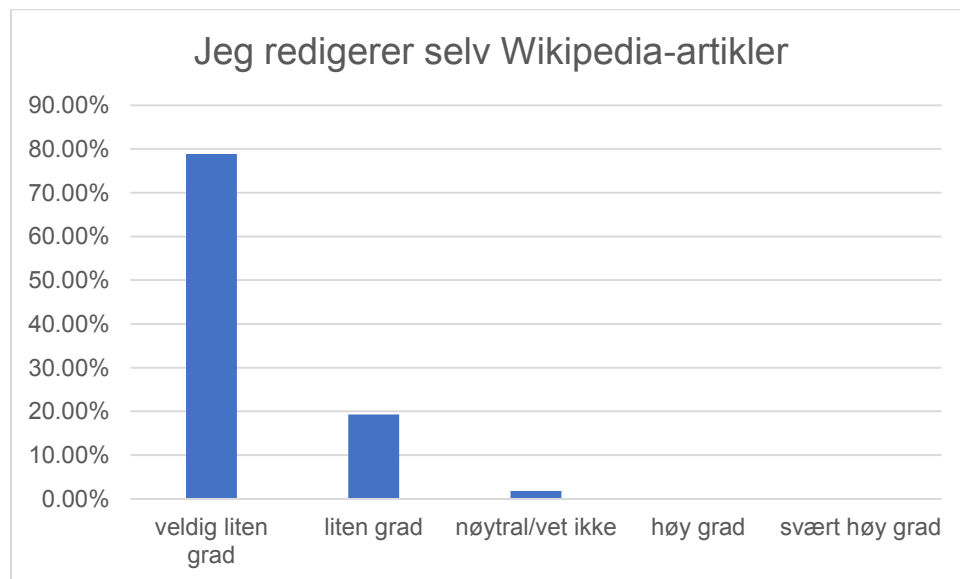
«nøytral/vet ikke», «høy grad», og «svært høy grad». For det første utsagnet jeg stilte fulgte jeg opp med å spesifisere at disse gradene korresponderte med de faktiske verdiene «aldri», «noen ganger i året», «månedlig», «ukentlig», og «daglig», fordi det her var viktig at respondentene hadde en lik oppfatning av hva graderingene innebar.

Første utsagn var «jeg bruker ofte wikipedia for å finne ut ting»

Av dette kan man se at rundt 44% av samfunnsfaglærere som besvarte surveyen svarte at de bruker Wikipedia for å finne ut av ting på en ukentlig basis eller oftere, og at rundt 82% bruker det hver måned. Disse tallene korresponderer bra med tall fra tidligere studier, både nasjonalt (Hilde Brox) og internasjonalt, og indikerer at samfunnsfaglærere hyppig bruker Wikipedia som kilde.

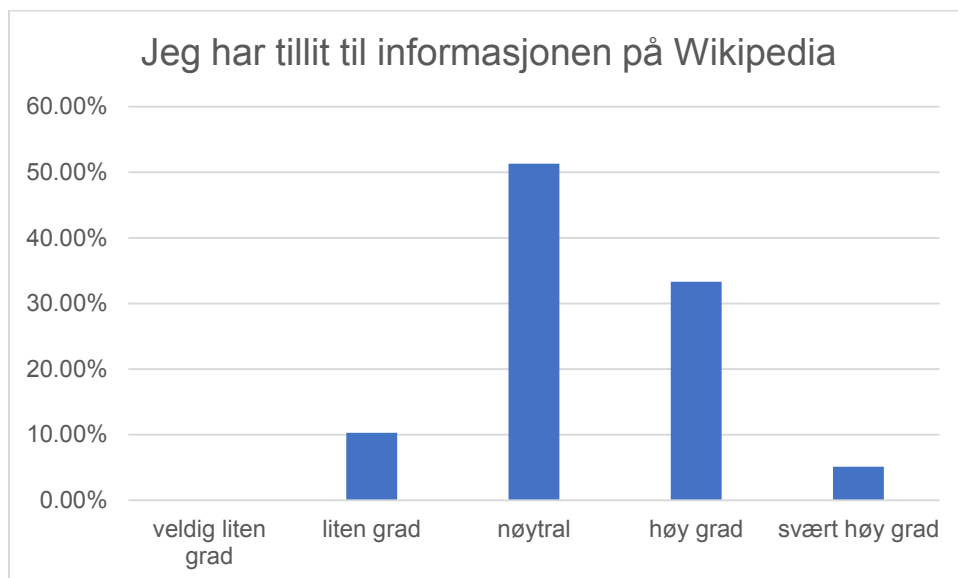
Andre utsagn var «jeg redigerer selv wikipedia-artikler».

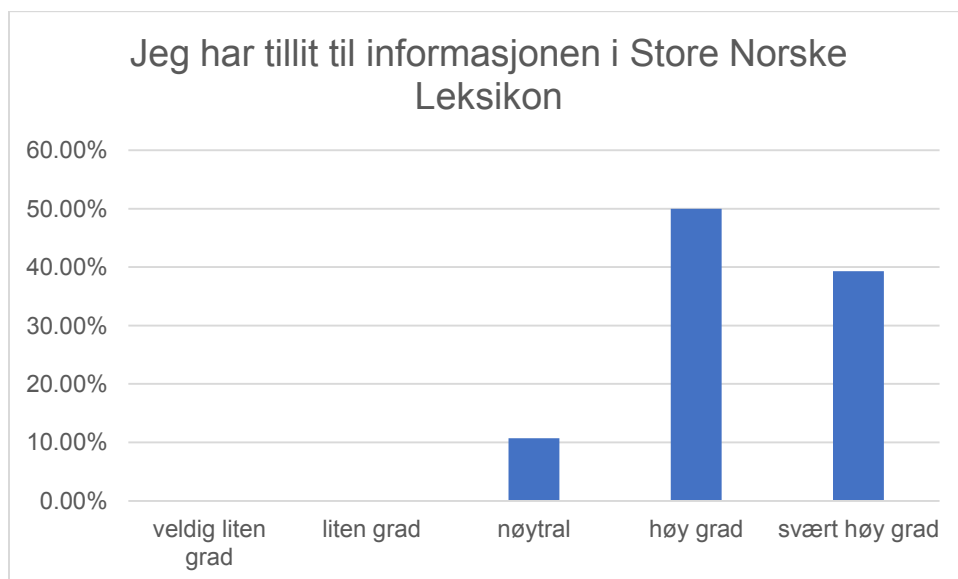
Med tanke på at dette utsagnet kom like det forrige, hvor surveyen hadde spesifisert tidsperioder som korresponderte med de forskjellige gradene, kan det godt tenkes at respondentene opererte med samme tidsrammer, selv om det ikke var spesifisert for dette utsagnet. Derav er jeg tilbøyelig til å tolke svarene dithen at rundt 78% av respondentene aldri redigerer artikler, mens rundt 20% gjør det noen ganger i året, og at 1.8% - eller en respondent – gjør det oftere. Dette gjør nok at gruppen respondenter jeg fikk i større grad redigerer artikler enn tilfellet er for den gjengse wikipediabruker, og sågar kanskje mer enn tilfellet er for den gjengse samfunnsfaglærer.

Som nevnt kan det problematiseres at surveyen ble gjennomført ved at jeg etterspurte samtlige videregående skoler i landet om de kunne tenke seg å delta på en survey omhandlende lærerers holdninger til Wikipedia og at jeg deretter fikk respondenter basert på dette. Jeg tror det er sannsynlig at dette til en viss grad øker sannsynligheten for at respondentene i større grad har sterke meninger om nettstedet – enten positive eller negative – noe som kan gi utslag i at man også får flere som redigerer artikler. Selv om 20% av samfunnsfaglærerne som besvarte denne surveyen sier at de selv redigerer artikler (og hvor bare en av de redigerer særlig ofte) er nok ikke dette tallet særlig troverdig for norske samfunnsfaglærere som helhetlig gruppe. Samtidig fremstår det plausibelt at det kan være en relasjon mellom det å være samfunnsfaglærer, det å oppleve Wikipedia som en mulig kilde for å bedre folks forståelse av forskjellige tema, og et ønske om å selv bidra til utviklingen av Wikipedia som plattform for å nå dette målet – men det er umulig å fastslå dette med noen særlig grad av sikkerhet.

Tredje utsagn var «Jeg har tillit til informasjonen på wikipedia».

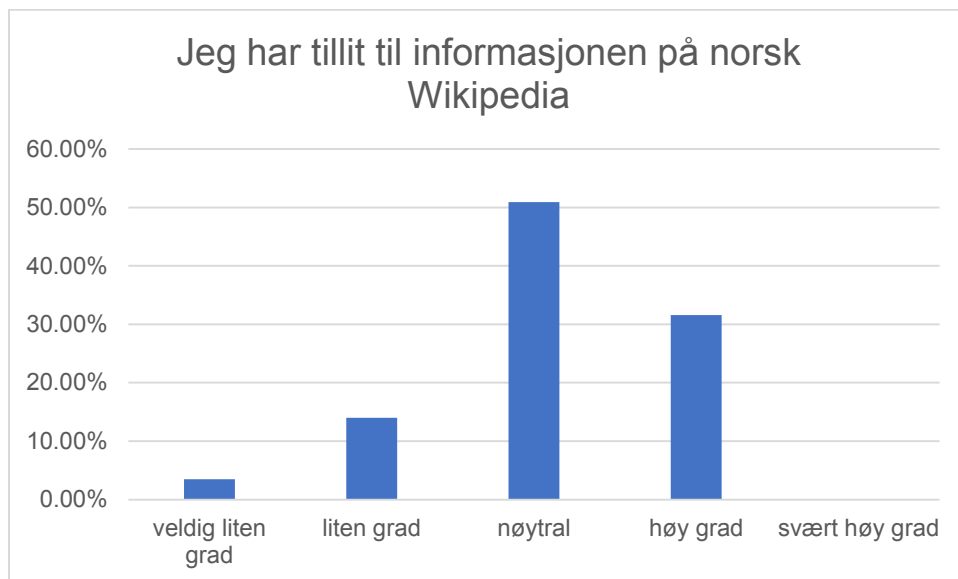
Fjerde utsagn var «jeg har tillit til informasjonen i Store Norske Leksikon».

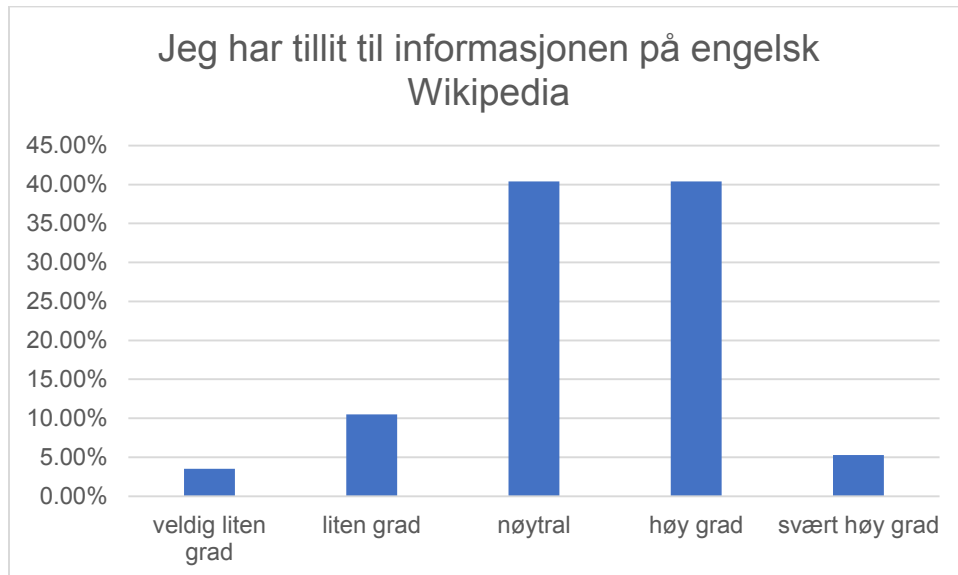
Disse grafene illustrerer en markant forskjell. Selv om datagrunnlaget mitt jevnt over er litt for lite til at surveyen kan gi konklusive svar, er det tydelig at samfunnsfaglærere jevnt over har betydelig mer tiltro til informasjonen de finner i Store Norske Leksikon enn informasjonen de finner på Wikipedia. 40% av respondentene svarer at de har svært høy grad, og 90% at de har høy eller svært høy grad av tillit til informasjonen i Store Norske Leksikon. For Wikipedia er

tilsvarende tall 3.5% som har svært høy grad, og nøyaktig en tredjedel som svarer høy eller svært høy grad.

Femte utsagn var «jeg har tillit til informasjonen på norsk wikipedia».

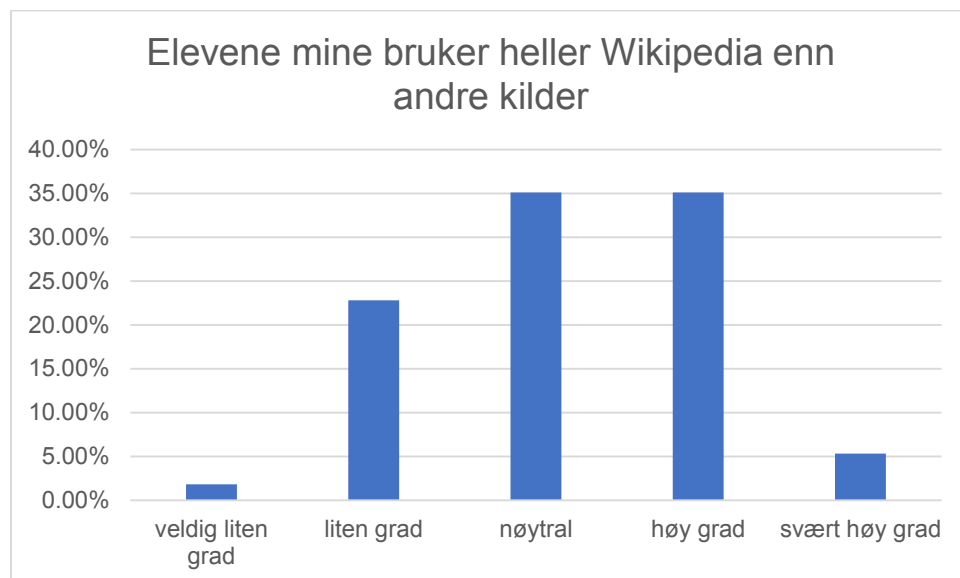

Sjette utsagn var «jeg har tillit til informasjonen på engelsk wikipedia».

Her ser man at det er noe flere som har høy grad av tillit til informasjonen på engelsk Wikipedia, og rundt 5% har svært høy grad av tillit. Det er dog liten forskjell med hensyn til de som har veldig liten grad eller liten grad av tillit, disse tallene er de samme for begge språk. Tallene indikerer at lærere jevnt over har mer tillit til informasjonen på engelsk Wikipedia enn de har til den norske versjonen, men forskjellen er ikke veldig stor.

Sjuende utsagn var «elevene mine bruker heller wikipedia enn andre kilder».

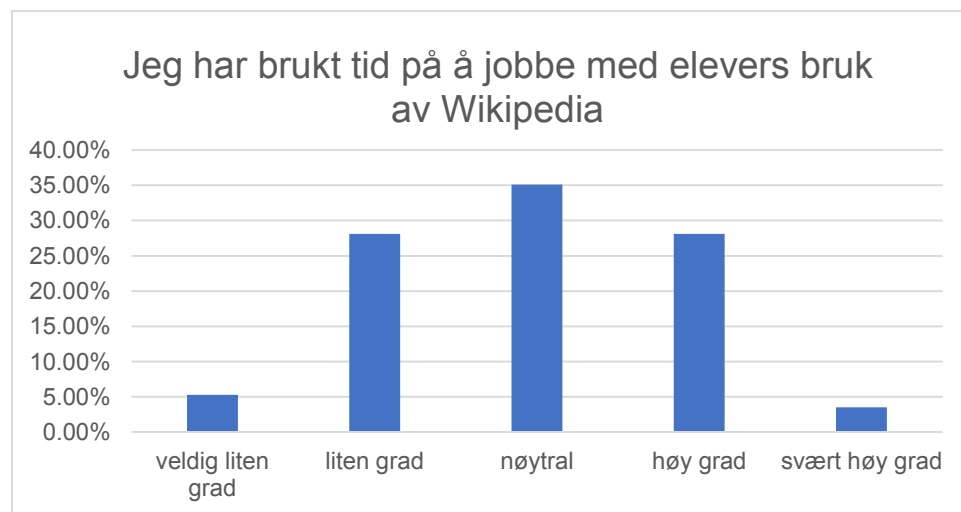
Her ser man at i overkant av 40% av respondentene har høy grad eller svært høy grad, mens bare en respondent har svart veldig liten grad. Det er dog liten forskjell på de tre midt-alternativene, noe som gjør et vanskelig å konkludere. Det at rundt 5% av samfunnsfaglærere sier svært høy grad indikerer at enkelte elevgrupper virkelig foretrekker Wikipedia over andre kilder. Her har jeg kryss-sjekket svarene fra de lærerne som svarte svært høy grad med de andre svarene på surveyen, og det later til å være en sterk korrelasjon mellom gruppen lærere som svarte svært høy grad og gruppen lærere som har en positiv grunnholdning til nettstedet.

Det var riktignok bare tre lærere som var i denne gruppen – men disse hadde alle høy grad av tillit til informasjonen på Wikipedia, de brukte alle selv Wikipedia på en daglig eller ukentlig basis, og kommentarene deres indikerte at de hadde en positiv innstilling til elevens Wikipediabruk. En av de besvarte spørsmålet om hva som er den største ulempen ved elevens wikipediabruk på følgende måte: «At det ofte er den beste kilden tilgjengelig om man vil ha en innføring i et tema og at en dermed ikke kan - som man gjorde til dels i gamle dager - avvise siden som god kilde.»

Dette tolker jeg dithen at læreren har sluttet å be elever om ikke å bruke Wikipedia som kilde fordi respondenten selv opplever Wikipedia som såpass lettvin og troverdig. Her må det presiseres at datagrunnlaget er for lite til at man kan konkludere med en tydelig korrelasjon mellom lærerholdninger og elevholdninger, men det gir like fullt en indikasjon på at elever nok i

større grad foretrekker Wikipedia om læreren ikke er negativ. Dette funnet korresponderer dessuten med funn fra tidligere studier, eksempelvis Blikstad-Balas & Høgenes, som fant at negative lærerholdninger ofte var det elever anså som den største ulempen med Wikipedia som kilde.

Åttende utsagn var «jeg har brukt tid på å jobbe med elevers bruk av wikipedia».

Her ser man at nesten alle respondenter har brukt noe tid på å jobbe med elevers bruk av Wikipedia. Det er ikke klart fra surveyen hva som ligger i å jobbe med deres bruk, om dette er opplæring i hvordan man kan skille en god Wikipedia-kilde fra en dårlig en, om det handler om innføring i kildekritikk på generell basis, eller om det gjelder å advare mot ukritisk bruk. Det er derav vanskelig å si noe konklusivt om hva som skiller lærerne som besvarte liten grad, nøytral eller høy grad.

Det som dog er interessant og relevant for studien er at i underkant av 5% av respondentene har svart veldig liten grad eller svært høy grad. Dette tolker jeg dithen at nær alle samfunnsfaglærere forholder seg til Wikipedia som kilde – men svært få bruker det aktivt i undervisningsøyemed.

Etter dette hadde jeg to åpne spørsmål, hvor jeg ba lærerne først beskrive deres inntrykk av «hva er de største ulempene du ser ved elevers bruk av wikipedia i skolen?», og «hva er de største fordelene du ser ved elevers bruk av wikipedia i skolen?». Det er dette segmentet jeg føler gir meg de klart mest interessante svarene, men det er likefullt nyttig å kunne sammenligne de med svarene på de graderte spørsmålene.

Et av de viktigste funnene fra surveyen er at lærere synes det er problematisk at elever *kun* bruker wikipedia som kilde. Dette samsvarer på mange måter med Marte Blikstad-Balas'

studie «You get what you need» (2016)- som har undersøkt elevers holdninger til bruk av Wikipedia ved skolearbeid. Selv om mange lærere presiserer at de ønsker at elever skal bruke mange forskjellige kilder virker det som en trend at mange elever sier seg fornøyd når de har funnet en. Siden mange elever bruker google som verktøy for å finne kilder, og google gjerne linker til Wikipedia som et av sine øverste funn, blir det i stor grad slik at elevene først finner Wikipedia. Siden Wikipedia-sider er såpass utfyllende, blir det gjerne slik at elevene ikke går videre – de har allerede funnet den informasjonen de hadde behov for.

Av 48 svar på spørsmålet «hva er den største ulempen ved elevers Wikipedia-bruk», vektla 16 av svarene at elevene gjerne kun brukte en kilde. Et par av disse sa at det ikke var problematisk med Wikipedia-bruk som sådan, men at det var problematisk fordi de ikke hadde evnen til å evaluere troverdigheten samtidig som de følte at Wikipedia var tilstrekkelig – Wikipedia var den eneste kilden de brukte. Disse svarene underbygger videre påstandene fra Blikstad-Balas og T.Høgenes' studie bak artikkelen Wikipedias inntog på kildelista. (2014) Som disse lærerne ser det, har Wikipedia mye godt for seg – men det er problematisk at elever ikke har den tilstrekkelige kompetansen som kreves for å evaluere hvorvidt informasjonen er troverdig. Her kan det tenkes at man ser fundamentet for at mange lærere foretrekker Store Norske Leksikon: Fagpersoner har allerede gått god for informasjonen som står der.

Det andre svaret som gjentas av mange lærere er at elevene ikke er tilstrekkelig kritiske til informasjonen de finner der. 19 av 48 besvarelser vektlegger at elevene er ukritiske til informasjonen de finner. Blant denne gruppen er det også noen som poengterer at elevene ikke har fått god nok trening i hvordan de skal evaluere hvorvidt kilden er til å stole på eller ikke.

Til slutt var det også noen lærere som vektla at Wikipedia var en god kilde til faktakunnskap, men at det ikke ga årsaksforklaringer. Dette ble vektlagt som særlig problematisk i forhold til samfunnsfag – hvor definjonskunnskap bare er en liten grad av kunnskapen elevene skal tilegne seg. Denne kritikken har en viss gyldighet, og særlig for norsk Wikipedia; nøytralitetsprinsippet står sterkt for de som skriver og redigerer artikler, dette kan være vanskelig å oppfylle om man forsøker å forklare hvorfor noe er tilfellet.

Et annet viktig funn er at det er en enorm spennvidde i hvilken oppfatning lærere har av Wikipedia som kilde. Dette illustreres først av grafene, hvor man har rundt 3.5% av samfunnsfaglærere som svarer 'veldig liten grad' og rundt 5% som svarer 'svært høy grad' på spørsmål om de har tillit til informasjonen på engelsk Wikipedia. Svarene på de åpne

spørsmålene gir enda tydeligere innblikk, særlig to av de mer utfyllende og motstående kan siteres i sin helhet:

En respondent, som gjennomgående var meget positivt innstilt til Wikipedia og som hadde 'svært høy grad' av tillit til informasjonen på Wikipedia, men som forholdt seg til 'nøytral' til informasjonen i Store Norske Leksikon, svarte følgende på spørsmålet om hva som var den største ulempen ved elevers Wikipedia-bruk:

«Ingen. Det er en større ulempe at elevene bruker Wikipedia i for liten grad pga. myten om at Wikipedia "ikke er en pålitelig kilde". Elever i norsk skole har blitt indoktrinert til å bruke frasen "hvem som helst kan redigere Wikipedia" for å legitimere argumentet om at Wikipedia ikke er en pålitelig kilde. Jeg opplever at elevene er generelt lite kritiske til bruk av kilder, og spesielt lite kritiske når det gjelder Wikipedias styrker. Motstanden mot bruk av Wikipedia i skolen er etter mitt syn basert på manglende kunnskap om hvordan Wikipedia faktisk fungerer.»

Samme respondent fulgte opp med dette svaret på spørsmålet om hva som var den største fordelene ved elevers Wikipedia-bruk:

«I motsetning til andre kilder (som f.eks. Store Norske Leksikon), er bruken av referanser og henvisning til kilder langt bedre dokumentert på Wikipedia.

Siden det er flere som er inne og redigerer ofte (heriblant fagfolk), minsker dette sjansen for at kilden vil være "biased". På Store Norske Leksikon er det ofte kun én fagperson som har skrevet en artikkel, og én redaktør som kvalitetssjekker artikkelen. Dette kan prege tonen, agendaen og prioriteringene som er gjort når artikkelen er skrevet. Særlig gjelder dette artikler om politikk og historie, hvor et "norskt syn" kan prege artikkelen. På Wikipedia, særlig den engelske, er sjansen høy for at både fagfolk og lekfolk kommer fra ulike bakgrunner, noe som vil styrke artikkelens nøytralitet.

At Wikipedia har en transparent prosess gjør det vanskelig å skjule agenda. Her har hver artikkel en fane som heter "talk"/"diskusjon" hvor de som redigerer artiklene kan diskutere og komme til enighet om hva som burde være med, hvordan det skal vinkles, og hvordan, i tråd med prinsippene som ligger i Wikipedia-systemet. Dette gjør at wikipedia-fellesskapet har en kvalitetssikring av seg selv som er eksplisitt og tydelig for brukeren.

Retningslinjene for hvordan man kan forme og formulere en artikkel har blitt utviklet av

felleskapet over tid, og har etter hvert blitt omfattende. Dette er også med på å minske sjansene for at enkeltpersoners agenda skal kunne prege en artikkel.»

På den andre siden var det en respondent som jevnt over var kritisk til Wikipedia som kilde, som hadde svart 'liten grad' på spørsmål om tillit til informasjonen på Wikipedia, og svært høy grad på spørsmål om informasjonen i Store Norske Leksikon. Som svar på første spørsmål, hva som er den største ulempen ved elevers Wikipedia-bruk, kom følgende svar:

«Generelt sett sikkerheten knyttet til om informasjonen stemmer.

1) Det kan være at bidragsytere rett og slett mangler kunnskap og opplyser noe feil eller lite differensiert. Overfladisk info ønsker vi jo å unngå på vgs.

2) Bidragsytere kan også bevisst manipulere artikler på Wikipedia, ut i fra ideologi eller en mer konkret agenda. Det finnes tiltak for å avsløre slikt: Twitter-kontoer (bots) som informerer om f. eks hvordan Wikipedia-artikler er blitt endret med utgangspunkt i amerikanske politikeres tilkobling til nettet - helt ned på detalj-nivå.

3) Bidragsytere som er useriøse, og manipulerer artikler feil for å moro skyld.»

Som svar på hva som var den største fordel, fulgte respondenten opp med:

«Da jeg tok PPU hadde en medstudent et stunt hvor man fikk oss andre til å si adjektiver, som han deretter fylte inn i en på forhånd skrevet tulletekst. Da adjektivene var på plass, publiserte han teksten på Wikipedia, og vi fikk oss en god latter. Men dette har selvfølgelig en dypere og med alvorlig side, med en pedagogisk vri: Øvelsen til min medstudent illustrerte for oss hvor galt det kan gå med slike brukerstyrte oppslagsverk. Innen 1 time var artikkelen fjernet, men vi er jo i nær kontinuerlig bruk av nett nå til dags, og kampen for å fjerne alt det dårlige slutte aldri. Du og dine elever er på ett eller annet tidspunkt dømt til å bli offer for dårlig timing, i den forstand at dere går god for info i en Wikipedia-artikkel som ennå ikke er blitt ryddet opp i.

Så bruk Store Norske Leksikon.no, både selv og med elevene dine. Vi lærerne er jo tross alt fagfolk, og bør vel strengt tatt forholde oss til fagkunnskap og promotere det i vår yrkesutøvelse.»

Disse to svarene er gode illustrasjoner på det som fremstår som to motpoler med tanke på holdninger til Wikipedia som kilde blant samfunnsfaglærere. Den første, som var positivt innstilt, vektlegger Wikipedias transparens, og muligheten til å la forskjellige stemmer komme til orde. Som han ser det, er samskrivingsprosessen, særlig i artikler omhandlende politikk og historie, en av de beste mekanismene for å få dannet et så nøytralt bilde som mulig. Som fremvist i kapittelet om Wikipedias troverdighet (2.2.4), er dette en tendens som forsterkes jo flere bidragsytere som arbeider med Wikipedia – og som respondenten selv påpeker har den engelske versjonen jevnt over høyere kvalitet fordi den har flere bidragsytere fra flere forskjellige bakgrunner.

Den andre respondenten lar særlig to motforestillinger skinne igjennom: For det første, som han selv har anekdotisk erfaring med, at folk bevisst eller ubevisst legger inn feil. For det andre at Wikipedia ikke nødvendigvis redigeres av fagfolk, og at vi, som fagfolk bør promotere fagkunnskap.

Her er det også viktig å presisere at lærerers holdninger til Wikipedia jevnt over ikke kan beskrives som del av en dikotomi hvor de er uhildret positivt eller negativt innstilt til nettstedet. Disse to svarene ble fremhevet fordi de skilte seg ut som mer utfyllende enn det de andre respondentene kom med, fordi de er gode illustrasjoner på hva de spesifikke argumentene for og mot Wikipedia går ut på, og fordi de gir innblikk i hvor forskjellige holdninger lærere opererer med.

For de andre respondentene var de jevnt over i stand til å beskrive både fordeler og ulemper ved bruk av nettstedet, og jevnt over var svarene på «fordelene ved elevers Wikipediabruk» noe mer utfyllende svarene på «ulempene ved elevers Wikipediabruk». Som nevnt blant ulempene var det mange som fokuserte på at elevene bare brukte Wikipedia og ikke hadde den kritiske sansen som betinges for at man skal kunne bruke nettstedet på ansvarlig vis.

Dette synet korresponderer i stor grad med Eijkmans funn fra 2010: Mange akademikere bruker Wikipedia ekstensivt – men forsiktig. I den grad denne surveyen har funnet en dominant holdning fra lærerhold med hensyn til hvordan de mener elever best bør bruke Wikipedia er det nettopp dette: Wikipedia representerer noe svært positivt med hensyn til tilgjengelighet av faktakunnskap, og fungerer som en god måte å få dannet et oversiktsbilde over ny tematikk på. Gjengangere blant svarene på «hva er den største fordelene ved elevers Wikipedia-bruk» er «lett å få mye informasjon på kort tid», «skaffer seg overblikk over et ukjent tema raskt», «de kjenner

godt til siden og enkelt kan finne en del troverdig stoff der», «de kan bruke Wikipedia som et utgangspunkt for å finne andre relevante kilder», «den språklige formen i artiklene er ofte enkel for elevene å forstå», og «et godt sted å lære kildekritikk ved at elevene lærer seg å sjekke andre kilder som en artikkel er knyttet opp til». For øvrig beskrev en respondentene at elever selv i liten grad redigerer artikler som en av de største ulempene – dette var en av de 20% som selv redigerte artikler – noe som kan illustrere at respondenten selv har en oppfattelse av læringen som kan oppstå i denne typen skrivearbeid, noe som ble vektlagt i intervjuet jeg gjennomførte med en prosjektkoordinator i Wikimedia Norge. Denne personen hadde selv svært mye erfaring med redigering av Wikipedia-artikler – det var nettopp dette som var hans egen inngang til medlemskap i Wikimedia-organisasjonen.

Selv om lærere gjennomgående har betydelig høyere tillit til informasjonen som står i Store Norske Leksikon enn den som står i Wikipedia, er det en gjennomgangsmelodi at de egentlig synes Wikipedia er bra – men at elevene mangler kompetansen som kreves for at alle lærere opplever at de kan slippes helt fri. Det var bare 9% av samfunnsfaglærere som svarte at de har liten grad av tillit til informasjonen i Wikipedia, de andre 91% svarte nøytral, høy eller svært høy grad. Surveyen tydeliggjør at Wikipedia kommer dårligere ut enn Store Norske Leksikon med hensyn til hvorvidt lærere har tillit til informasjonen de finner der, men disse nettstedene settes ikke opp mot hverandre med hensyn til tilgjengelighet, forståelighet eller omfang – og det er nettopp disse kvalitetene som vektlegges i de skriftlige kommentarene.

4.2 Analyse og kontekstualisering av intervju

4.2.1 Prosjektkoordinator i Wikimedia Norge

Intervjuet jeg gjennomførte med en prosjektkoordinator i Wikimedia Norge vektla flere nyttige aspekt ved arbeid med Wikipedia. Eksempelvis kan skriftlige bidrag til Wikipedia være en god måte å øke egen kompetanse på. Han beskrev skriveprosessen sin på følgende vis:

«I de aller fleste tilfeller skriver jeg om noe jeg ikke vet noe veldig mye om fra før liksom, og selv så oversetter jeg for det meste fra engelsk eller tysk eller andre språk da, på en måte. Men det hender jo at jeg skriver helt egne artikler også, og da må jeg finne bøker og nettartikler og alt annet som jeg kan basere artikkelen på, da. Jeg lærer veldig mye mer mens jeg skriver.»

Videre fulgte han opp med å bekrefte at arbeid med Wikipedia var svært motiverende, og at det å skrive om et tema ga han mye bedre innsikt enn om han bare leste om samme tema. Han forklarte at Wikipedia har en funksjon som lar deg skrive inn brukernavnet ditt for deretter å gi deg muligheten til å se hvilke artikler du har opprettet som er mest lest den siste måneden. Denne funksjonen kan være svært motiverende, fordi man opplever at andre mennesker har hatt nytte av jobben du har gjort. Selv om elever igjennom hele skolegangen, og sågar på universitetsnivå, erfarer at det er et fokus på deres skriftlige evner, og at de får tilbakemeldinger på hvordan de skriver, så er det ganske få personer som leser det man skriver. For mange kan det nok være mer motiverende om de opplever at i løpet av den siste uken har fire hundre personer sjekket artikkelen de bidro til, enn det at læreren leste artikkelen du skrev og ga deg en god karakter. (Og hvis man får dårlige tilbakemeldinger kan det sågar være motivasjonsdrene).

Det poengteres også at kompetanse med henhold til bruk av Wikipedia ikke bare gjelder for hvordan man kan skrive og bidra til nettstedet, men også hvordan man leser artikler. Her konfronterte jeg informanten med hvordan Wikipedia forholder seg til falsk informasjon. Informanten mente at det i stor grad var avhengig av hva slags feil som ble lagt inn.

«Det kommer jo også an på hva slags feil han har lagt inn liksom.. Hvis han har lagt inn at Mike Tyson ble født i Norge så fjerner vi det med en gang, men hvis det handler om en kinesisk fyr som var med i OL i 1998, som vi garantert har artikler om, fordi det er veldig mange som skriver om OL-deltakere, hvis noen har endret på at han da har blitt født i Kirgisistan i stedet for Kina, og så utvandret til Kina eller noe sånt, så er det sånn type ting som er veldig vanskelig for oss å oppdage og sjekke opp liksom. Så, ja.. Man må selvfølgelig være kritisk til alt man leser på wikipedia, men det gjelder jo også for alt annet.»

I tillegg adresserte vi tematikken rundt Wikipedia, da spesifikt the Wiki Education Foundation, som mulig motvekt mot fake news. På direkte spørsmål om det ikke er litt sånn at siden alle kan redigere så blir det ikke nødvendigvis sånn at meningsinnholdet er mer til å stole på, fikk jeg følgende tilsvarende:

«Altså, et veldig bra sitat jeg har hørt er at wikipedia er litt som det motsatte av kommunismen. Fordi kommunismen fungerer i teori, men ikke i praksis. Wikipedia fungerer ikke i teorien, men..»

Informanten fulgte opp med å utdype: «Dette går jo litt på den samme problemstillingen som vi alltid har hatt da, at så lenge alle kan endre så vil det gjøre at.. Altså, det viser seg at

det er flere som vil ha et bra leksikon enn det er folk som ikke vil det, på en måte. Og i tillegg har jo vi som skriver aktivt massevis av verktøy for å hindre de som ikke vil bidra konstruktivt, da. Så.. Hvis du gjør vandalisme, for eksempel, vi har sett at det er mange som gjør seg skikkelig flid med å skrive om klassekameraten sin i tredjeklasse og alt mulig sånt noe, og de har brukt kjempelang tid på det, og så tar det oss to sekunder hvor vi trykker på en knapp og så er det borte liksom. Terskelen for å ødelegge er veldig veldig høy og terskelen for å fjerne det er veldig lav. Jeg synes det funker bra, det synes jeg. Men også, et av problemene som går igjen er jo ting som ser ut som det kunne vært ekte, og gjerne hvis de har ført på en kilde. Det er sånn som gjør at det hender at det tar veldig mye lengre tid før vi faktisk oppdager at det er feil liksom.»

Som nevnt ved gjennomgangen studien til Feng Zhu og Greenstein i kapittel 2.2.4, som evaluerte Wikipedias bias sett i forhold til Encyclopedia Britannica, tok vi opp tematikk rundt hvordan Wikipedia forholder seg til betente tema. På spørsmål omhandlende hvordan Wikipedia forholder seg til betente politiske spørsmål som Israel-Palestina konflikten, og hva de gjør om artikler redigeres frem og tilbake, om det er noen som helst måte for wikipedia å etablere en side som mer sannferdig enn den andre, ble det besvart:

“... det som er teorien da, reglene sier at man skal ha et nøytralt synspunkt, men hvem er det som bestemmer hva som er det nøytrale synspunktet, ikke sant. Er en palestinsk fyr en frihetskjemper eller en terrorist ikke sant.. Det er jo grunnleggende definisjonsspørsmål, for å være nøytral måtte vi si at han er en frihetskjemper eller en terrorist. Men samtidig er det, det høres jo lett nok ut å gjøre det sånn, men så er det også det som kalles for falsk balanse tror jeg. Sånn når CNN inviterer en som har forsket på klimaforskning hele livet sitt, og en fyr som driver et nettsted som sier at nei klimaforskning er bare tull fordi at de hjernevasker deg ikke sant, det er en falsk balanse, for det er en fra hver side, men den ene siden er så åpenbart bedre enn den andre da.»

Dette ble fulgt opp med spørsmålet: «Så på wikipedia kan det jo kanskje være sånn da, at hvis 90% av bidragsyterne sånn, føler at det ene synspunktet er mer sannferdig, så kommer det litt igjennom?»

«Jepp. Det kan nok være sånn ja. Det er jo ikke nødvendigvis bra det heller, det kan jo hende at de 90 personene tar veldig feil, ikke sant. Så det er derfor vi bør prøve å basere oss på eksterne kilder, også med tanke på hva vi skal ta med og ikke da. Men det er vanskelig, og det er

sånn kontinuerlig arbeid som aldri kommer til å ta slutt liksom. Det kommer nye kontroversielle emner hele tiden ikke sant.»

Mot slutten av intervjuet spurte jeg om han hadde noen enkle grep for å bli dyktigere til å lese Wikipedia-artikler, med tanke på evne til å evaluere troverdighetsgrad og utøvelse av kildekritikk. Der var hans hovedpoeng at alle ordentlige Wikipedia-artikler hadde store fellestrekk med tanke på oppsettet. Hvis de hadde samme design og god kildetetthet, kan man anta at den er laget av noen som har jobbet en del med Wikipedia. Dette alene vil minke sannsynligheten for at man trår feil og aksepterer feilkunnskap.

4.2.2 Lærerintervju

Intervjuene jeg gjennomførte med lærerne forsøkte å avdekke og gi mer detaljert kunnskap om forskjellige forhold knyttet til deres holdninger til Wikipedia og elevers bruk av Wikipedia. Intervjuene tok form som relativt uformelle samtaler, hvor jeg hadde visse spørsmål jeg ønsket å gjennomgå med alle informantene, men hvor samtalen også tok noe forskjellig retning basert på svarene jeg fikk.

Innledningsvis spurte jeg om de selv benyttet seg av Wikipedia som kilde om de var interesserte i å finne ut av noe. Her svarte alle tre informantene bekreftende at det gjorde de. Videre spurte jeg om de foretrakk den norske eller engelske versjonen, og da indikerte igjen alle tre at de foretrakk den norske, men at de også tok i bruk den engelske versjonen om de opplevde at den norske ikke var tilstrekkelig utfyllende. Alle informantene brukte også Wikipedia som undervisningsforberedning, men i forskjellig grad. Jevnt over var to av respondentene mer positivt innstilt enn den tredje, og der hvor de første to sa at de kunne ha Wikipedia som sin hovedkilde om et nytt tema, ville informant nummer tre heller bare bruke det for å bekrefte årstall eller informasjon som ikke var så kritisk, og om tematikk hvor informanten allerede hadde god oversikt.

Denne studien har til en viss grad stilt Wikipedia opp i mot Store Norske Leksikon. Jeg spurte også informantene mine om hvordan de selv oppfattet de to nettstedene stilt opp mot hverandre. Her mente to av informantene at informasjonen på Wikipedia, basert på deres egne erfaringer, var like troverdig som den de fant på Store Norske Leksikon. Den siste informanten hadde, som detaljert senere, et par negative erfaringer, som gjorde at Store Norske fremsto som mer troverdig jevnt over.

Men særlig den ene informanten pekte på et veldig tydelig fortrinn ved Wikipedia: Det oppdateres mye raskere. Som informanten selv formulerer det: «Ja, vi har jo lærebøker som er for eksempel fra 2006. Det er 11 år gammelt.. Det kjenner vi at gjør noe med det. Vi bruker veldig mye nettet fordi de har ikke råd til å kjøpe inn oppdaterte sett med bøker, i faget, i tillegg så går utviklingen så fort at vi er bare nødt til å bruke nettet. »

Her var informanten klar på at det var en nødvendighet å bruke internett for å bygge undervisningen på oppdatert kunnskap - noe som har særlig relevans fra et samfunnsfagdidaktisk perspektiv.

Et av punktene jeg var interessert i var basert på survey-svarene, siden jeg hadde gjennomført den og fått svarene før jeg gikk løs på intervjuene. Som nevnt i behandlingen av surveyen var det mange lærere som opplevde det som en ulempe at elever var veldig ukritiske til informasjonen de fant på Wikipedia. Her var to av informantene klare på at akkurat dette var svært elevavhengig. De flinkeste elevene, eller de som hadde kommet til det høyeste modningsnivået, var særdeles opptatt av å utvise kildekritikk. Den ene informanten poengterte at akkurat dette var en litt farlig tendens: Det at det var så stor forskjell mellom elever med tanke på deres evne til å innhente troverdig informasjon og å utvise kildekritikk i forhold til det de leste på internett: «for det er litt selvforsterkende når det gjelder informasjon da, og det er litt skummelt, for det øker jo det skillet mellom de som vet og de som ikke vet igjen.» Den tredje informanten hadde et litt mer nøkternt forhold til elevers faktiske evne til å være kildekritiske, og poengterte at det tilsynelatende kunne virke som om de var flinkere til å si at de hadde brukt det nødvendige antallet kilder (som for den elevgruppen gjerne var tre) enn de var til å faktisk bruke tre kilder.

Jeg spurte også informantene om de hadde noen særlige erfaringer med at elever hadde blitt offer for misvisende informasjon grunnet Wikipedia-bruk. Her hadde de første to knapt erfart det, mens den siste informant ved et par anledninger hadde opplevd at svært mange elever hadde gjort samme feil – hvorpå informanten hadde sjekket Wikipedia-siden og opplevd at informasjonen som sto her var feilaktig, og at det var der elevenes feil stammet fra. For det meste var dog informanten tydelig på at informasjonen som sto på Wikipedia var troverdig, men siden elevene i såpass stor grad brukte Wikipedia som kilde, ble det veldig utslagsgivende de gangene informasjonen som sto der var feilaktig, og det at svært mange av elevene gjorde de samme feilene, indikerte at de ikke hadde kompetansen som behøves for å ikke la seg mislede.

Jeg har som nevnt tidligere basert en del av det teoretiske grunnlaget for studien min på tidligere arbeid av Marte Blikstad-Balas. Mange lærere er skeptiske til innholdet de finner på Wikipedia-sider. Selv om det ikke nødvendigvis er så mye som er feil, og dette anerkjennes også av de fleste lærere, også de skeptiske, oppfattes problemet i at det er umulig å vite med sikkerhet. Dette fremstår som en viktig årsak til at enkelte lærere har skepsis til å anbefale Wikipedia til elevene sine : Selv om de i all hovedsak har inntrykk av at informasjonen som står der er troverdig, oppleves det som en usikker kilde.

Videre var et av temaene jeg ønsket å avdekke hva som var lærernes eget forsvar mot feilinformasjon. På dette punktet var alle tre informantene tydelige på at det var deres egen førkunnskap om emnet som i hovedsak gjorde de motstandsdyktige mot feilinformasjon. Den ene informanten var sågar tydelig på at selv om hun kunne bruke Wikipedia som undervisningsforbredelse, ville hun ikke gjøre dette omhandlende tematikk hvor hun i utgangspunktet ikke hadde god oversikt.

Siden alle tre informantene bekreftet at deres beste forsvar mot mulig feilinformasjon på Wikipedia var deres forkunnskaper, tolker jeg det som en indikasjon på at hypotesen om at Wikipedia nok er bedre tilpasset videregående-nivå enn ungdomsskolen har noe for seg, den tid videregående elever vil ha bredere forkunnskaper enn tilfellet er for elever i ungdomsskolen.

Relatert til dette spurte jeg også lærerne om de hadde jobbet med bevisstgjøring av elevene for å jobbe med deres evne til å sikre informasjonen de fant. Her hadde alle informantene gjort dette, dog med noe forskjellig fokus. Den ene informanten beskrev det på følgende vis: «Ja. Vi snakker jo om det at du finner en del informasjon. Så er det viktig at du kan ha sånn, at du vurderer litt. Hva er dette slags informasjon, er det sannsynlig at dette er riktig, eller høres det helt blåst ut. Men det er jo klart, du kan jo si da, og så kan jo elevene allikevel ikke få det med seg. Det handler som jeg ser det om modningsnivået til hver enkelt elev, da. Men da vil jeg allikevel berømme eleven for at han faktisk går inn på nettet og forsøker. Så du er jo på ulike nivå da, som elever. Du har begynnende nivå, og så har du middels, og så har du høyt nivå. Og det ser du og gjerne på hvordan de bruker media og i innhenting av informasjon. Men det er jo det vi skal lære dem, tenker jeg. Det er det viktigste med skolen, at vi skal lære dem og hente og bruke informasjon så godt som de kan. Og hvis de tar feil, så er det ikke feiling heller tenker jeg, men læring. Rett og slett. »

Denne informanten er tydelig på at elevene oppfordres til å selv hente informasjon på internett, og selv om det tidvis kan føre til at de tillærer seg noe feil kunnskap, så kan disse feilstegene brukes som del av en bredere læringsprosess, hvor elevene gjennom å få forståelse av sine feil kan få utviklet sin kildekritiske sans. Dette synet korresponderer bra med KL06 sitt fokus på kompetanseutvikling heller enn kunnskapsutvikling.

Den samme respondenten poengterte en klar og interessant skillelinje, som dog baserte seg på informantens egne subjektive oppfatning: Mellom den lærergruppen som var mest akademisk innstilt og de som i større grad hadde yrkeserfaring utenfor skoleverket. Informanten mente det var et skille i holdninger til Wikipedia kontra Store Norske Leksikon som var relatert til hvor akademiske de opplevde seg selv. Som informanten beskriver det, selv om det poengteres at det er en subjektiv oppfatning, er at de som har mer yrkeserfaring vet at man i arbeidslivet behøver å finne informasjon som er god nok, men det viktigste er at informasjonen er tilgjengelig, og at den er oppdatert. Informanten trakk en parallell mellom det å være i en slags akademisk boble, og det å være kritisk til Wikipedia – illustrert ved følgende samtaledrypp:

Informanten: «Det er ikke helt akademisk vet du, der er vi litt sånn, jeg tror vi er veldig forskjellige. Jeg er mer.. Hallo.. Jeg er mer det som fungerer i arbeidslivet. Og der må du ha informasjonen akkurat nå. Du har ikke ei gammel bok på ti år. Det nytter ikke. »

Meg: «Du trekker en parallell imellom det å være i en slags akademisk boble, og det å være kritisk til wikipedia..? »

Informanten: «Ja, da skal du liksom være akademisk da. Da har du et ansvar for å.. Så selv om det gagnar eleven eller ikke, så er det for at du skal ha yrkesstoltheten din bevart så må du gjøre det sånn, for det har vi lært. Og vi har jo bare gått på skole hele livet. Så tenker jeg at sånn er det ikke.. Det virkelige livet er ikke sånn.. Jeg tenker at elever har behov for å virkelighetsorientere seg. »

Jeg spurte også om de opplevde at bruk av Wikipedia kunne være en innfallsport til måloppnåelse med tanke på utviklingen av digitale ferdigheter, eksempelvis tenkt som utvikling av digital dømmekraft og kildekritikk. Her svarte alle tre bekreftende; siden Wikipedia er et så velkjent eksempel på en kilde, og et eksempel på at troverdigheten til kilder kan variere, så ble det ansett som en god innfallsvinkel for å konkretisere tematikken. Den ene informanten gjorde her et poeng ut av at selv om hun var positivt innstilt til bruk av Wikipedia som metode for å øke

elevers digitale kompetanse, så var hun ikke selv nødvendigvis kompetent nok til å gjennomføre akkurat dette.

Et annet, viktig poeng som kom fram fra to av informantene er at det er store forskjeller mellom elevene med hensyn til deres evne til å innhente informasjon på internett. De flinkeste var særdeles gode, mens de svakeste var i liten grad det. Dette gjelder jo for ganske mye på skolen – men det inntrykket jeg ble sittende med fra intervjuene, var at variasjonene kanskje her var enda større enn det de var på andre punkt. Dette fremstår også som en mulig konsekvens av et annet poeng denne studien har vektlagt, og som også har blitt poengtert av Marte Blikstad-Balas, som beskrevet i kapittel 2.7.3: Lærere har ikke nødvendigvis kompetansen som kreves for at elevene skal nå målsetningene om utvikling av digitale ferdigheter.

For å utdype dette poenget: Alle elever kommer til skolen med forskjellig ballast. Det er et velkjent fenomen at elever som kommer fra hjem med høy kulturell kapital ofte kan ha førkunnskaper som overgår hva de forventes å lære i løpet av en periode på skolebenken. Men alle lærere har kompetansen som kreves for å trekke opp de faglig svakere elevene opp til et minstepunkt. Hvis man ser for seg at elevene kommer med den samme spredningen i digital kompetanse som det er i kulturell kompetanse før de kommer til skolen, vil lærerers manglende kompetanse medføre at de ikke evner å bringe opp de svakeste elevene til det akseptable minstenivået. Riktignok er det ikke noen automatikk i at det er tilsvarende spredning i digital kompetanse som det er i kulturell kompetanse før elever ankommer skolebenken, det at nær sagt alle elever bruker digitale verktøy flere timer daglig peker trolig mot at dette ikke er tilfellet, men samtidig er det stor forskjell i hva elever bruker skjermtiden sin på, og ikke alt er tilsvarende utviklende med tanke på digitale ferdigheter.

4.3 Wikipedias troverdighet

Empirien denne studien har innhentet har blant annet tatt for seg oppfatninger av Wikipedias troverdighet blant lærere. Det er to årsaker til dette fokuset. For det første er dette fra et undervisningsperspektiv en av de viktigste holdningene å kartlegge – det er forståelig at lærere har en negativ oppfatning av en kunnskapsdatabase som de opplever at ikke er til å stole på. Tidligere studier gjennomført av Marte Blikstad-Balas og Tora Høgenes har indikert at lærere jevnt over er ganske skeptiske, dog at det også er stor variasjon fra lærer til lærer. Wikipedia er samtidig et nettsted som er i stadig utvikling, og som påpekt i kapittel 2.2.4 indikerer

internasjonale studier at informasjonen der blir mer troverdig – og bedre – jo mer utfyllende den er. Derav er det interessant å se på hvorvidt det har vært en holdningsutvikling som korresponderer med kvalitetsutviklingen.

På tidlig 2000-tall, da wikipedia var en relativt ny kilde, var den uglesett fra skolehold. Det var en større prosentandel vandalisme, artiklene var mindre utfyllende, det var mindre kildebelegg for påstandene, færre tema var dekt. Kort sagt – det var et mye dårligere leksikon enn det er i dag. Den norske versjonen var særlig mangelfull. Flere av svarene jeg fikk fra respondentene, både i survey- og intervjuform, bekrefter dette. Surveyen spurte ikke direkte om lærere hadde inntrykk av at Wikipedia var bedre enn den pleide være, men ved spørsmål om hva som var den største ulempen ved elevers Wikipediabruk var det like fullt noen svar som poengterte nettopp dette på, eksemplifisert ved svar som «Selv om Wikipedia har blitt mye bedre enn før» og «Fremdeles litt vanskelig å fronte wikipedia som kilde, men jeg opplever W som bedre og bedre». Her er det vanskelig å komme med konklusjoner omhandlende hvor vanlig dette synspunktet er, siden det ikke var et direkte spørsmål. Intervjuene gir dog et mer utfyllende bilde.

På direkte svar på spørsmålet om Wikipedia oppleves som en troverdig kilde blant elevene, og hvorvidt de får misinformasjon derfra, svarte den ene respondenten min «Jeg husker da Wikipedia kom, da ble det ansett som satan selv å bruke Wikipedia, for det var bare, det var ikke til å stole på i *hele* tatt. Så, det har vært en veldig sånn prosess det her, men jeg opplever at mange som bruker det og oppgir kilder og sånt, de er rimelig kritiske ja. Det er ikke sånn at de kjøper alt, nei.» Denne læreren er i dag jevnt over veldig positiv til nettstedet, og bruker det selv som kildegrunnlag for egen undervisning.

Det har ikke vært noen studier som inngående har evaluert Store Norske Leksikons troverdighetsgrad satt opp mot den norske versjonen av Wikipedia. Men som detaljert i kapittel 2.2.4 har internasjonale studier forsøkt å evaluere den engelske versjonen i forhold til Encyclopedia Britannica. Jevnt over kommer Wikipedia helt greit ut av en slik sammenligning – og dette selv når man bare fokuserer på sannhetsgestalt. Det som vektlegges som Wikipedias styrker handler jo mer om tilgjengelighet, omfang og lettfattelighet. I denne sammenheng er det interessant å poengtere at blant norske samfunnsfaglærere later de til å ha betydelig større grad av tillit til informasjonen de leser på Store Norske Leksikon enn den de finner på engelsk Wikipedia, selv om internasjonale studier burde indikere at det ikke er noen betydelig forskjell.

4.3.1 Wikipedias oppdateringsfrekvens

Utover det å bare ta for seg hvor troverdig informasjonen man finner på Wikipedia i forhold til andre nett-samfunn er det et videre element som har særlig relevans fra et samfunnsfagdidaktisk perspektiv: Hvor fort de to nettstedene oppdateres.

En av de viktigste, om ikke *den* viktigste politiske hendelsene i Norge i 2017, og så absolutt en man vil ha befattet seg med i samfunnsfagundervisningen, var Stortingsvalget. Dette valget fant sted den 11. september. Denne studien forsøker ikke å evaluere hvilken av artiklene som er best eller mest innholdsrik, men det som helt klart taler til Wikipedias fordel, er at de hadde en godt oppdatert artikkel om valgresultatene klokken 08:36 den 12. september. (Wikipedia:Stortingsvalget) Store Norske Leksikon på sin side hadde ingen innlegg publisert før 22. september. Wikipedia-siden hadde ytterligere 19 oppdateringer den 12. september fordelt mellom seks forskjellige bidragsyttere, og i overkant av 100 oppdateringer før Store Norske Leksikon publiserte sin første artikkel.

I andre fag har ikke nødvendigvis denne typen treghet noe særlig å si – og isolert sett er ikke 10 dager særlig lang tid for å produsere en god artikkel om resultatene fra et Stortingsvalg. Men i samfunnsfaget, hvor man kontinuerlig befatter seg med dagsaktuelle tema og hvor diskusjoner gjerne reflekterer mediebildet kan dette være ganske kritisk fra et undervisningsperspektiv. Undervisning om Stortingsvalget og valgresultatet vil gjerne finne sted de første timene man har etter at valget er gjennomført og resultatene offentliggjort. Da blir det ikke slik at Wikipedia konkurrerer med Store Norske Leksikon eller faglitteratur – men heller med nettaviser.

4.3.2 Wikipedia og kildekritisk sans

Intervjuene ga verdifull innsikt i flere forskjellige forhold. Blant annet ga svarene på hvordan lærerne selv beskyttet seg mot feilinformasjon en god forklaring på en problemstilling jeg tidligere hadde oppfattet som noe hyklersk – og som sågar var deler av bakgrunnen til at dette prosjektet i utgangspunktet fattet min interesse: Hvordan kan lærere fraråde elever å benytte seg av Wikipedia som kilde når de selv bruker det? Det at alle tre informantene var tydelige på at det i stor grad var deres førkunnskap om emnet som var deres egen forsvarsmekanisme oppleves i

stor grad som en gangbar forklaring på akkurat dette dilemmaet: Hvis man har solid førkunnskap om et emne vil man med mye større sannsynlighet stusse over det som står hvis det ikke er fundert i virkeligheten. Denne førkunnskapen har bygd seg opp over et langt liv, og man kan ikke forvente at elever her opererer på samme nivå som lærere gjør. Nettopp dette er vanskelig å overføre fra lærer til elev, og dette fremstår som en gyldig forklaring på hvorfor lærere føler at de selv kan bruke Wikipedia med større trygghet enn deres elever kan.

Det interessante poenget her er at wikipedia-prosjektkoordinatoren, som jo har mer inngående kunnskap om nettstedet, vektla en helt annen faktor: Hvorvidt Wikipedia-artikkelen hadde et typisk design for wikipedia-artikler, og hvorvidt kildehenvisningsregler var fulgt. Dette indikerer at litt av problemet med elevers Wikipedia-bruk kan relateres til at lærere selv ikke har oversikt over hva som er den beste måten å bekrefte hvorvidt en kilde er god eller ikke. Dette er et funn av betydning: Der hvor inngående bakgrunnskunnskap om alle aktuelle tema ikke kan overføres til en større elevgruppe for å gjøre Wikipedia til et mer troverdig nettsted for den gjengse elev i videregående skole, vil kunnskap om hvordan Wikipedia-artikler struktureres være noe man kan tilegne seg i løpet av en halvtime. Et annet interessant poeng er at blant de tre informantene jeg intervjuet – som jevnt over var mer positivt innstilt ovenfor nettstedet enn de fleste samfunnsfaglærere var – var det ingen som hadde oversikt over at man kunne se hele endringshistorikken til en Wikipedia-artikkel for å gå kilden mer i sømmene. Det å gi lærergrupper mer kunnskap om slike faktorer kan være et relativt enkelt grep for å gjøre elever et bedre forsvar mot mulig feilinformasjon. I og med at den vanligste kritikken fra samfunnsfaglærere mot Wikipedia gikk på at elever ikke var tilstrekkelig kritiske til informasjonen de fant der – men at de fleste også synes nettstedet har mange positive sider – virker dette som en fornuftig prioritering.

Informantene påpekte også at elever befant seg på svært forskjellige nivå med tanke på deres evne til å utøve kildekritikk. De flinkeste er svært flinke, de mindre flinke er betraktelig mer sårbare for feilinformasjon. Hvis det er slik at elevene, i likhet med lærerne, i stor grad baserer seg på før-kunnskaper for å kunne evaluere gyldigheten til en kilde, fremstår det forståelig at evnen til å utøve kildekritikk sammenfaller med det kunnskapsnivået de jevnt over besitter.

Blikstad-Balas & Høgenes sin studie Wikipedias inntog på kildelista – holdninger blant lærere og elever til Wikipedia i en skolekontekst indikerer på sin side at mange elever hadde en

pragmatisk holdning til informasjonen de fant fram. (Blikstad-Balas & Høgenes, 9) De tok ikke nødvendigvis alt for god fisk, men de brukte Wikipedia som en kilde for å få dannet et oversiktsbilde over et nytt tema.

4.4 Wikipedias fremtidige rolle i skoleverket

Flere faktorer peker mot at det er vanskelig å komme utenom at Wikipedia vil spille en rolle i det fremtidige samfunnsfagundervisningslandskapet. Som beskrevet i kapittel 2.2.1 er elever svært positive til nettstedet. Yngre mennesker bruker i større og større grad internett som sin viktigste kilde til ny informasjon. Som poengtert ved den innhentede empirien er lærere mer positivt innstilte enn de tidligere har vært, selv om det stadig er stor variasjon mellom forskjellige lærere. De aspektene som av et stort flertall av lærere vektlegges som positivt er at man kan finne frem til nesten alt, og at det er hyppig oppdatert. Samtidig er det visse utfordringer med nettstedets troverdighet, særlig med hensyn til den norske versjonen. Følgende delkapittel vil peke mot forskjellige områder hvor nettstedet kan, eller bør, spille en rolle.

4.4.1 Wikipedias fremtidige rolle i skoleverket sett i forhold til empiri

Dette punktet kan særlig relateres til to deler av mine forskningsspørsmål; hvilke aspekt ved nettleksikonet som gjør det relevant fra en undervisningskontekst, og hvorvidt arbeid med Wikipedia kan være et hjelpemiddel for måloppnåelse med tanke på utvikling av digitale ferdigheter. Med hensyn til det første eksemplet er det særlig et element som har blitt vektlagt: Wikipedia oppdateres meget hyppig. For samfunnsfaglærere er dette elementet svært viktig. Som dekt i kapittel 4.4.1 hadde Wikipedia-siden om det norske stortingsvalget, som ble avholdt 11. september 2017, godt oppdatert informasjon om valgresultatet klokken 08:36 den 12. september 2017. Både intervju-informanter og survey-respondenter har vektlagt oppdateringsfrekvens og tilgjengelighet som positive aspekt ved siden – på disse feltene representerer Wikipedia en av de beste kildene vi har tilgang på.

For delspørsmål to har to av informantene tydelig ment at det kan ha et didaktisk potensial med utvikling av digitale ferdigheter i samfunnsfaget, da særlig med tanke på utøvelse av kildekritikk. Den siste informanten mente også at det kunne spille en rolle, selv om

holdningen var noe mer avmålt. Noen av survey-svarene peker i samme retning, men her er jo svarene jevnt over mindre detaljerte – med ett unntak. Her er det riktignok verdt å poengtere at empirien her peker på to forskjellige sider ved Wikipedia, hvor bare en kan sies å være udelt positiv: Det ene er at Wikipedia har en fullstendig transparens med tanke på artikkelproduksjonsprosessen. Det er mulig å se endringshistorikken, slik at man får sett hvem som har lagt inn hva, og sågar også hvilke andre endringer den samme brukeren har foretatt. Det var særlig et av svarene jeg fikk på surveyen som fokuserte på dette aspektet. Kombinasjonen av at endringsprosessen er søkbar og at alle wikipedia-oppdateringer forventes å ha kildebelegg gir like fullt i teorien et svært velutviklet verktøy for arbeid med kildekritikk – selv om empirien også bekrefter at dette er et aspekt ved Wikipedia som de færreste lærere har noen som helst oversikt over, og derav har de heller ikke kompetansen som kreves for å bruke det i en didaktisk sammenheng.

Det andre aspektet relateres mer til at informasjonen er usikker, og at enkelte har opplevelser av at større elevgrupper har tatt feil på grunn av informasjonen som står på Wikipedia. Slike opplevelser har et stort didaktisk potensial på grunn av at man finner et konkret eksempel på at elever har tatt feil basert på noe de har lest på internett. Denne typen konkrete eksempler er en velsignelse fra et didaktisk perspektiv, siden et relativt abstrakt prinsipp som ‘praktiser god kildekritikk’ blir konkretisert og derav lettere å forholde seg til for elevgruppene. Dette aspektet representerer dog et paradoks som kan ses både positivt og negativt: Enten er Wikipedia såpass troverdig at slike hendelser i liten grad vil finne sted, eller så er det så lite troverdig at man får et godt verktøy for fokus på kildekritikk.

Her er det også betimelig å komme tilbake intervjuet jeg gjennomførte med en prosjektkoordinator i Wikimedia Norge. På direkte spørsmål om hva som er det første steget man bør gjøre om man er i ferd med å utdanne noen i å lese Wikipedia-artikler fokuserte han på hvordan Wikipedia-artikler struktureres. Hvis man ser en artikkel, eller et segment, som faller utenfor struktur-normen, er dette en av de beste indikasjonene på at informasjonen ikke er troverdig. Det samme gjelder for utsagn uten kildehenvisning. Det å bygge opp nok forkunnskaper til at det skal fungere som et skjold mot feilinformasjon fremstår som et livslangt prosjekt – det å lære seg standard-designet for en Wikipedia-side er betydelig mer lettvent.

Her er jeg tilbøyelig til å påstå at grunnet at lærere jevnt over rapporterer at elevene deres i stor grad bruker Wikipedia for å finne informasjon, og at det tilsynelatende virker som om

lærere ikke selv har oversikt over verktøyene som finnes for å avgjøre hvorvidt en Wikipedia-artikkel er troverdig, kunne det vært et poeng å gjennomføre en slags nasjonal kursing. Dette behøver ikke være en storstilt eller særlig krevende kampanje – det vil være tilstrekkelig med en kort a4-side som sendes til fagansvarlige ved forskjellige videregående skoler som deretter kan distribueres via et månedlig fagmøte. Her er det snakk om en relativt liten detalj som vil kunne ha relativt stor innvirkning.

4.4.2 Arbeid med Wikipedia som samfunnsfagdidaktisk virkemiddel

Som beskrevet i kapittel 2.6 har The Wiki Education Foundation i USA og Canada arbeidet med kursing av studenter i Wikipedia-skriving. Både studenter og lærere har opplevd denne typen arbeid som utviklende og stimulerende, da særlig med hensyn til studentenes digitale leseferdigheter, deres kritiske forskningssans, deres evner til å skrive for et publikum, og deres samarbeidsevner. I tillegg opplevde studentene disse oppgavene som mer motiverende enn de opplevde tradisjonelle oppgaver.

Utviklingen av disse ferdighetene har tydelig samfunnsfaglig relevans. Det er særlig læreplanmålsetningene omhandlende digitale ferdigheter og demokratisk medborgerskap som her vektlegges. Med demokratisk medborgerskap menes her særlig utviklingen av diskursive evner og samarbeidsevner, som står som forutsetning for aktivt demokrati. Med hensyn til digitale ferdigheter menes her særlig utviklingen av digitale leseferdigheter og deres kritiske sans; elementer som mange lærere poengterer at er mangelvare hos deres elevgrupper.

Som beskrevet av Emil Sætra i kapittel 2.7.1 er det mange lærere som har problemer med å gjennomføre opplæring i demokratisk deltakelse. Man lykkes med å fortelle elevene hvorfor vi har demokrati, hvorfor det er viktig å benytte stemmeretten, hva som er den historiske bakgrunnen for at dette systemet har blitt utviklet. Men det er vanskelig i en vanlig samfunnsfagsetting å gi trening i aktivt medborgerskap og deltakerdemokrati – selv om dette fra læreplanhold idealiseres.

Som fremvist av Christian Fuchs i kapittel 2.8.2 er Wikipedia et vellykket prosjekt basert rundt nettopp disse prinsippene. Alle som bidrar er likeverdige bidragsytere. Artikler forfattes i samarbeid, hvor forskjellige mennesker sammen diskuterer seg frem til hvilket stoff som er mest relevant for fremstillingen av et tema, og hvilke formuleringer som best formidler stoffet på en

forståelig måte. Måten man diskuterer seg fram til hvilket stoff som skal vektlegges og hvilke formuleringer som skal benyttes oppfyller i stor grad Jürgen Habermas sine krav til den ideelle talesituasjon, som beskrevet i kapittel 2.8.1. Oppfyllelsen av betingelsene for den ideelle talesituasjon står igjen som en forutsetning for den typen opplysning som er en betingelse for at Habermas sin kritiske samfunnsteori – hvis målsetninger korresponderer med målsetningene for samfunnsfaget generelt – kan effektueres. Arbeid med skriving av artikler på Wikipedia gir konkret erfaring med hva det vil si å ta del av et deltakerdemokrati, samtidig som det også oppleves som motiverende, samtidig som det forbedrer deltakernes digitale leseferdigheter, deres kritiske forskningssans, deres evner til å skrive for et publikum og deres evner til å samarbeide. For meg fremstår dette som et fagdidaktisk kinderegg.

Samtidig er det betydelige utfordringer som må problematiseres. De færreste lærere har kunnskapen som behøves for å gi elever opplæring i å forfatte Wikipedia-artikler. Det kan sågar problematiseres at kanskje ligger kravene for skriving av Wikipedia-artikler et hakk over det den gjengse videregående-elev er i stand til å produsere. I USA og Canada har det vært snakk om College-studenter, som vanligvis en gruppe mellom rundt 18 og 22 år – noe eldre enn norske elever i videregående skole – dog med overlapping mellom førsteårsstudenter i nord-amerikanske Colleger og tredjeårsstudenter i norske videregående skoler. Det kan tenkes at kursing i Wikipedia-skriving for videregående elever er i overkant krevende, både logistisk sett og for elevene, til at det lar seg gjennomføre.

Men jeg vil argumentere for at det didaktiske potensialet fremstår såpass høyt at det fortjener et legitimt forsøk. Dette strekker seg i tillegg utover det rent didaktiske for de elevene som eventuelt tar del av et slikt skriveprosjekt, man får også bidratt til samfunnets kollektive kunnskapsutvikling; de nord-amerikanske studentene som har tatt del i dette prosjektet har i løpet av en 7-års periode lagt til mer enn 30 millioner ord til den engelske versjonen av Wikipedia.

I tillegg bedriver Wikimedia Norge kursing i skriving av Wikipedia-artikler. Selv om lærere selv ikke har kunnskapen som kreves for å gjennomføre et slikt prosjekt, er jeg trygg på at denne gruppen med glede ville bidratt med sin kompetanse for å skape flere Wikipedianere.

5.0 Konklusjon

Denne studien har forsøkt å bidra til en større forståelse av hvordan lærere bruker Wikipedia i samfunnsfagundervisningen, og hvordan Wikipedia bør brukes i en fremtidig samfunnsfagundervisningskontekst. Dette har blitt gjennomført ved å ta for seg tre forskjellige forskningsspørsmål:

Hvordan fortøner Wikipedia seg sammenlignet med andre nettleksikon, og hvilke aspekt ved nettleksikonet gjør det relevant for en samfunnsfagundervisningskontekst?

Hva er lærerers holdninger til Wikipedia, og deres holdninger til elevers Wikipedia-bruk?

Kan arbeid med Wikipedia være et hjelpemiddel for måloppnåelse med tanke på utvikling av digitale ferdigheter og demokratisk medborgerskap?

Først vil jeg adressere hvordan Wikipedia fortøner seg sammenlignet med andre nettleksikon og hvilke aspekt ved nettleksikonet som gjør det relevant for en samfunnsfagundervisningskontekst.

For å gi et svar på dette forskningsspørsmålet har studien først forsøkt å evaluere hvorvidt Wikipedia har en god nok sannhetsgestalt til at lærere kan oppfordre elever til å bruke det for å øke sin egen forståelse. Her har studien kommet fram til at basert på internasjonale studier er Wikipedia jevnt over en trygg kilde, og at det ikke er særlig stor forskjell på Wikipedia og for eksempel Encyclopedia Britannica. Disse har dog i hovedsak basert seg på den engelske versjonen – og det kan med rette innvendes at den norske versjonen er mindre utfyllende, har færre bidragsytere, og at det som står der er har noe mindre troverdighet. Her bør det også nevnes at den innhentede empirien avdekker at det er liten forskjell mellom holdningene lærere har til den norske og den engelske versjonen av nettstedet, noe som langt på vei indikerer at lærernes holdninger jevnt over ikke samsvarer med Wikipedias kvalitet.

I tillegg mener jeg å ha funnet at Wikipedia har større relevans for samfunnsfaget enn det har for de andre skolefagene. Dette handler om at samfunnsfag i mindre grad er preget av statisk kunnskap enn tilfellet er for for eksempel fysikk og kjemi, eller sågar historie. Dette gir seg særlig utslag på to forskjellige vis: For det første er diskurs et av de viktigste elementene ved samfunnsfaget. Som beskrevet av Christian Fuchs oppfyller Wikipedia kravene Habermas stiller til en idell talesituasjon, som igjen gir gode forutsetninger for å oppnå et rasjonelt konsensus:

Diskurselementet har bedre vilkår i en setting uten fagansvarlige autoriteter som har bestemmelsesrett for hva som er riktig, galt, og hva som er verdt publisering. Ved at alle som diskuterer er formelt likeverdige, øker sannsynligheten for at det beste argumentet får gjennomslag. For det andre er politikk og samfunn i raskere utvikling enn tilfellet er for andre fagområder. Dette poenget er også samtidsaktuelt: 2016 blir på mange vis stående som det året hvor ekspertene tok feil, og hvor etablerte politiske sannheter ble utfordret.

Wikipedia, særlig den engelske versjonen, er svært mye mer innholdsrik enn tilfellet er for noen andre oppslagsverk, og det oppdateres tilsvarende fortere. Som nevnt i kapittel 4.4.1 har både Store Norske Leksikon og Wikipedia gode artikler om Stortingsvalget 2017, men det at Wikipedia hadde en publisert artikkel med godt oppdatert informasjon klokken 08:36 dagen etter gir det fra et samfunnsfagdidaktisk perspektiv et betydelig fortrinn i forhold til Store Norske Leksikon, som brukte over 10 dager for å klargjøre den første artikkelen. Selv om det gjerne er naturlig å sammenligne Wikipedia med Store Norske Leksikon, vil det ofte, om man ønsker å oppdatere seg på dag- eller uke-aktuelle tema, ikke være mulig å bruke Store Norske Leksikon, siden det tar lengre tid før det lages nye sider eller for at ny informasjon tilføyes. Stortingsvalget må kunne betraktes som en av de aller viktigste politiske begivenhetene i Norge i 2017, men selv da tok det ti dager før de hadde en side som beskrev valgresultatet. I samfunnsfaget vil man jo gjerne behandle Stortingsvalget mens nyheten er fersk – ti dager senere har man ofte beveget seg videre til et nytt tema.

En av årsakene til at denne studien ble gjennomført er at ungdom i stadig større grad får informasjonsstrømmen sin fra internett. Mye av denne informasjonen deles ukritisk, og to av de viktigste, og mest omtalte politiske begivenhetene det siste tiåret – at Donald Trump ble valgt til president i USA og at Storbritannia forlot EU, har blitt satt i sammenheng med fremveksten av 'falske nyheter'. Som jeg ser det fremstår det urealistisk at medieutviklingen vil reverseres; trendlinjene peker mot at internett blir en stadig viktigere kanal for deling av kunnskap, derav blir det viktig å gi elever innsikt i hvordan man best kan oppsøke de mest troverdige kildene internett har å tilby.

Med hensyn til Wikipedia som kanal for bekjempelse av falske nyheter – noe the Wikipedia Education Foundation påstår at de gjør (Davis, 2016) finner dog denne studien det som uavklart. Samtidig som det er veldig gode argumenter for at arbeid med Wikipedia og artikkelskapsprosessen kan øke elevens digitale kompetanse, særlig med hensyn til

utviklingen av deres kritiske sans, finnes det mange eksempler på at falsk informasjon har blitt stående for lenge, og potensialet for sirkulære henvisninger er en genuin risiko. Det er dog interessant at både Facebook og Youtube – som er to av de viktigste kanalene for spredning av falske nyheter, har valgt å alliere seg med Wikipedia for å danne et forsvar mot denne spredningen. Denne utviklingen fant sted såpass nylig at det er vanskelig å evaluere effekten av det – men det peker mot at Wikipedia internasjonalt i stadig større grad aksepteres som en troverdig kilde.

For at Wikipedia skal ha et godt forsvar mot falske nyheter betinges det egentlig at man har mange flere bidragsyttere som ønsker å bidra positivt enn negativt. For øyeblikket er et helt klart slik det er – de fleste som bedriver wiki-vandalisme gjør det for moro skyld, og det er sjelden særlig gjennomtenkt. Men logikken bak at man kan oppdra elever til å skille en god wikipedia-artikkel fra en dårlig en går nødvendigvis begge veier. Man kan også, hvis man har dårligere hensikter enn å få seg en kjapp latter, designe en wikipedia-side slik at den ser reell ut, legge inn kildehenvisninger, få andre kilder til å henvise til wikipedia-siden, og så har den falske informasjonen fått fotfeste. Her er det vanskelig å se hvordan Wiki-modellen, hvor alle til en hver tid kan redigere og umiddelbart få lagt ut redigeringene sine, har et godt nok naturlig forsvar. Dette kommer naturligvis an på antallet bidragsyttere, og trolig vil den engelske versjonen av Wikipedia i større grad evne å forsvare seg enn det den norske vil. Dette kan dog samtidig ses som et ytterligere argument for økt wikipedia-kursing: Samtidig som denne studien ikke finner at Wikipedia fungerer som en såpass god beskyttelse mot falske nyheter som deres egne prosjekt har indikert, da tenker jeg særlig på den norske versjonen, gis det også gyldighet til ideen om at motstandsdyktigheten øker med antall bidragsyttere, og at fremtidens Wikipedia kan bli bedre om vi fokuserer på det positive heller enn det destruktive potensialet. Dog – i den grad man bare sammenligner sannhetsgestalten, så kommer nok Store Norske Leksikon bedre ut enn den norske versjonen av Wikipedia.

Her kommer vi over på forskningsspørsmål nummer to: Hva er lærerers holdninger til Wikipedia, og deres holdninger til elevers Wikipedia-bruk?

I den grad jeg har funnet noen holdningskonsensus blant lærere, så er det at Wikipedia har veldig mye bra for seg, at det er blitt et bedre verktøy enn det tidligere var, men at det er problematisk at Wikipedia ofte er den eneste kilden elevene bruker. Et gjennomgangstema var at det var bra at elevene enkelt var i stand til å finne informasjon om nær sagt ethvert tema på kort

tid – men det var problematisk at de ikke var tilstrekkelig kildekritiske. Til en viss grad ble det skapt et inntrykk av at det ikke nødvendigvis var Wikipedia som kilde som var problemet, men heller at elevene manglet kompetansen for å bruke det på en ansvarlig måte. Dette korresponderer i stor grad med funn fra tidligere studier gjennomført av Marte Blikstad-Balas og Tora Høgenes, som fant at lærere selv ofte bruker Wikipedia for å finne ut av ting de har behov for å lære – men at de samme lærerne kan være kritiske til elevers bruk av nettstedet. Denne diskrepansen var noe av det som inspirerte denne studien. Tilsynelatende anser lærere seg selv som kompetente nok til å bruke nettstedet, men de opplever ikke at elever har den samme kompetansen.

Selv om jeg ikke skal si at jeg har funnet en sikker årsakssammenheng, fikk jeg av lærerintervjuene et inntrykk som langt på vei bekreftet dette. Alle respondentene – hvor to av de riktignok var betydelig mer positivt innstilt til Wikipedia enn den gjense survey-respondent var – bekreftet at deres egen kvalitetssjekk av Wikipedia berodde på deres forkunnskaper om et emne. Såfremt dette er den eneste måten man har for å vurdere hvorvidt informasjonen på Wikipedia er troverdig, blir det forståelig at man som lærere opplever at man selv har kompetansen som behøves for å trygt kunne bruke Wikipedia uten at det samme nødvendigvis gjelder for ens elever.

Et annet poeng som bør tas opp er at holdningene som kom til syne både via surveyen og lærerintervjuene indikerer to funn: Enten har det vært en positiv holdningsendring med tanke på bruk av Wikipedia, ellers har min studie støtt på ganske forskjellige respondenter fra de Blikstad-Balas og Høgenes brukte i sin studie fra 2014. Det fremstår plausibelt at begge to gjør seg gjeldende: Et par av respondentene bemerket at nettstedet hadde blitt bedre, og at det var vanskeligere å forsvare en holdning om at elever ikke burde bruke det. Samtidig opplyste jeg om at jeg søkte etter respondenter til en masteroppgave som omhandlet bruk av Wikipedia, som kan ha påvirket datautvalget mitt – det er plausibelt at de som svarte i større grad hadde en positiv grunnholdning enn tilfellet er for den gjengse samfunnsfaglærer.

Det er også tydelig at samfunnsfaglærere har betydelig større tillit til informasjonen de finner på Store Norske Leksikon enn til informasjonen de finner på Wikipedia. Selv om datamaterialet som ble innhentet er for mangelfullt for å gjennomføre en troverdig kvantitativ undersøkelse var forskjellen på dette punktet markant. 39.3% av survey-respondentene mine svarte at de har svært høy grad av tillit til informasjonen i Store Norske Leksikon, 50% svarte

høy grad av tillit. For Wikipedia er tilsvarende tall 5.1% for svært høy grad, og 33.3% høy grad. Blant intervjuobjektene var det dog to av tre lærere som mente at Wikipedia var mer troverdig enn de andre kildene elevene helst benyttet seg av. Her fikk surveyen betydelig flere svar, så man må like fullt kunne anta at lærerstanden jevnt over har mer tillit til informasjonen i Store Norske Leksikon. Det er dog ingen motsetning mellom det å bruke Store Norske Leksikon som kilde for den tematikken hvor de har utfyllende artikler, og det å bruke Wikipedia ved tematikk hvor Store Norske Leksikon ikke dekker saken; selv om studien til en viss grad sammenligner nettstedene mener den ikke å konkludere med at man bør foretrekke en av de to.

Samtidig kom det frem veldig store individuelle forskjeller. Den mest negative respondenten jeg fikk svar fra mente at Wikipedia var svært lite troverdig, og at vi som fagpersoner burde holde oss for gode for nettstedet – både for oss selv, og for elevene – og dette var en del av svaret jeg fikk på spørsmålet om hva som var mest *positivt* ved elevers bruk av Wikipedia i skolen. Tilsvarende var det en lærer som, på spørsmål om hva som var de største ulempene ved elevers bruk av Wikipedia i skolen, innledet svaret sitt med ‘Ingen’, før han fulgte opp med å si at det er «en større ulempe at elevene bruker Wikipedia i for liten grad på grunn av myten om at Wikipedia ikke er en pålitelig kilde», før han fremla påstanden om at «elever i norsk skole har blitt indoktrinert til å bruke frasen ‘hvem som helst kan redigere Wikipedia’ for å legitimere argumentet om at Wikipedia ikke er en pålitelig kilde». Denne studien søker ikke å evaluere hvilken av disse lærerne som i størst grad har rett – men det er et interessant funn at holdningene spriker såpass mye. Dette kan videre relateres til opplysninger fra lærerintervjuene – hvor begge respondenter var tydelige på at det ikke hadde vært noen som helst overordnet føring med tanke på hvordan de skulle forholde seg til Wikipedia de siste ti årene. Det å få større ensretning med tanke på lærerholdninger kan ha noe for seg – det fremgår negativt om deler av elevgruppene går igjennom sin studieforberevende utdanning med inntrykk av at Wikipedia er en gangbar kilde mens andre elevgrupper har motsatt erfaring, før en av disse gruppene får helt andre erfaringer når de kommer på høyskole- eller universitetsnivå – hvilket jo er tanken bak at de går studieforberevende.

Med tanke på forskningsspørsmål nummer tre, hvorvidt arbeid med Wikipedia kan være et hjelpemiddel for måloppnåelse med tanke på utvikling av digitale ferdigheter og demokratisk medborgerskap, er det noe blandede resultater. På den ene siden kan man peke på

teoriforankrede årsaker til at Wikipedia representerer noe svært positivt med tanke på utvikling av demokratisk medborgerskap. Habermas sin kritiske samfunnsteori har særlig relevans for samfunnsfaget. Denne befatter seg med både demokratisering av befolkningen og dialogkompetanse – begge kompetansemål som vektlegges på læreplannivå. Som Christian Fuchs demonstrerer, er det flere element ved Wikipedias organisasjonsstruktur og arbeidsprosess som oppfyller Habermas sine betingelser for en idealisert diskurs, som igjen er en forutsetning å oppnå en rasjonell konsensus, som er en forutsetning for kollektiv kunnskapsutvikling som forbedrer samfunnet ved inkludering av større befolkningsgrupper. Dette er i høyeste grad en ettertraktbar målsetning, som godt kan ses i sammenheng med utviklingen av et sterkere fundament for deltakerdemokrati.

Her er det dog vanskelig å komme med klare konklusjoner. Studien har ikke noe empiri for å undersøke dette aspektet, men det at Wikipedia er et vellykket prosjekt er ikke en kontroversiell uttalelse. Man har, særlig på engelsk, lyktes med å skape et særdeles utfyllende leksikon, som har en troverdighetsgrad sammenlignbar med andre leksikon og som oppdateres med mye høyere frekvens. Det har også blitt skapt en sterk fellesskapskultur, hvor tusenvis av mennesker på en daglig basis bruker fritiden sin på å opprettholde kvaliteten. Wikipedia er også gjennomgående organisert på demokratisk vis.

Samtidig er det vanskelig å evaluere hvor sterk linken mellom utviklingen av demokratisk medborgerskap og bruk av Wikipedia kan være. Her er det ikke mulig for studien å komme med noen klare konklusjoner. Det er tydelig at Wikipedia er organisert på en måte som vektlegger deltakerdemokrati, men dette betyr ikke at bruk av Wikipedia som kunnskapskilde gjør brukerne mer demokratisk deltakende, og selv om denne studien har undersøkt tidligere studier som igjen har undersøkt hvordan studenter påvirkes av å skrive eller redigere Wikipedia-artikler, så har disse studiene bare et perifert fokus på utviklingen av demokratisk medborgerskap. Det kan dog argumenteres for at et større fokus på bruk av Wikipedia i skolen kan også tenkes å ha positiv innvirkning på å få flere kvinnelige bidragsyttere, som igjen kan bidra til en større kjønnsbalanse i informasjon dekt av det som fremstår som unge menneskers kanskje viktigste informasjonskilde, og dette vil være hensiktsmessig for å inkludere en større del av befolkningen i kunnskapsutviklingen, som jo må sies å kunne regnes som et demokratisk prosjekt.

Med tanke på utviklingen av digital dømmekraft derimot, finner studien en klar forbindelse, ikke nødvendigvis med hensyn til bruk av Wikipedia som kilde til informasjon –

men tydelig med hensyn til arbeid med redigering av Wikipedia-artikler. 96% av instruktører som jobbet med opplæring i redigering av Wikipedia-artikler sa at dette var en bedre måte å utvikle elevers digitale dømmekraft enn andre arbeidsmetoder var. Og et funn som kanskje er enda viktigere er at det fremstår som ganske kritisk å utjevne de føreksisterende forskjellene mellom elevene med velutviklet digital dømmekraft og de som mangler den samme dømmekraften. Siden elevers informasjonsstrøm og innhenting av kunnskap i så stor grad har blitt digitalisert, og siden så mange forskjellige kilder til kunnskap har blitt elevene tilgjengeliggjort, har dette på mange vis økt skillet i hvor fort elever tilegner seg relevant kunnskap.

I tillegg har flere av informantene påpekt, både i survey- og intervjuform, at arbeid med Wikipedia kan være en god innfallsvinkel til å gjøre elevgrupper mer kildekritiske. Paradoksalt nok kan dette settes i sammenheng med at Wikipedia jo faktisk inneholder feil informasjon – men nettopp ved å finne eksempel på dette, kan man konkretisere det som gjerne ellers fremstår som en abstrakt formaning om å utøve kildekritikk.

Her er det betimelig å presisere at selv om denne studien egentlig hadde et sekundært fokus på utviklingen av digital kompetanse, og et primært fokus på bruk av Wikipedia, vil jeg si at funn relatert til viktigheten av utviklingen av elevers digitale kompetanse fremstår som et av de viktigste funnene. Bruk av Wikipedia, særlig redigering av artikler, kan nok være en gyldig innfallsvinkel for å oppnå dette – men selv den delen av lærerstanden som har en viss Wikipedia-skepsis og som er tydelig på at de foretrekker Store Norske Leksikon – bør nok øke fokuset på å gjøre elever digitalt kompetente. Dette samfunnsoppdraget kan ikke underkjennes – digital kompetanse blir stadig viktigere i en stadig mer digitalisert verden, og det er uheldig at hvilken grad skolen lykkes med å utvikle elevers digitale dømmekraft er såpass læreravhengig som det later til å være.

Videre fortjener the Wiki Education foundations fokus på utdanning av elever i wikipedia-bruk mer av vår oppmerksomhet. Dette er ikke en problemstilling hvor studien påberoper seg å komme med konklusive svar. For å utdype – det å utdanne oppkommende elev- og studentgrupper i wikipedia-redigering er et ambisiøst og smått radikalt prosjekt, men potensialet ligger – utover det didaktiske potensialet beskrevet i kapittel 4.5.2 – også i at man får skapt en positiv spiral hvor Wikipedia for hver elev- og studentgenerasjon blir gradvis bedre.

Studien har kommet frem til et avsluttende poeng som jeg har forsøkt å demonstrere igjennom store deler av arbeidet. Mange forskjellige faktorer opererer i et samspill med hverandre. Studien har forsøkt å tydeliggjøre samspillet mellom forskjellige faktorer og hvordan disse spiller inn i en helhetlig kunnskaps-, læring- og undervisningskontekst. Dette kan ytterligere eksemplifiseres av Crowdsourcing-fenomenet. Som tidligere studier har fremvist er Wikipedia avhengig av et betydelig antall bidragsyttere for å være en så god kilde som det kan være. For å sammenfatte sammenligningen av Wikipedia med Store Norske Leksikon eller Encyclopedia Britannica, har Wikipedia særlig fortrinn ved at det oppdateres raskere og at det gir dypere dekning av flere tema. Der hvor Wikipedia kommer negativt ut av sammenligningen er med hensyn til troverdigheten. Her har internasjonale studier etablert at troverdigheten med tid har kommet opp på et sammenlignbart nivå, men i en norsk kontekst er det flere indikasjoner på at Store Norske Leksikon har noe høyere troverdighet, og at Wikipedia kan ha problemer med å luke ut feil som man behøver dypere fagkompetanse for å legge merke til.

Alle disse elementene påvirkes av antallet bidragsyttere. Raskere og mer dyptgående oppdateringer har sammenheng med hvor mange personer som opplever en forbindelse med Wikipedia-prosjektet. Vandalisme kan knyttes opp mot hvor lite tillit folk har til prosjektet – og vandalisme skaper videre mistillit – eksemplifisert av svar på surveyen. Positiv tillit derimot, øker antall bidragsyttere, som gjør prosjektet bedre, som igjen øker tilliten, og gjør terskelen for å gjennomføre vandalisme litt høyere. Svært få bedriver vandalisme ved besøk av kunstmuseum – her har man lyktes med å skape en forståelse av at man tar del av noe høyverdig. Om lærere skiftet fokuset fra at Wikipedia mangler troverdighet fordi alle kan redigere det til at alle kan gjøre Wikipedia bedre ved å redigere det anser jeg det som svært plausibelt at Wikipedia ville blitt enda bedre, noe som, grunnet Wikipedias særstilling som den mest brukte kunnskapsdatabasen blant yngre generasjoner – de som har størst behov for å øke sin kompetanse – ville påvirket nordmenns kunnskap og samfunnsforståelse på en positiv måte. Fra et samfunnsfagdidaktisk perspektiv har jeg vanskelig for å se et mer høyverdig mål.

5.1 Anbefaling for fremtidig forskning - og handling

For det første har studien jeg har gjennomført empiriske svakheter. Særlig surveyen var for dårlig planlagt før utsendelse. Der hvor jeg i ettertid ser verdien i å avdekke sammenhenger mellom alder, fartstid i skoleverket og holdninger til Wikipedia, ble ikke to av disse spørsmålene

tatt opp. Et av to spørsmål som skulle avdekke lærerers kunnskap til Wikipedia var formulert så dårlig at det ikke hadde noen funksjon, og det ble derav poenngløst å gjennomføre en korrelasjonsanalyse. Det kunne vært et poeng i å gjennomføre en bedre gjennomført holdningsstudie.

Utover dette fremla et av intervjuobjektene et spesifikt ønske, som ble behandlet i kapittel 4.5.2, men som jeg nok en gang synes det er viktig å videreformidle: At elevene skulle få opplæring i hvordan de kunne bli wikipedia-bidragstere. Informanten oppfordret meg til å forsøke å ordne slik at det blir tilbud til skoler om å ha Wikipedia-kurs for elevene. Her var informanten konkret på at det er viktig at denne kursingen ikke stopper på lærerhold, men at det også tilbys til elever. Det som ble beskrevet som vanlig er at denne typen kurs gjerne motiverer lærere i noen dager etter kursgjennomføringen, men at man deretter fortsetter som vanlig.

Som denne studien har vært inne på er jeg støttende til dette. Jeg har i løpet av arbeidet med denne studien, både ved å gå gjennom internasjonale studier og ved å snakke med folk som har bidratt, fått dannet et inntrykk av at de som bidrar til Wikipedia opplever at jobben de gjør er meningsfull. De føler eierskap til artiklene de arbeider med, og legger stolthet i at disse artiklene skal være så gode som mulig. Ekstensivt arbeid med eksterne kilder, hvilket skriving av Wikipedia-artikler betinger, øker Wikipedia-medarbeideres digitale kritiske sans, en ferdighet samfunnsutviklingen de siste par årene har indikert at blir svært viktig. Samtidig gir samskrivingsprosessen deltakerne en opplevelse av å jobbe på lag for å gjøre noe samfunnsnyttig.

Disse elementene gjelder ikke bare for individnivå. Tilliten til institusjoner er en viktig samfunnsressurs. Selv om vi i Norge nok ikke har sett den samme økende skillelinjen mellom 'eliten' og 'folk flest' med hensyn til tilliten folk har til institusjoner som man har sett i resten av vesten, er det svært viktig at denne tilliten opprettholdes. Dette fremstår på flere vis som et av de viktigste formålene med samfunnsfaget – og der har dermed åpenbar samfunnsfagdidaktisk relevans. Et av funnene fra lærerintervjuene har også stor relevans for dette punktet: Den gryende mistilliten til institusjoner i vesten gjelder i liten grad for det man gjerne betegner som 'eliten' – studien fra Edelman Trust Barometer (2014) som ble behandlet tidligere fremviste at det hadde blitt et økende skille i tillit mellom de som hadde universitetsutdannelse og godt betalte jobber og de som ikke hadde det. Alle informantene mine poengterte i klartekst at det var stor forskjell mellom elevens evne til å utøve kildekritikk, og at denne evnen sterkt korrelerte til

deres øvrige akademiske ferdigheter. De elevene som i minst grad evner å utøve kildekritikk er mest sårbare for feilinformasjon – og deler av konsekvensen av ‘falske nyheter’-fenomenet har vært økt mistillit til institusjoner, særlig media, særlig blant de som ikke er del av denne eliten. Dette er en videre indikator på viktigheten av opparbeidelsen av digital kompetanse.

Det må dog tas noen forbehold. Selv om jeg har oppfatningen av at wikipedia-kurs for videregåendelever kan ha mye for seg – i alle fall at det er verdt forsøk, må det nok også bemerkes at arbeid med Wikipedia, om Wikipedia skal nå målsetningen sin og ligge på et kunnskaps- og troverdighetsnivå som kan sammenlignes med Encyclopedia Britannica, kan være i overkant krevende for den gjengse videregående-elev; Encyclopedia Britannica har benyttet seg av et tresifret antall nobelprisvinnere i sitt arbeid.

Samtidig som dette forbeholdet tas, er det positivt om elevene som har evnene og muligens ville hatt interessen får innføring og kunnskap om hvordan de kan gjøre redigeringer. Videre er noe av tanken bak Wiki-modellen, og bak crowdsourcing generelt som fenomen, er at det å bidra skal ha en lav terskel. Den 18 år gamle videregående-eleven som har interesse av å bidra til Wikipedia behøver ikke forfatte en ny artikkel om Stortingsvalget 2017, han kan like gjerne oversette et avsnitt fra den engelske artikkelen om Ringenes Herre til norsk for å gjøre den litt mer utfyllende. Det er vanskelig å konkurrere med de individuelle geniene som forfatter leksikon av den eldre modellen, men det er tilsvarende vanskelig for enkeltindivider å produsere noe like detaljrikt som man kan få ut av en samskrivingsprosess med hundre involverte. Samskriving er dessuten en læringsprosess, og jo tidligere man starter, jo bedre vil det være. De som jobber med Wikipedia har også en forståelse av motsetningsforholdet mellom det å ha en trygg kilde til informasjon og det at alle kan redigere når som helst, hvorsomhelst – men det framstår som det er stor enighet om at det å bevare lavterskel-modellen er kritisk for at Wikipedia-prosjektet skal lykkes.

Selv om det egentlig var litt på siden av det denne studien gikk inn for å finne ut, fremstår spredningen i digital kompetanse hos elevene og lærerne, og derav at mange lærere mangler kompetansen for å tilegne elevene de digitale ferdighetene som er beskrevet i læreplanene, som et tydelig problem. Fokuset på utvikling av grunnleggende ferdigheter et av hovedmomentene ved LK06, og sågar et av de beste virkemidlene for å gi elevene den nødvendige kompetansen som vil kreves i et samfunn som utvikler seg i et raskere tempo og et yrkesliv hvor man tilbringer kortere tid på hver arbeidsplass. Den tid det er rimelig å anta at flere og flere arbeidsoppgaver

digitaliseres, og at dette også vil gjelde for samfunnet for øvrig, finner jeg ingen god grunn til at utvikling av digitale ferdigheter bør neglisjeres sammenlignet med de andre grunnleggende ferdighetene. Selv om man ikke går inn for å forsøke wikipedia-skriveverksted (som har mange andre elementer ved seg enn bare utviklingen av digitale ferdigheter), vil jeg absolutt anbefale at man i større grad forsøker å vektlegge utviklingen av digitale ferdigheter, med eksterne hjelp hvis så er nødvendig. Både empirien jeg har innhentet og tidligere studier bekrefter at det er stor variasjon i lærerers kompetanse med hensyn digitale ferdigheter, og derav også deres evne til å utvikle elevers digitale ferdigheter, så det kan godt hende at eksterne krefter her behøves.

Videre, som nevnt i intervju-analysen var to av lærerne jeg intervjuet klare på at det var over ti år siden de hadde hørt noe fra offisielt hold om hvorvidt Wikipedia bør anses som en gangbar kilde. Inntrykket jeg har fått i løpet av gjennomføringen av denne studien er at holdninger til wikipedia-bruk er totalt læreravhengig. I surveyen var det flere kritiske stemmer, mens to av lærerne jeg intervjuet var klare på at de aksepterte Wikipedia som kildehenvisning – såfremt de presiserte hvilken wikipedia-side de hadde brukt. Den siste aksepterte Wikipedia, men ikke som eneste kilde. I og med at alle mine respondenter har arbeidet på studieforberevende videregående skoler virker det negativt om elever har helt forskjellige erfaringer fra videregående skole med tanke på hva slags kildebruk som aksepteres. To av respondentene svarte også bekreftende på at offentlige føringer ville ha noe å si – om rektor anbefalte å godkjenne Wikipedia som en gangbar kilde, trodde de at de fleste lærere ville stille seg bak dette – og motsatt. Den siste respondenten mente at dette heller burde være en grasrottoppgave. Dette fremstår som noe som burde utforskes ytterligere. Samtidig som lærer-autonomiteten er viktig, begynner Wikipedia å bli en såpass stor og viktig informasjonskilde at det kan være et poeng å ha en større enighet om hvordan man bør forholde seg til det.

For å komme med en avsluttende oppsummering: Jeg er tilbøyelig til å mene at man burde ta inn over seg realiteten at Wikipedia trolig har kommet for å bli. Tilgjengelig data peker mot at unges informasjonsstrøm i økende grad baserer seg rundt bruk av internett. Selv om det nok finnes mange betenkeligheter ved bortgangen fra tradisjonelle mediekanaler, mindre lesing av bøker og bruk av bibliotek for innhenting av informasjon, virker det naivt å tro at denne utviklingen vil reverseres. Wikipedia fremstår som den kilden som i størst grad er tilpasset elever i videregående skoles behov og informasjoninnhentingsmønster, som den kilden de selv best liker å bruke – og den største motforestillingen elever har til Wikipedia er basert på oppfatningen

av at lærere har en negativ innstilling. Basert på tidligere forskning og funnene i denne studien fremstår det som mer hensiktsmessig å fokusere på å utvikle elevers Wikipedia-bruk slik at de blir mer motstandsdyktige i forhold til Wikipedias svakheter enn å fraråde elever fra å bruke Wikipedia på generell basis – og dette punktet har særlig relevans fra et samfunnsfagdidaktisk perspektiv.

Kilder

Aas, K. (2014). *Refleksjonsnotat 1 i studiet Master i IKT-støttet læring*, Høgskolen i Oslo og Akershus. Hentet 15. november 2017 fra

https://trygvesson.files.wordpress.com/2014/09/refleksjonsnotat-1_30-stp.pdf

Alexa (2017). *The top 500 sites on the web*.

Hentet 15. november 2017 fra <https://www.alexa.com/topsites>

Alexa (2017). *How popular is Britannica?*

Hentet 15. november 2017 fra <https://www.alexa.com/siteinfo/britannica.com>

Anderson, P. (2007). *What is Web 2.0? Ideas, technologies and implications for education*. JISC Technology and Standards Watch.

Hentet 15. november 2017 fra

<http://21stcenturywalton.pbworks.com/f/What%20is%20Web%202.0.pdf>

Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet (2015): Informasjonskilder for politikk.

Hentet 15 november 2017 fra

https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Samfunnsdeltakelse/Informasjonskilder_for_politikk/

Blikstad-Balas, M. (2016). "You get what you need" : A study of students' attitudes towards using Wikipedia when doing school assignments. *Scandinavian Journal of Educational Research*

Hentet 15. november 2017 fra

https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/45433/PREPRINT_mbb.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Blikstad-Balas, M. (2014) *Ingen grunn til å tro at PC og Internett i seg selv gir læring*

Hentet 15 november 2017 fra

<https://www.aftenposten.no/viten/i/0ElWg/Ingen-grunn-til-a-tro-at-PC-og-Internett-i-seg-selv-gir-laring>

Blikstad-Balas, M. & Høgenes, T. (2014) Wikipedias inntog på kildelista – holdninger blant lærere og elever til Wikipedia i en skolekontekst. *Acta Didactica Norge*

Hentet 15. november 2015 fra <https://journals.uio.no/index.php/adno/article/view/1094>

Blumenthal, H. (2017) *What students learn from contributing to Wikipedia*

Hentet 15. november 2017 fra

<https://wikiedu.org/blog/2017/06/19/what-students-learn-from-contributing-to-wikipedia/>

Brox, H. (2012). The elephant in the room: A place for Wikipedia in higher education? *Norlit*, 20, s. 143–155.

Hentet 15. november 2017 fra <http://septentrio.uit.no/index.php/nordlit/article/viewFile/2377/2195>
Brox, H. (2016). Troublesome tools: How can Wikipedia editing enhance student teachers' digital skills? *Acta didactica Norge, Vol 10, Nr 2 (2016), s. 329-346*

Hentet 15. november 2017 fra <https://www.journals.uio.no/index.php/adno/article/view/2493>
Casebourne, I., Davies, C., Fernandes, M., Norman, N. (2012) *Assessing the accuracy and quality of Wikipedia entries compared to popular online encyclopaedias*

Hentet 15. november 2017 fra <https://old.datahub.io/dataset/epic-oxford-wikipedia-quality>
Christensen, A. (2015) *Facebook gir ikke skylapper*, forskning.no.

Hentet 15. november 2017 fra <https://forskning.no/media-medievitenskap-politikk/2015/05/facebook-gir-ikke-skylapper/print>
Creative commons (n.d.). *What we do*.

Hentet 15. november 2017 fra <https://creativecommons.org/about/>
Davis, L. (2016) Why Wiki Education's work combats fake news – and how you can help

Hentet 15 november 2017 fra <https://wikiedu.org/blog/2016/11/21/why-wiki-eds-work-combats-fake-news-and-how-you-can-help/>

Edelman Trust Barometer (2017). *Global Results*

Hentet 15 november 2017 fra <https://www.edelman.com/global-results/>
Edelman Trust Barometer (2014) *How the Informed and General Public View Trust Differently*.

Hentet 15 november 2017 fra <https://www.edelman.com/post/how-the-informed-and-general-public-view-trust-differently>
Eijkman, H. (2010). *Academics and Wikipedia: Reframing Web 2.0+ as a disruptor of traditional academic power-knowledge arrangements*. *Campus-wide information systems*, 27(3), 173–185.

Hentet 15 november 2017 fra <http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/10650741011054474>
Ewert, D. G (1991) *Habermas and Education: A comprehensive Overview of the Influence of Habermas in Educational Literature*. *Review of Educational Research*, Vol. 61, No.3

Hentet 20. mai 2018 fra <http://www.jstor.org/stable/1170636>

Fuchs, C. (2014) *Social Media: A Critical Introduction*

Hentet 20. mai 2018 fra

<http://sk.sagepub.com/books/social-media-a-critical-introduction>

Fjellstad, R. (2008) *Wiki-Prosessen, en god nok kvalitets sikring?* Masteroppgave i profesjonsrettet naturfag, Høgskolen i Nesna.

Hentet 15. november 2017 fra

<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/145774/RFjellstadMaster.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

Greenstein, S. & Zhu, F. (2014) *Do Experts or Collective Intelligence Write with More Bias? Evidence from Encyclopædia Britannica and Wikipedia*

Hentet 15. november 2017 fra

<https://hbswk.hbs.edu/item/do-experts-or-collective-intelligence-write-with-more-bias-evidence-from-encyclopedia-britannica-and-wikipedia>

Guldbrandsson, L. (2013) *Swedish Wikipedia surpasses 1 million articles with aid of article creation bot*

Hentet 22. mai 2018 fra

<https://blog.wikimedia.org/2013/06/17/swedish-wikipedia-1-million-articles/>

Hatlevik, E., Egeberg, G., Guðmundsdóttir, G., Loftsgarden, M. & Loi, M. (2013)

Monitor skole 2013: Om digital kompetanse og erfaringer med bruk av IKT i skolen.

Senter for IKT i utdanningen. Hentet 15. november 2017 fra

https://iktsenteret.no/sites/iktsenteret.no/files/attachments/monitor_skole_2013_4des.pdf

Hofset, A. (2017) *Er norske medier i en tillitskrise?*

Hentet 15 november 2017 fra <https://nrkbeta.no/2017/04/04/er-media-i-en-tillitskrise/>

Heldal Stray, J. (2009) *Demokratisk medborgerskap i Norsk Skole? En kritisk analyse.*

Hentet 15 november 2017 fra

<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/30460/AvhandlingJHStray.pdf?sequence>

Hua, J. og Kankanhalli, A (2017) *Leveraging Crowdsourcing for Organizational Value Co-Creation.*

Hentet 15. november 2017 fra

<http://aisel.aisnet.org/cgi/viewcontent.cgi?article=3705&context=cais>

Huseby Jensen, M (2015): *Reklame vs. Journalistikk: Testet hva leserne oppfatter.*

Hentet 15. november 2017 fra

<https://journalisten.no/2015/10/skiller-ikke-mellom-aftenpostens-journalistikk-og-nettavisens-kommersielle>

Kirby, E. (2016) *The city getting rich from fake news*, BBC News

Hentet 15. november 2017 fra <http://www.bbc.com/news/magazine-38168281>

Ludvigsen, Sten (2016) *Fremtidens skole: Et bredt kompetansebegrep*

Hentet 23. mai 2018 fra

<http://nygenerelldel.regjeringen.no/2016/10/28/fremtidens-skole-et-bredt-kompetansebegrep/>

Macfarlane, B. & Cheng, M. (2008) *Communism, Universalism and Disinterestedness: Re-examining Contemporary Support among Academics for Merton's Scientific Norms*

Hentet 24. mai 2018 fra

https://web.archive.org/web/20131113183840/http://web.edu.hku.hk/staff/bmac/docs/Communism_Universalism_and_Disinterestedness.pdf

Mong-Nybo, E. (2016) *Kjønnsubalanse på Wikipedia? En analyse av seks Wikipedia-artikler med vekt på sjanger og kjønn.*

Hentet 15. november 2017 fra <https://www.duo.uio.no/handle/10852/54651>

Nature (2006). *Internet encyclopedias go head to head*

Hentet 15. november 2017 fra

<https://www.nature.com/nature/journal/v438/n7070/full/438900a.html>

Rini, R. (2017). *Fake News and Partisan Epistemology*, Kennedy Institute of Ethics Journal, Georgetown University

Hentet 15. november 2017 fra <https://kiej.georgetown.edu/fake-news-partisan-epistemology/>

Store Norske Leksikon. (n.d.). *Fagansvarlige*

Hentet 15. november 2017 fra <https://meta.Store Norske Leksikon.no/Fagansvarlige>

Store Norske Leksikon. (n.d.). *Vilkår for publisering*

Hentet 15. november 2017 fra

https://meta.snl.no/Vilk%C3%A5r_for_publisering_av_bidrag_p%C3%A5_snl.no

Sætra, E. (2015) *Demokratisk medborgerskap i samfunnsfag, lærerperspektiver på demokratiopplæring.* Masteroppgave i samfunnsfagdidaktikk, Universitetet i Oslo, 2015

Hentet 15. november 2017 fra

<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/45799/Masteroppgave---SDID4090---Emil-Stra.pdf?sequence=1>

Sætra, E. (2016) *Begrenser læreplanen i samfunnsfag demokratiopplæringen?*

Hentet 15. november 2017 fra

<http://fagsnakk.no/samfunnsfag/2016/11/21/begrenser-laereplanen-samfunnsfag-demokratiopplaeringen/>

UmassAmherst (2014) *Umass Amherst Ranked Among World's Top Research Universities*

Hentet 15. november 2017 fra

<https://www.umass.edu/newsoffice/article/umass-amherst-ranked-among-worlds-top>

Utdanningsdirektoratet. (2016) *Digitale ferdigheter*

Hentet 15. november fra

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/grunnleggende-ferdigheter/digitale-ferdigheter/>

Utdanningsdirektoratet (n.d.) *Læreplan i samfunnsfag: Formål*

Hentet 15. november 2017 fra

<https://www.udir.no/kl06/saf1-03/Hele/Formaal/?lplang=nob>

Utdanningsdirektoratet (2013) *Læreplan i samfunnsfag, grunnleggende ferdigheter*

Hentet 15. november 2017 fra

https://www.udir.no/kl06/SAF1-03/Hele/Grunnleggende_ferdigheter?lplang=nob

Utdanningsdirektoratet (2013) *Læreplan i samfunnsfag, Kompetansemål etter Vg1/Vg2*

Hentet 15. november 2017 fra

<https://www.udir.no/kl06/SAF1-03/Hele/Kompetansemaal/kompetansemal-etter-vg1-vg2?lplang=http://data.udir.no/kl06/nob>

Utdanningsdirektoratet (2015) *Generell del av læreplanen, det meningssøkende mennesket*

Hentet 15 november 2017 fra

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/generell-del-av-lareplanen/det-meningssokjande-mennesket/>

Wales, J. (2005). Wikipedia is an encyclopedia

Hentet 15. november 2017 fra

<https://lists.wikimedia.org/pipermail/wikipedia-l/2005-March/020469.html>

Washington Post (2018) Fake news: Enter Wikipedia, the good cop of the Internet

Hentet 22. mai fra

https://www.washingtonpost.com/outlook/conspiracy-videos-fake-news-enter-wikipedia-the-good-cop-of-the-internet/2018/04/06/ad1f018a-3835-11e8-8fd2-49fe3c675a89_story.html?utm_term=.dc88ae114900

Wendelborg, C., Røe, M. & Caspersen, J. (2014) *Grunnleggende ferdigheter og læringsmiljø*

Hentet 15. november 2017 fra

<https://samforsk.no/Publikasjoner/Grunnleggende%20ferdigheter%20og%20%C3%A6ringsmilj%C3%B8%20WEB.pdf>

Wikimedia meta-wiki (n.d.). *List of Wikipedias*

Hentet 15. november 2017 fra https://meta.wikimedia.org/wiki/List_of_Wikipedias

Wikimedia foundation (n.d.). *Mission statement*

Hentet 15. november 2017 fra https://wikimediafoundation.org/wiki/Mission_statement

Wikipedia (n.d.) *Identifying reliable sources*

Hentet 15 november 2017 fra https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Identifying_reliable_sources

Wikipedia (2015) *Wikimedia foundation*. Hentet 15. november 2017 fra

https://no.wikipedia.org/wiki/Wikimedia_Foundation

Wikipedia (n.d.) *Debate over the atomic bombings of Hiroshima and Nagasaki*

Hentet 15 november 2017 fra

https://en.wikipedia.org/wiki/Debate_over_the_atomic_bombings_of_Hiroshima_and_Nagasaki

Wikipedia: *Five Pillars*. Hentet 15. november 2017 fra

https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Five_pillars

Wikipedia: Om: Hentet 15. november 2017 fra <https://no.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Om>

Wikipedia: *Reliability of Wikipedia*.

Hentet 15 november 2017 fra https://en.wikipedia.org/wiki/Reliability_of_Wikipedia

Wikipedia:Size (2017) *Size of Wikipedia*

Hentet 15. november 2017 fra https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Size_of_Wikipedia

Wikipedia: *Storingsvalget 2017, redigeringshistorikk*

Hentet 15 november 2017 fra

https://no.wikipedia.org/w/index.php?title=Storingsvalget_2017&oldid=17803289 -

<https://Store.Norske.Leksikon.no/.versionview/726786>

Wired.com: Susan Wojcicki on Youtube's Fight Against Misinformation

Hentet 22. mai 2018 fra

<https://www.wired.com/story/susan-wojcicki-on-youtubes-fight-against-misinformation/>

Wollebæk, D., Karlsen, R., Ihlebæk, K., Løvlie, A., Steen-Jensen, K., Enjolras, B. & Mainsah,

H. (2014) *Hverken Kloakk eller ekkokammer*.

Hentet 15. november 2017 fra:

<https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/WLr7a/Hverken-kloakk-eller-ekkokammer>